

“KONEPISTOOLIT ESIIN !”

VUODEN 1956 YLEISLAKON AIKAISET LEVOTTOMUUDET JYVÄSKYLÄSSÄ

Pro gradu-tutkielma

Niko Rossi

Jyväskylän yliopisto

Humanistinen tdk

Historian laitos

14.3. 2002

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Humanistinen tiedekunta

Historian laitos

Tekijä

Niko Rossi

Työn nimi

"Konepistoolit esiin!" Vuoden 1956 aikaiset levottomuudet Jyväskylässä.

Oppiaine

Suomen historia

Työn laji

Pro gradu-tutkielma

Aika

Kevät 2002

Sivumäärä

78+liitteet

Tiivistelmä-Abstract

Työssä on tutkittu Jyväskylässä esiintyneitä levottomuuksia vuoden 1956 yleislakon aikana. Yleislakko alkoi 1.3. 1956 ja päättyi 20.3. 1956. Jyväskylä oli yleislakon aikana erittäin levotonta työtaistelualuetta. Työssä on keskitytty erityisesti tutkimaan sitä, mitkä seikat johtivat levottomuuksiin ja miten poliisi selvitti alkaneet levottomuudet.

Työn perustana ovat arkistolähteet. Jyväskylän raastuvanoikeuden II osaston tuomiokirjat, joissa on liitteinä poliisin tutkintapöytäkirjoja, antavat yksityiskohtaista tietoa yleislakon aikaisista tapahtumista. Jyväskylän poliisilaitoksen järjestyspoliisi- ja rikospoliisiosaston ilmoituspäiväkirjoista puolestaan ilmenee milloin jokin tietty asia on ilmoitettu poliisille ja mitkä ovat olleet poliisin toimenpiteet.

Työ etenee kronologisesti. Ensimmäinen luku on johdantoa. Toisessa, kolmannessa ja neljännessä luvussa tarkastellaan levottomuuksien puhkeamista, kulkua, rauhoittumista ja levottomuuksiin johtaneita syitä. Viidennessä luvussa käsitellään yleislakon jälkeen tapahtunutta töihin palaamista, poliisiviranomaisten ja työläisten välisiä suhteita ja yleislakon aikaisista laittomuuksista seuranneita tuomioita. Kuudes luku on yhteenvetoluku.

Asiasanat

Työväenliikkeen historia, yleislakko, Jyväskylän työväenyhdistys

Säilytyspaikka

Jyväskylän yliopiston historian laitos

SISÄLLYS

1. JOHDANTO	2
1.1. VUODEN 1956 YLEISLAKKO	2
1.2. TUTKIMUSKYSYMYS, AIKAISEMPI TUTKIMUS JA LÄHTEET	4
2. BENSIINISOTA JYVÄSKYLÄSSÄ	6
2.1. BENSIINISOTA LEIMAHTAA LIEKKEIHIN	6
2.2. OY SHELL AB:N SULKEMINEN	10
2.3. SEURAAVAKSI VALLATTIIN ARE OY:N HUOLTOASEMA	13
2.4. LOPUKSI NYSTRÖMIN HUOLTOASEMAN VUORO	16
2.5. MIKSI BENSIINISOTA PUHKESI JYVÄSKYLÄSSÄ?	18
3. "TAULUMÄEN MELLAKKA"	24
3.1. TILANTEEN KEHITTYMINEN	24
3.2. POLIISIT SAAPUVAT PAIKALLE	28
3.3. JÄLKEENPÄIN KIRJOITETTUA, PUHUTTUA JA TEHTYÄ	32
4. LINJA-AUTOASEMAN LEVOTTOMUUDET	37
4.1. TYYNTÄ MYRSKYN EDELLÄ	37
4.2. LEVOTTOMUUDET PUHKEAVAT	39
4.3. LEVOTTOMUUDET JATKUVAT	43
4.4. MIKSI LEVOTTOMUUDET PUHKESIVAT LINJA-AUTOASEMALLA?	51
5. YLEISLAKON JÄLKEEN	52
5.1. TÖIHIN PALAAMINEN	52
5.2. KOMISARIO KORHONEN, POLIISIVIRANOMAISET JA TYÖLÄISET	56
5.3. TUOMIOT	61
6. YHTEENVETO	70
LÄHTEET	75
LIITTEET	

1. JOHDANTO

1.1. VUODEN 1956 YLEISLAKKO

Lakko-oikeus on ollut perustuslain mukainen ja tehokkain ase työnantajaa vastaan. Sen piti oikeastaan olla työntekijäin viimeinen keino, kun neuvottelut eivät johtaneet tulokseen. Suomalainen käytäntö oli kuitenkin usein sellainen, että ensin mentiin lakkoon, jotta neuvottelut saataisiin käyntiin. Kyseessä olivat tällöin kuitenkin paikalliset lakot, joihin huono neuvottelujärjestelmä ja keho työilmapiiri heijastuivat.¹

Lakkostrategioista raskain on yleislakko.² Siihen on kuitenkin Suomen työmarkkinahistoriassa harvoin turvauduttu. Autonomian aikana sitä käytettiin aseena syksyllä 1905 ja syksyllä 1917 ja punaisessa Suomessa liittyi kapinan alkamiseen paikallisia yleislakkoja. Kommunistit yrittivät yleislakkoa vuonna 1929 Tammisaaresa nälkälakon aloittaneiden poliittisten vankien tukemiseksi, mutta hanke epäonnistui täysin sosiaalidemokraattien ja työnantajien tiukan asenteen vuoksi. Tyypillistä näille kaikille lakoille tai lakkoyrityksille oli, etteivät ne suuntautuneet työnantajia vastaan, vaan ne pantiin toimeen yhteiskunnallisessa kuohuntavaiheessa ja niillä ajettiin poliittisia tavoitteita.³

Suomen kansainvälisen aseman vahvistuessa 1950-luvun alkuvuosina ja talouden kohentuessa sisäpolitiikassa ajauduttiin kriisistä toiseen huipentumana yleislakko. Kun sodan vauriot oli korjattu ja kun epävarmuuden ja pelon ilmapiiri oli väistynyt, eturyhmät uskalsivat pitää entistä tiukemmin kiinni vaatimuksistaan. SAK oli saanut tahtonsa läpi viimeistään yleislakkouhkauksilla, ja menestys houkutteli uusiin kärkeviin uhkailuihin. Toisaalta Suomi oli 1950-luvun puolivälissä kansainvälisen politiikan suoja- ja Geneven hengessä. Suomi oli täyttänyt rauhansopimuksen ehdot viimeistä piirtoa myöten ja vuonna 1955 se hyväksyttiin Yhdistyneisiin Kansakuntiin ja Pohjoismaiden neuvostoon. Neuvostoliitto luopui Porkkalan vuokra-alueesta seuraavan vuoden alussa ja

---

¹Haatanen 1998, s.202-203.

²Haatanen 1998, s.204.

³Mansner 1984, s.423.

maan pääkaupungin liepeiltä poistui vieraan valtion tukikohta, jossa oli 10 000 miestä. Siihen saakka yleislakkoon liittyi aina pelkoja, ehkä joissakin piireissä toiveitakin vallankumouksellisen tilanteen syntymisestä.⁴

Suomen poliittisessa kulttuurissa perusvastakohtaisuuksia on ollut myös maalaisten ja kaupunkilaisten välinen vastakohtaisuus. Osasyys maaseutu-kaupunki-vastakohtaisuuden syntymiseen oli sodan aikana säädetyssä valtalaissa, joka antoi hallitukselle lähes rajattoman vallan päättää työpalkoista ja muista työntekoon liittyvistä kysymyksistä sekä maataloustuotteiden hinnoista ja jakelusta. Tällaisessa tilanteessa etujärjestöt, toisaalla MTK ja toisaalla SAK, pyrkivät luonnollisesti vaikuttamaan hallitukseen nopeasti kasvavan jäsenkuntansa etujen ajamiseksi. Sotien jälkeen hallituksen asema etujärjestöjen palkka- ja hintavaatimusten ristipaineessa oli erittäin vaikea. Valtalaki kumottiin vuonna 1955, minkä jälkeen etujärjestöt saivat keskenään sopia hinta- ja palkkakysymyksistä. Kun palkan- ja hinnankorotukset kytkettiin kuitenkin edelleen toisiinsa, tuottajien ja palkansaajien edut näyttäytyivät vastakkaisina.⁵

Vuonna 1955 Maataloustuottajien keskusliitto uhkasi luovutuslakolla viidennen kerran sotien jälkeisenä aikana ja hallitus suostui hinnankorotuksiin, jotka eduskunta kuitenkin hylkäsi. Kun sitten oikeisto joulukuussa 1955 äänesti hallitukselle vuodeksi 1956 annettavia hinta- ja palkkasäännöstelyvaltuuksia vastaan, hinnat ja palkat vapautuivat vuodenvaihteessa. Maitotuotteiden hinnat nousivat valtavasti. Se aiheutti katkeruutta SAK:n piirissä, ja kun hallitukseen ei onnistuttu vaikuttamaan siten, että se olisi palauttanut hintatilanteen entiselleen, SAK uhkasi viidennen kerran sotien jälkeisenä aikana yleislakolla, joka nyt myös toteutui. Lakko alkoi varoituksen mukaisesti 1.3. 1956 ja päättyi maaliskuun 20. päivänä. MTK oli odottanutkin SAK:n vastatoimia hinnankorotusten johdosta ja uhkasi kuudennen kerran luovutuslakolla. Maaliskuun ensimmäisenä päivänä alkoi luovutuslakko, joka kesti kolme päivää.

---

⁴Mansner 1984, s. 424.

⁵Uusitalo 2000, s. 58.

Luovutuslakko päättyi, kun MTK:n mielestä sen vaatimukset oli täytetty 3.3. 1956 nimitetyn Fagerholmin hallituksen ohjelmassa.⁶

Vuonna 1956 SAK:n vaatimukset kohdistuivat kolmeen suuntaan: hallitukseen, Suomen työnantajien keskusliittoon ja Maataloustuottajien keskusliittoon. Lakkokenraaliksi tuli Eero Antikainen, joka oli Aku Sumun jälkeen valittu SAK:n ensimmäiseksi puheenjohtajaksi. Antikainen esitti huomattavaa osaa yleislakon yhteydessä ja sen jälkeen Suomen työväenliikkeen kahtiajakautumisessa. Yleislakko oli mahtavampi ase kuin maanviljelijöiden luovutuslakko, joka muun muassa huonon yhteishengen vuoksi lakkasi kolmen päivän päästä. Yleislakko sen sijaan kesti 19 vuorokautta murtumatta.⁷

Yleislakko ei ollut kuitenkaan kattavuudeltaan vuoden 1905 suurlakon veroinen, sillä siihen eivät osallistuneet edes kaikki SAK:hon järjestäytyneet palkansaajat ja SAK:n ulkopuolella olevat toimihenkilöt sanoutuivat siitä irti. Mutta kun siihen osallistui noin 450 000 työntekijää, siinä menetettiin lähes seitsemän miljoonaa työpäivää, sen kohteena oli 20 000 työnantajaa ja se lamautti yhteiskunnan elintärkeitä toimintoja, ansaitsi se hyvin yleislakon nimen. Luvut osoittavat SAK:n kyenneen vetämään järjestäytymättömät työntekijät hyvin mukaan, sillä SAK:ssa oli tuolloin 270 000 jäsentä.⁸

1.2. TUTKIMUSKYSYMYKSIÄ, AIKAISEMPI TUTKIMUS JA LÄHTEET

Vuoden 1956 yleislakkoa ryhdyttiin tutkimaan jo samana vuonna. Kerttu Kauniskankaan teos Yleislakko 1956 kertoo yleislakon syistä, kulusta ja seurauksista. Tutkimukset keskittyvätkin paljolti lakon syihin, etenemiseen ja seurauksiin valtakunnallisella tasolla. Sen sijaan yleislakon kulkua ja tapahtumia Jyväskylässä ei ole aikaisemmin tutkittu. Tämä on hieman yllättävää, sillä Jyväskylä oli yleislakon aikana erittäin levotonta työtaistelualuetta. Useimmissa teoksissa saatetaan vain satunnaisesti viitata Jyväskylän tapahtu-

---

⁶Klockare 1972, s. 29.

⁷Klockare 1972, s. 25, 31.

⁸Mansner 1984, s. 443, Kevätsalo 1981, s. 175.

miin. Mainita voi Mansnerin teoksen "Suomalaista yhteiskuntaa rakentamassa, Suomen Työnantajain Keskusliitto 1940-1956", josta saa hyvän kuvan yleislakon laajuudesta ja merkityksestä.

Tutkimukseni tarkoituksena on selvittää vuoden 1956 yleislakon aikaisia tapahtumia Jyväskylässä. Keskityn lähinnä yleislakon aikana esiintyneisiin levottomuuksiin, koska niistä saa hyvän kuvan tuolloin vallinneesta kireästä ilmapiiristä. Keskityn erityisesti siihen, mitkä seikat johtivat levottomuuksiin ja miten poliisi ne selvitti. 'Huliganismin' osuutta yleislakon aikaisissa tapahtumissa en ole tutkinut. Lakkolaisten mielestä poliisin oma toiminta oli suurena syynä levottomuuksien syntyyn, joten pohdin tutkimuksessani myös sitä. Tällöin on tukeuduttava suomalaisen työsuhteepolitiikan historiaan ja työntekijöiden suhteiden kehitykseen.⁹ Koskapa tutkielmassa selvitetään levottomuuksia ja niiden syitä, on tapahtumissa tarkasteltava ihmistä, joukkojen käyttäytymistä, vallan ydintä, yhteiskuntaa ja väkivallan luonnetta. Lakon seuraamuksia tarkasteltaessa on kehitys sidottu 1950-luvulla vallinneeseen kriminaalipolitiikkaan.¹⁰

Arkistolähteet ovat tutkimukseni perustana. Jyväskylän raastuvanoikeuden II osaston tuomiokirjoissa on liitteinä poliisin tutkintapöytäkirjoja, joista saa erittäin yksityiskohtaista tietoa yleislakon aikaisista tapahtumista. Tutkintapöytäkirjoista löytyy sekä poliisien että lakkolaisten kuvaukset tapahtumien kulusta. Tärkeinä lähteinä on ollut myös Jyväskylän poliisilaitoksen järjestyspoliisi- ja rikospoliisiosaston ilmoitusasiain päiväkirjat, joista ilmenee milloin jokin tietty asia on ilmoitettu poliisille ja mitkä ovat olleet poliisin toimenpiteet. Yleislakon aikana eläneiden ja tapahtumat läheltä kokeneiden ihmisten haastattelut ovat avainasemassa, kun olen selvittänyt kehitystä niiltä osin, kun lähteistä uupuvat.

Yleislakon aikana ei ilmestynyt kuin yksi sanomalehti, Palkkatyöläinen. Monet sanomalehdet tosin julkaisivat erilaisia tiedotteita ja ns. näyteikkunamonisteita. Toisaalta sanomalehdet käsitelivät yleislakkoa perusteellisesti ilmestyessään jälleen lakon

---

⁹esim. Haatanen 1998.

¹⁰esim. Kekkonen 1999.

päätyttyä. Sanomalehdistä löytyy hyviä kuvauksia yleislakon aikaisista tapahtumista.

Erilaiset muistelmateokset lähinnä vain tukevat tutkimustani. Mm. Teuvo Aura oli sen kolmimiehisen lakonselvittelyelimen puheenjohtaja, jonka hallitus oli nimennyt 5.3. 1956. Klaus Waris ja Aku Sumu olivat lakonselvittelyelimen kaksi muuta jäsentä. K-A. Fagerholm toimi puolestaan pääministerinä yleislakon aikana.

Tutkimuksessani tapahtumat ja henkilöt ovat tosia, mutta henkilöiden nimet on muutettu. Näin ei tule loukattua kenenkään oikeuksia. Mikäli tapahtumissa esiintynyt henkilö on antanut luvan käyttää omaa nimeään, olen sitä käyttänyt.

2. BENSIINISOTA JYVÄSKYLÄSSÄ

2.1. BENSIINISOTA LEIMAHTAA LIEKKEIHIN

Lakko-ohjeissaan SAK määräsi ammatillisten paikallisjärjestöjen toimikunnat keskuslakkotoimikunniksi; työpaikoille oli ammattiosastojen muodostettava lakkotoimikuntia.¹¹ Keskusjärjestön päätökset lakkorajoista eivät kuitenkaan olleet täsmällisiä, joten lakkotoimikuntien oli ne määriteltävä.¹² Heti lakon alettua torstaina 1.3. 1956 Jyväskylän Ammatillinen Paikallisjärjestö (JAP) järjesti tiedonantotilaisuuden ammattiosastojen johtokunnan jäsenille, jossa oli 300 osanottajaa. Tällöin päätettiin, että Jyväskylässä noudatetaan yksimielisesti SAK:n antamia ohjeita ja pysytään tinkimättömästi 12 markan suuruisen erillisen palkankorotuksen takana.¹³

Lakon ensimmäiset päivät sujuivat Jyväskylässä rauhallisesti. Maataloustuottajien keskusliiton asettama luovutuslakkokaan ei vaikuttanut suuresti elämänmenoon, koska se oli niin lyhytaikainen. Sekään ei ollut täydellinen, sillä MTK velvoitti maataloustuottajien hallussa olevat meijerit toimittamaan asutuskeskuksiin maitoa 15 prosenttia normaalista kulutuksesta myytäväksi alle kaksivuotiaille

---

¹¹Kauniskangas 1956, s. 26.

¹²Hautala 1977, s. 132.

¹³Työn Voima, 25.3. 1956.

lapsille, imettäville äideille, yli 70-vuoden ikäisille vanhuksille sekä lääkärin todistuksen perusteella sairaille. Sairaaloille, lastenkodeille, "seimille" ja vanhainkodeille saivat meijerit jakaa maitotaloustuotteita yli edellä mainitun prosenttirajan, kuitenkin enintään normaalijakelua vastaavasti.¹⁴

Rauhallisten alkupäivien jälkeen alkoivat tunteet kuitenkin kiihtyä bensiini- ja linja-autoasemilla. Syynä oli se, että lakko-laisten mielestä bensiiniasemat eivät noudattaneet SAK:n antamia lakko-ohjeita; linja- ja kuorma-autot kulkivat edelleen, vaikka lakkolaiset mielsivät liikennöinnin lakonalaiseksi työksi. Tosin linja-autoliikenne oli hyvin vähäistä, koska suurin osa kuljettajista oli lakossa.

SAK:n lakko-ohjeissa öljy-yhtiöiden alaan kuuluvista töistä oli selvärajaiset neuvot:

*"Polttoaineen ja öljyn jakelu sekä ajoneuvojen huolto on sallittua ainoastaan niille moottoriajoneuvoille, jotka suorittavat lakon ulkopuolelle jäävien työpaikkojen, laitosten ja liikkeiden toiminnalle välttämättömiä ajoja. Jakeluasemia kehoitetaan huolehtimaan siitä, ettei muuta polttoaineen jakelua suoriteta ja ovat ne vastuussa siitä, ettei väärää jakelua tapahdu. Polttoaineen kuljettaminen varastoilta jakelupaikoille saa tapahtua vain SAK:n keskuslakkotoimikunnan luvalla. Lämmitykseen tarvittavan polttoaineen kuljetus paikallisilta varastoilta kuluttajille on sallittu samoin kuin laitosten omilta varastoilta laitoksille. Laitokset, jotka ovat vapautetut lakosta, saavat järjestää omilla kuljetusvälineillään henkilökuntansa kuljetuksen."*¹⁵

'Lakonalaisen ja lakon ulkopuolella olevan bensiinin' määrittäminen oli kuitenkin erittäin hankalaa. SAK:n tarkoituksena oli ollut pysäyttää liikenne melkein kokonaan rajoittamalla bensiinijakelua, mutta se ei onnistunut siinä, koska jakeluasemat eivät noudattaneet SAK:n antamia ohjeita, vaan jakoivat bensiiniä kaikil-

---

¹⁴Keskisuomalainen, 1.3. 1956.

¹⁵Keskisuomalainen, 1.3. 1956.

le halukkaille. Jakeluasemien piittaamattomuus SAK:n ohjeita kohtaan ärsyttikin lakkolaisia suunnattomasti.

Autokuljetukset osoittautuivatkin pian koko lakkoyrityksen heikoimmaksi kohdaksi, koska bensiininjakelu oli varsin heikosti SAK:n kontrolloitavissa. Mikäli öljyalan työntekijät ylipäänsä olivat järjestyneitä, he kuuluivat enimmäkseen SAK:n ulkopuolella oleviin erikoisliittoihin, huoltoasemien hoitajat olivat suureksi osaksi vuokranneet öljy-yhtiöiltä jakeluaseman ja olivat muodollisesti itsenäisiä yrittäjiä. Samassa asemassa olivat monet autoilijat, jotka myös kieltäytyivät noudattamasta SAK:n lakkopäätöstä. SAK uhkasikin julistaa eräiden kaupunkien kunnalliset sähkölaitokset lakonalaisiksi, ellei virranjakelua lakonalaisille öljy-yhtiöille olisi katkaistu. Joissakin kaupungeissa alistuttiin uhkavaatimukseen, mm. Jyväskylässä, kun taas mm. Helsingissä, jonka kaupunginhallituksessa oli porvarillinen enemmistö, vaatimus hylättiin laittomana ja sähkölaitokset hoidettiin tilapäisen työvoiman avulla.¹⁶

Linja- ja kuorma-autojen kulun estäminen oli vaikeaa, koska linja-autoliikenteen työehtosopimus oli voimassa ja koska autoja ajoivat omistajat ja järjestäytymättömät kuljettajat. Kuorma-autoliikenteestä oli suuri osa autonsa omistavien kuljettajien hoidossa. Palkatuilla kuljettajilla oli kaksi järjestöä, kun SAK:hon kuuluvan liiton rinnalla toimi vielä vuonna 1949 keskusjärjestöstä erotettu kuljetusliitto. Henkilökuljetusten lopettamiseksi SAK julisti linja-autoliikenteen kokonaan lakonalaiseksi. Liikennöitsijät puolestaan vetosivat professori T.M. Kivimäen lausuntoon, jonka mukaan ammattiliitot ovat yleislakon aikana vastuussa sopimuksistaan, ja ilmoittivat vievänsä rikkomukset työtuomioistuimeen sekä jatkoivat liikennöintiä ajamalla itse autojaan. SAK taas oli sitä mieltä, että lakonalaista työtä eivät saaneet tehdä liikennöitsijätkään, koska siitä syntyi yhteenottoja sekä linja-autoasemilla että maanteilla lakkovahtien yrittäessä estää autoja kulkemasta.¹⁷

Bensiinisota alkoi Porissa. Siellä lakon kolmantena päivänä, lauantaina 3.3. 1956, työläiset saivat aikaan Shellin varaston ja

---

¹⁶Knoellinger 1959, s. 185-186.

¹⁷Mansner 1984, s. 450.

jakeluaseman sulkemisen. Tyrväällä sattui myös samanlainen tapaus. SAK:n keskuslakkotoimikunta päätti lauantaina julistaa Shellin, Gulfin ja Unionin kaikki työt lakonalaisiksi. Union tarkisti kantaansa ja sai myöhemmin luvan suorittaa lakko-rajosten sallimaa jakelua, mutta Esso ryhtyi rikkomaan ohjeita ja sai lakkojulistuksen tiistai-iltana 6.3.1956.¹⁸ Jyväskylässä bensiniisota leimatti liekkeihin tiistaina 6. päivänä maaliskuuta, jolloin lakkolaisten takia kolme suurinta paikallista huoltoasemaa jouduttiin sulkemaan. Edellisenä päivänä Jyväskylän kaupunginhallitus oli jo päättänyt Jyväskylän Ammatillisen Paikallisjärjestön keskuslakkotoimikunnan pyynnöstä katkaista sähkövirran Oy Shell Ab:n huoltoasemalta, koska Shell-yhtiö oli toiminut lakko-rajosten vastaisesti.¹⁹ Jyväskylän kaupunginhallituksessa oli tuolloin vasemmistolainen enemmistö. Tämä selittää kaupunginhallituksen suostumisen SAK:n esittämään vaatimukseen.²⁰ Sen sijaan Jyväskylän maalaiskunnan puolella Jyväskylän Kunnan Sähkö Oy ei suostunut virranjakelun keskeyttämiseen, koska nimismies oli puuttunut asiaan ja luvannut laittomana estää toimenpiteen. Tämän seurauksena Jyväskylän Ammatillisen Paikallisjärjestön keskuslakkotoimikunta julisti sähkölaitoksen lakkotilaan saatuaan tähän SAK:n suostumuksen.²¹ Huoltoasemista tuli linja-autoasemien ohella lakkolevottomuuksien keskuksia koko maassa.

---

¹⁸Kauniskangas 1956, s. 39-40.

¹⁹Työn Voima, 25.3. 1956.

²⁰Tommila 1970, s. 40-93, 102-103.

²¹Mikonranta 1985, s. 155.

2.2. OY SHELL AB:N SULKEMINEN

Tiistaina, maaliskuun 6. päivänä kello 11.15 käveli Vapaudenkatua pitkin kohti Kilpisenkadulla sijaitsevaa Oy Shell Ab:n huoltoasemaa noin kolmen sadan hengen lakkolaisjoukko.²² Miehet kävelivät tiiviinä ryhmänä huoltoasemalle. Joukon kärjessä kulki kaupunginvaltuutettu Matti Virtanen, joka oli SKDL:n jäsen. Hän oli myös toiminut aktiivisesti ammattiyhdistysliikkeessä.²³ Virtanen esitti tovereidensa kanssa huoltoasemanhoitaja Erkki Heinoselle vaatimuksen, että huoltoasema on heti suljettava. Heinonen oli vuokrannut huoltoaseman ja hankki siellä myytävän poltto- ja voiteluaineen Shellin varastosta, mutta muuten hän hoiti huoltoasemaa omaan laskuunsa. Heinonen sanoi, että hän ei voi sulkea huoltoasemaa paitsi, jos asianomainen yhtiö määrää. Tällöin miehet alkoivat Virtasen johdolla kovaäänisesti selittää, että he tulevat sulkemaan huoltoaseman ja tarvittaessa he hakevat lisää miehiä avukseen. Kyseiset miehet täyttivät myös samalla tiiviinä ryhmänä koko huoltoaseman jakeluaulan ja tekivät huoltoaseman toiminnan mahdottomaksi. Tämän jälkeen Heinonen pyysi poliisilaitokselta virka-apua, jotta hän voisi jatkaa huoltoaseman normaalia toimintaa.²⁴

Järjestyspoliisi hälytettiin viiden minuutin kuluttua huoltoasemalle. Ilmoituksen mukaan "väkijoukko estää polttoaineen jakelun, mellakoi jakelulaitteiden ympärillä ja osa mellakoitsijoista polttaa savukkeita tulenvaarallisten nesteiden välittömässä läheisyydessä". Vt. poliisimestari, komisario Kalle Korhonen, komisario Teuvo Vuori ja kahdeksan muuta virkapukuista poliisimiestä lähtivät välittömästi paikalle. Paikalle saavuttuaan poliiseja oli vastassa huoltoaseman jakelualueella, pihalla sekä lähikatujen jalkakäytävillä noin neljään sataan henkeen kohonnut väkijoukko, josta "mellakoitsijoita" oli noin puolet ja loput uteliasta yleisöä.²⁵

---

²²katso liite 1: Jyväskylän kaupungin keskusarkisto, Rakennusvalvonnan arkisto, Kartta- ja piirustuskokoelma: Jyväskylän kartta, Maanmittaushallituksen Kivipaino. Helsinki 1952.

²³Tommila 1970, s. 86.

²⁴Jyväskylän kaupungin raastuvanoikeuden II osaston tuomiokirja, elokuu 1956, 28.8. 1956, § 309, liite 5: poliisin tutkintapöytäkirja, s. 6-7.

²⁵Jyväskylän kaupungin raastuvanoikeuden II osaston tuomiokirja, elokuu 1956, 28.8. 1956, § 309, liite 5: poliisin tutkintapöytäkirja, s. 64.

Poliisin saavuttua paikalle oli joukko lakkolaisia työntämässä jotakin autoa pois bensiininjakelulaitteiden luota. Huoltoasemalle kerääntynyt väkijoukko metelöi niin kovaäänisesti, että poliisien oli vaikea saada ääntään kuuluville. Kun komisariot Korhonen ja Vuori yrittivät puhua väkijoukolle, esiintyi väkijoukko entistä kovaäänisemmin. Mitkään poistumiskehotukset eivät tehonneet väkijoukkoon. Kun komisario Vuori huomasi, että väkijoukko ei lainkaan kuuntele poliisin kehotuksia vaan järjestelmällisesti tukahdutti kaikki kehotukset, ryhtyi hän tarkkailemaan sitä, kuka toimi tämän väkijoukon johtajana. Pian Vuori erotti väkijoukosta miehen, joka esiintyi äänekkäimmin. Kyseinen henkilö oli tuntematon poliisille. Vuori kysyi mieheltä, minkä takia he ovat tällaisen tilanteen järjestäneet. Hän vastasi, että asema ei ollut noudattanut SAK:n määräyksiä bensiinin jaossa ja näin he sulkevat sen. Vuori huomautti miehelle, että yksityisenä bensiiniasemana se ei kuulunut lakon piiriin ja että sen aukiolosta poliisi oli velvoitettu huolehtimaan. Hän vastasi Vuorelle, että SAK on määrännyt sen suljettavaksi ja sen he myös tekevät. Vuori arveli, että puhuttelemansa mies oli väkijoukon johtaja, joten hän kysyi tämän nimeä. Mies ei ensin suostunut sitä kertomaan, mutta kun Vuori kysyi sitä uudelleen, ilmoitti mies nimensä. Hän oli edellä mainittu Matti Virtanen.²⁶ Virtasen keskustellessa komisario Vuoren kanssa nousi joku mustaan päällystakkiin ja mustaan hattuun pukeutunut mies seisomaan huoltoaseman pihalla olevan suojakaiteen päälle, kehotti väkijoukkoa "rauhallisuuteen sekä keskustelemaan asioista rauhallisesti" ja varoitti väkijoukkoa vielä siitä, että mitään laittomuuksia ei tehtäisi. Puheella ei kuitenkaan ollut mitään vaikutusta väkijoukkoon, sillä se jatkoi edelleen mekastusta.²⁷

Kun "mellakka" supistui huutoihin, uhkauksiin ja kiroiluun, eivätkä "mellakoitsijat" ryhtyneet väkivaltaisuuksiin, katsoi poliisiryhmää johtanut komisario Korhonen, että voimakeinoja ei ollut vielä aihetta käyttää. Ensin olisi yritettävä muita järjestyksenpitokeinoja. Väkijoukkoa yritettiin tunnustelevasti painaa

---

²⁶Jyväskylän kaupungin raastuvanoikeuden II osaston tuomiokirja, elokuu 1956, 28.8. 1956, § 309, liite 5: poliisin tutkintapöytäkirja, s. 68-69.

²⁷Jyväskylän kaupungin raastuvanoikeuden II osaston tuomiokirja, elokuu 1956, 28.8. 1956, § 309, liite 5: poliisin tutkintapöytäkirja, s. 86.

pois alueelta, mutta se kiersi harvalukuisen poliisiketjun ja jäi alueelle yrittämättä käyttää väkivaltaa. Komisarriot Korhonen ja Vuori lähtivät tämän jälkeen Jyväskylän keskuslakkotoimikuntaan tiedustelemaan, onko huoltoasemalla ollut joukko lakkotoimikunnan lähettämä. Keskuslakkotoimikunnasta ilmoitettiin, että heillä ei ole mitään tekemistä sen kanssa. Keskuslakkotoimikunnasta selitettiin vielä, että heillä on kaksi lakkovahtia kyseisellä huoltoasemalla ja että Matti Virtanen ei kuulu näihin lakkovahteihin.²⁸

Korhosen ja Vuoren ollessa keskuslakkotoimikunnassa avasi Matti Virtanen huoltoaseman myyntihuoneen oven ja esitti huoltoasemanhoitajalle vaatimuksen, että huoltoasema on heti suljettava. Koska väkijoukko täytti huoltoaseman alueen niin, että työskentelestä ei tullut mitään, katsoi Heinonen parhaaksi laittaa myyntihuoneen oveen lapun, jossa ilmoitettiin huoltoasema suljetuksi. Sen jälkeen Virtanen kehotti väkijoukkoa pysymään koossa ja ilmoitti: "Nyt mennään sulkemaan Aren ja Nyströmin huoltoasemat". Tämän jälkeen väkijoukko lähti kävelemään Vapaudenkatua pitkin kohti Asemakatua ja siitä edelleen kohti Puisto-, Kalevan- ja Ilmarisenkadun väliin jäävällä alueella sijainnutta Are Oy:n huoltoasemaa.²⁹ Kyseisestä väkijoukosta jäi vain kuusi miestä Shellin huoltoasemalle. Heinonen ei kysynyt enää huoltoasemalle jääneiltä miehiltä sitä, minkä takia he olivat sinne jääneet, koska arvasi näiden jääneen sinne vartioon. Huoltoasema pysyi kiinni maaliskuun 8. päivään kello 17 saakka. Tämän jälkeen kyseisen huoltoaseman toiminta pääsi jatkumaan SAK:n asettamien rajoitusten puitteissa.³⁰

Huoltoasemalle jäänyt miesryhmä pahoinpiteli vielä samana päivänä kello 12.30 asiapoika Tero Asikaisen, joka oli tullut huoltoasemalle mukanaan kymmenen litran kanisteri. Huoltoasemanhoitaja Heinonen ei päässyt puhuttelemaan Asikaista lainkaan, koska vartioon jäänyt mies kävi käsiksi Asikaiseen. Heinonen ilmoitti välittömästi pahoinpitelystä poliisilaitokselle, minkä jälkeen Asikaisen pahoinpitelyyn syyllistynyt mies noudettiin järjestyspo-

---

²⁸Jyväskylän kaupungin raastuvanoikeuden II osaston tuomiokirja, elokuu 1956, 28.8. 1956, § 309, liite 5: poliisin tutkintapöytäkirja, s. 65, 69-70.

²⁹katso liite 1.

³⁰Jyväskylän kaupungin raastuvanoikeuden II osaston tuomiokirja, elokuu 1956, 28. 8. 1956, § 309, liite 5: poliisin tutkintapöytäkirja, s. 7-8.

liisosastoon. Pahoinpitelyn näki myös johtaja Ensio Anttila, joka osui sattumalta paikalle.³¹

2.3. SEURAAVAKSI VALLATTIIN ARE OY:N HUOLTOASEMA

Shellin huoltoaseman sulkemisen jälkeen lakkolaisista koostuva väkijoukko suuntasi kulkunsa Are:n autokorjaamon yhteydessä olevaa huoltoasemaa kohti. Väkijoukon saavuttua Are Oy:n huoltoasemalle alkoivat lakkolaiset jälleen ryhmittyä bensiininjakelulaitteiden ympärille. Lakkolaiset ryhmittyivät jakelulaitteiden ympärille niin tiiviinä ryhmänä, että bensiininjakelu kävi mahdottomaksi. Lakkolaisten perässä tulivat myös poliisit seuraamaan tilanteen kehittymistä huoltoasemalla.³²

Lakkolaisten ryhmitettyä jakelulaitteiden ympärille, Matti Virtanen meni huoltoasemanhoitaja Toivo Viinikaisen luokse ja kysyi, jaetaanko huoltoasemalla bensiiniä SAK:n antamien ohjeiden mukaan. Viinikainen selitti Virtaselle, että SAK ei voi antaa hänelle mitään määräyksiä, vaan hän toimii liikkeen johdon antamien ohjeiden mukaan. Samaan aikaan väkijoukosta alkoi kuulua yhä enemmän huutoja, että asema on suljettava. Jonkin ajan kuluttua Virtanen kysyi uudelleen Viinikaiselta, millä perusteella he bensiininjakoa suorittavat. Silloin Viinikainen pyysi Virtasta tulemaan jakeluhuoneen sisälle. Viinikainen pyysi Virtasta esittämään paperit, jotka oikeuttavat sellaisten vaatimusten esittämiseen, että asema olisi suljettava. Virtanen sanoi, että hänellä ei ole minkäänlaisia papereita. Viinikainen sanoi Virtaselle, että koska tällä ei ole minkäänlaisia papereita eikä valtuuksia, niin hän ei tämän kanssa keskustele. Samalla Viinikainen kehotti Virtas-

---

³¹Jyväskylän kaupungin raastuvanoikeuden II osaston tuomiokirja, elokuu 1956, 28.8. 1956, § 309, liite 5: poliisin tutkintapöytäkirja, s. 8, Jyväskylän poliisilaitoksen rikososaston ilmoituspäiväkirja, 2.11. 1955-26.7. 1956, N:o 167.

³²Jyväskylän kaupungin raastuvanoikeuden II osaston tuomiokirja, elokuu 1956, 28.8. 1956, § 309, liite 5: poliisin tutkintapöytäkirja, s. 75.

ta poistumaan jakeluhuoneesta. Virtanen poistui välittömästi jakeluhuoneesta.³³

Jonkin ajan kuluttua väkijoukon läpi tunkeutui henkilöauto bensiininjakelulaitteiden luokse ja Viinikainen meni antamaan bensiiniä autolle. Kun Viinikainen oli antamassa autolle bensiiniä, katkaisi joku henkilö virran bensiinimittarista. Tapahtuneen johdosta Viinikainen tiedusteli väkijoukolta, kenen luvalla he käyvät kiinni yksityisten omistamiin laitteisiin. Kukaan yleisöjoukosta ei vastannut mitään. Sitten Viinikainen kytki virran uudelleen bensiinimittariin. Kyseinen autonkuljettaja näytti myös väkijoukolle lakkotoimikunnan antaman ajoluvan ja auton tankkaus pääsi jatkumaan.³⁴

Tultuaan Viinikaisen luota, Virtanen meni kysymään toimitusjohtaja Pekka Puttoselta, onko hän liikkeen johtaja. Kun Puttonen vastasi myöntävästi, kysyi Virtanen, aikovatko he noudattaa SAK:n määräyksiä. Puttonen vastasi kieltävästi. Virtanen kysyi, minkä takia he eivät noudata SAK:n määräyksiä. Puttonen vastasi, että hän ei kuulu SAK:hon. Sitten Virtanen selitti, että bensiininjakoa riittäisi lakkotoimikunnan antamalla lupalapuillakin. Puttonen kuitenkin totesi, että heillä ei tarvita mitään lupalappuja. Puttonen lisäsi vielä, että koska väkijoukko on miehittänyt bensiiniaseman, niin se on väkivalloin riistänyt heiltä oikeuden bensiininjakoon, koska autot eivät päässeet jakelulaitteiden luokse. Virtanen kysyi, onko asia näin. Puttosen vastattua myöntävästi Virtanen sanoi, että illalla Jyväskylän kaupunginhallitus tulee tekemään sellaisen päätöksen, että Are:lta katkaistaan sähkövirta. Joku mies huusi samaan aikaan väkijoukosta, että vesi tullaan myös katkaisemaan.³⁵

Komisarioiden Korhonen ja Vuori ollessa vielä paikallisen keskuslakkotoimikunnan toimistossa tuli heille ja Jyväskylän poliisilaitoksen järjestyspoliisiosastoon ilmoitus, että "mella-koitsijat" olivat siirtyneet Are Oy:n huoltoasemalle. Komisariot

---

³³Jyväskylän kaupungin raastuvanoikeuden II osaston tuomiokirja, elokuu 1956, 28.8. 1956, § 309, liite 5: poliisin tutkintapöytäkirja, s. 70-71.

³⁴Jyväskylän kaupungin raastuvanoikeuden II osaston tuomiokirja, elokuu 1956, 28.8. 1956, § 309, liite 5: poliisin tutkintapöytäkirja, s. 71.

³⁵Jyväskylän kaupungin raastuvanoikeuden II osaston tuomiokirja, elokuu 1956, 28.8. 1956, § 309, liite 5: poliisin tutkintapöytäkirja, s. 9.

lähtivät välittömästi Are:n huoltoasemalle. Saavuttuaan huoltoasemalle he totesivat väkijoukon käyttäytyvän samalla tavalla kuin Shellin huoltoasemalla. Komisarriot totesivat vielä, että "mella-koitsijat" olivat samoja henkilöitä kuin Shellin huoltoasemalla. Poliisien kielloista ja käskyistä ei ollut mitään hyötyä.³⁶ Poliisit tyytyivät vain seuraamaan tilanteen kehittymistä ja valvoivat, että mitään vakavia yhteenottoja ei päässyt syntymään.

Toimitusjohtaja Puttosen ollessa taipumaton lakkolaisten vaatimusten edessä piti Virtanen väkijoukolle puheen. Virtanen nousi jonkin tynnyrin päälle seisomaan, jotta kaikki näkisivät ja kuulisivat hänet. Virtasen puheen sisältönä oli se, että koska liikkeen johtaja ei ollut suostunut heidän esittämiin vaatimuksiin, jätetään huoltoasemalle niin vahva vartio, että se pysyy suljettuna. Virtanen sanoi vielä, että he menevät seuraavaksi Nyströmille. Koska väkijoukko meinasi lähteä kokonaisuudessaan, sanoi Virtanen, että kaikki eivät saa lähteä, vaan parin sadan miehen on jäätävä valvomaan, että asema pysyy kiinni. Sitten väkijoukko suuntasi kulkunsa kohti Kalevankadulla sijaitsevaa Nyströmin huoltoasemaa. Koska lakkolaiset jäivät vartioimaan Aren huoltoasemaa, Puttonen ilmoitti väkijoukolle, että he eivät jaa bensiniä enää kenellekään. Puttonen kehotti vielä väkijoukkoa poistumaan. Väkijoukko poistui kehotuksen jälkeen ja huoltoaseman portit suljettiin, jonka jälkeen huoltoaseman toiminta lakkasi kokonaan.³⁷

---

³⁶Jyväskylän kaupungin raastuvanoikeuden II osaston tuomiokirja, elokuu 1956, 28.8. 1956, § 309, liite 5: poliisin tutkintapöytäkirja, s. 65.

³⁷Jyväskylän kaupungin raastuvanoikeuden II osaston tuomiokirja, elokuu 1956, 28.8. 1956, § 309, liite 5: poliisin tutkintapöytäkirja, s. 10, 76.

2.4. LOPUKSI NYSTRÖMIN HUOLTOASEMAN VUORO

Kello 12.10 saapui Kalevankatu 4:ssä sijaitsevan Nyströmin autokorjaamon yhteydessä olevalle huoltoasemalle kaksi miestä, Topi Paavola ja Ilmari Anttila.³⁸ Paavola oli toiminut mm. SKP:n piirisihteerinä ja piirin puheenjohtajana sekä SKDL:n piirisihteerinä. SKP:n virkoihin oli kelpoisuusvaatimuksena useimmissa tapauksissa ollut Sirola-opisto.³⁹ Näin Paavolalla oli erittäin vahva vasemmistolainen tausta. Hänet oli myös tuomittu Vaasan hovioikeudessa vuonna 1935 "valtiopetoksen valmistelusta" kolmen vuoden ja seitsemän kuukauden kuritushuonerangaistukseen.⁴⁰ Heti huoltoasemalle tultuaan sanoi Paavola, että bensiininjako on lopetettava. Huoltoasemanhoitaja Esko Saarinen sanoi kuitenkin miehille, että bensiininjakoa ei tulla lopettamaan. Tähän Paavola totesi: "Kohta tulee toverit, jotka lopettaa". Pian paikalle saapui metsänhoitaja Nummela tankkaamaan autoaan. Silloin Paavola tarttui kiinni bensiiniletkestä ja kysyi huoltoasemanhoitaja Saariselta, ovatko he tarkastaneet, onko autolla lakkotoimikunnan lupa. Saarinen vastasi, että lupaa ei ole tarkastettu, koska sellaista ei tarvita. Paavola kysyi lisäksi Nummelalta: "Onko teillä sairaskuljetus?" Nummela vastasi kieltävästi. Paikalle saapui myös ekonomi Kerttu Oksanen, joka kehotti Paavolaa ja Anttilaa poistumaan yksityiseltä alueelta. Miehet eivät totelleet kehotusta. Sen sijaan he 'viisastelivat': "Katsokaa, kun naisihminen käy kiinni!". He sanoivat myös, että pian paikalle saapuu väkijoukko, joka lopettaa polttoaineen jakelun.⁴¹

Seuraavaksi Paavola lähti kävelemään ripein askelin kohti Aren huoltoasemaa. Hänen tarkoituksena oli hakea lisää väkeä Nyströmin huoltoasemalle. Paavola ehti ainoastaan Kalevankadun ja Ilmarisenkadun kulmaan⁴², jossa hän tapasi väkijoukon, joka oli tulossa

---

³⁸katso liite 1.

³⁹Rantatupa 1993, s. 358-361.

⁴⁰Jyväskylän kaupungin raastuvanoikeuden II osaston tuomiokirja, elokuu 1956, 28.8. 1956, § 309, liite 5: poliisin tutkintapöytäkirja, s. 26.

⁴¹Jyväskylän kaupungin raastuvanoikeuden II osaston tuomiokirja, elokuu 1956, 28.8. 1956, § 309, liite 5: poliisin tutkintapöytäkirja, s. 72-73.

⁴²katso liite 1.

Aren huoltoasemalta. Paavola palasi väkijoukon mukana takaisin Nyströmin huoltoasemalle. Väkijoukon mukana tuli myös Matti Virtanen.⁴³

Saavuttuaan Nyströmin huoltoasemalle tapasi Matti Virtanen SAK:n toimitsija Keijo Keräsen. Keränen oli juuri menossa Nyströmin johtajien puheille. Virtanen kysyi, voiko hän tulla mukaan neuvotteluihin. Keränen vastasi myöntävästi. Keränen ja Virtanen eivät kuitenkaan saaneet tilaisuutta neuvotella Nyströmin johtajien kanssa, koska heille ilmoitettiin jo konttorin rappusilla, että johtajia ei ole tavattavissa.⁴⁴ Palattuaan takaisin väkijoukon luokse, sanoi Virtanen kuuluvalla äänellä, että heille ilmoitettiin hyvin röyhkeästi johtajan olevan "Amerikoissa" ja että työntekijät jatkavat työtään määräystensä mukaisesti.⁴⁵

Huomattuaan Kerttu Oksasen, meni Virtanen tämän puheille. Virtanen kysyi Oksaselta, minkä takia häntä ei ole otettu vastaan. Oksanen vastasi, että Virtanen ei edes ole hänen puheilleen pyrkinyt. Väkijoukosta alkoi kuulua samaan aikaan vaatimuksia ja uhkauksia huoltoaseman sulkemiseksi. Tämän vuoksi Oksanen tiedusteli väkijoukolta papereita, jotka oikeuttavat heidät sulkemaan huoltoaseman. Väkijoukosta kuului, että he eivät tarvitse mitään papereita. Kukaan väkijoukosta ei myöskään esittänyt minkäänlaisia papereita. Kun Oksanen selitti väkijoukolle, että hän kutsuu paikalle poliisit järjestystä ylläpitämään, huudettiin väkijoukosta, että poliisit ovat heidän renkejään. Oksanen kehotti myös väkijoukkoa poistumaan alueelta, mutta väkijoukko ei totellut kehotusta.⁴⁶

Samoihin aikoihin Nyströmin huoltoasemalle saapui henkilöauto, jolle Teppo Oksanen alkoi antamaan bensiiniä. Lakkolaiset ilmoittivat Oksaselle, että autolle ei saa antaa bensiiniä, koska autonkuljettaja ei ollut esittänyt bensiinin ostolupaa. Oksanen yritti kuitenkin antaa autolle bensiiniä, jolloin noin viitisen lakkolais-

---

⁴³Jyväskylän kaupungin raastuvanoikeuden II osaston tuomiokirja, elokuu 1956, 28.8. 1956, § 309, liite 5: poliisin tutkintapöytäkirja, s. 84.

⁴⁴Jyväskylän kaupungin raastuvanoikeuden II osaston tuomiokirja, elokuu 1956, 28.8. 1956, § 309, liite 5: poliisin tutkintapöytäkirja, s. 22.

⁴⁵Jyväskylän kaupungin raastuvanoikeuden II osaston tuomiokirja, elokuu 1956, 28.8. 1956, § 309, liite 5: poliisin tutkintapöytäkirja, s. 84.

⁴⁶Jyväskylän kaupungin raastuvanoikeuden II osaston tuomiokirja, elokuu 1956, 28.8. 1956, § 309, liite 5: poliisin tutkintapöytäkirja, s. 13.

ta tarttui bensiiniletkusta kiinni. Lakkolaiset saivat estetyksi bensiininannon ja autonkuljettaja joutui lähtemään paikalta ilman bensiiniä.⁴⁷ Poliisin kielloista ja käskyistä ei ollut myöskään Nyströmin huoltoasemalla mitään hyötyä, vaan sama näytelmä kuin kahdella aikaisemmalla huoltoasemalla toistui.⁴⁸

Noin kello 15 kaupunginjohtaja Otto Hakkarainen soitti Kerttu Oksaselle. Hakkarainen suositteli, että Nyströmin bensiiniasema suljettaisiin levottomuuksien johdosta. Hakkarainen selitti vielä, että näin vältetään levottomuudet, eikä kaupunginhallitusta tarvitse kutsua ylimääräiseen kokoukseen sähkövirran katkaisemiseksi huoltoasemalta. Hakkarainen sanoi myös, että koko kaupunki voi jäädä ilman sähköä, mikäli bensiiniasemat jatkavat bensiininjakelua. Hakkaraisen suosituksen ja huoltoasemalla olleen väkijoukon vuoksi Nyströmin huoltoasema päätettiin sulkea.⁴⁹ Paikalla ollut väkijoukko poistui vasta parin tunnin päästä huoltoaseman sulkemisesta. Paikalle jäi kuitenkin joitakin lakkolaisia valvomaan, että huoltoasema pysyy suljettuna.⁵⁰

2.5. MIKSI BENSIINISOTA PUHKESI JYVÄSKYLÄSSÄ?

SAK ja Jyväskylän keskuslakkotoimikunta eivät olleet antaneet jäsenilleen, eivätkä muillekaan henkilöille, minkäänlaista lupaa laittomuuksiin. Jyväskylän keskuslakkotoimikunnan puheenjohtaja, valaja Antti Toikkanen oli nimenomaan korostanut lakkolaisille järjestetyissä julkisissa tiedotustilaisuuksissa, että mihinkään laittomuuksiin ei saa ryhtyä. Keskuslakkotoimikunta ei hyväksyisi eikä vastaisi sellaisista teoista. Keskuslakkotoimikunta oli myös päättänyt, että mikäli järjestyshäiriöitä sattuu, niin keskuslakkoto-

---

⁴⁷Jyväskylän kaupungin raastuvanoikeuden II osaston tuomiokirja, elokuu 1956, 28.8. 1956, § 309, liite 5: poliisin tutkintapöytäkirja, s. 33.

⁴⁸Jyväskylän kaupungin raastuvanoikeuden II osaston tuomiokirja, elokuu 1956, 28.8. 1956, § 309, liite 5: poliisin tutkintapöytäkirja, s. 65.

⁴⁹Jyväskylän kaupungin raastuvanoikeuden II osaston tuomiokirja, elokuu 1956, 28.8. 1956, § 309, liite 5: poliisin tutkintapöytäkirja, s. 13-14.

⁵⁰Jyväskylän kaupungin raastuvanoikeuden II osaston tuomiokirja, elokuu 1956, 28.8. 1956, § 309, liite 5: poliisin tutkintapöytäkirja, s. 12.

toimikunta ei niihin puutu, koska järjestyksenpito kuului poliisille.⁵¹

Huolimatta paikallisen keskuslakkotoimikunnan kehotuksista, lakkolaiset aiheuttivat toiminnallaan Jyväskylän kolmen suurimman huoltoaseman sulkemisen 6. päivänä maaliskuuta. Toiminnallaan lakkolaiset aiheuttivat valtavan taloudellisen menetyksen huoltoasemanpitäjille, koska nämä eivät pystyneet myymään bensiiniä normaaliin tapaan. Tosin Jyväskylän kaupunginhallitus katkaisi SAK:n painostuksesta johtuen jo 5. päivänä maaliskuuta sähkövirran Oy Shell Ab:n huoltoasemalta. Bensiininjako oli kuitenkin jatkunut huoltoasemalla käsipumppujen avulla. Sähkövirran jakelun katkaiseminen Oy Shell Ab:n huoltoasemalta oli lainvastainen teko, sillä vuonna 1956 "sähkölain 21 § mukaan tuomittiin vankeuteen se, joka aiheuttaa häiriöitä sähkön jakelussa tai estää jakelun". "Yllytys" tähän oli myös rangaistava teko.⁵² Näin ulkopuoliset henkilöt eivät voineet vaatia sähkölaitosta katkaisemaan sähkövirran jakelua. Muilta Jyväskylän huoltoasemilta ei sähkövirtaa katkaistu. SAK:n keskuslakkotoimikunta syyllistyi siis itse lainvastaisiin tekoihin, vaikka se samaan aikaan antoi ohjeita paikallisjärjestöjen muodostamille keskuslakkotoimikunnille, että lakkolaiset eivät saa ryhtyä mihinkään laittomuuksiin.

Merkittävänä tekijänä Jyväskylän huoltoasemilla sattuneisiin levottomuuksiin 6. päivänä maaliskuuta voidaan pitää ääriivasemmistoon kuuluvien henkilöiden toimintaa. Jyväskylän Kauppatorilla oli jaettu aikaisemmin samana päivänä joidenkin henkilöiden toimesta (todennäköisesti ääriivasemmistolaisten) lentolehtisiä, joiden otsikkona oli ollut "Joko riittää?". Lentolehtisessä oli sanottu, että "sähköä ei voi hamstrata, mutta käsipumppu ei lakkoile". Lentolehtisessä oli myös mainittu, että "kaupunginhallitukselta loppui äly ja Shelliltä virta". Tämä lentolehtinen oli kiihdyttänyt Kauppatorille kerääntyneiden ihmisten mieliä siinä määrin, että

---

⁵¹Jyväskylän kaupungin raastuvanoikeuden II osaston tuomiokirja, elokuu 1956, 28.8. 1956, § 309, liite 5: poliisin tutkintapöytäkirja, s. 63.

⁵²Helsingin Sanomat, lisälehti 5.3. 1956, N:o 3 (9).

nämä päättivät lähteä katsomaan huoltoasemille, kuinka bensiiniä todellisuudessa jaetaan.⁵³

Levottomuudet paikallisilla huoltoasemilla eivät aiheuttaneet vakavia väkivaltaisuuksia. Ainoastaan yksi ihminen joutui pahoinpidellyksi Shellin huoltoasemalla. Tämä tapahtui sen jälkeen, kun huoltoasema oli suljettu ja suurin osa väkijoukosta oli lähtenyt pois huoltoaseman alueelta. Pahoinpitelyyn syyllistyi lakkolainen, joka oli jäänyt vartioimaan, että huoltoasema pysyy suljettuna. Pahoinpitely luokiteltiin "lieväksi", koska lakkolainen oli vain yhden kerran huitaissut kädellään asiapoika Tero Asikaista päähän, minkä seurauksena tältä oli pudonnut lakki ja hän oli hieman satuttanut päätään. Mitään suurempia vammoja ei päähän tullut. Asianomaiset sopivat jutun myöhemmin keskenään. Syytettä ei nostettu myöskään virallisen syyttäjän toimesta, koska pahoinpitely tapahtui yksityisellä alueella.⁵⁴

Poliisin toiminta puolestaan oli erittäin mallikasta paikallisilla huoltoasemilla. Poliisi yritti aluksi kehottaa yleisöä poistumaan huoltoasemilta, mutta kun tämä ei tehonnut, tyydyttiin vain valvomaan, että mitään suurempia levottomuuksia ei pääse syntymään. Poliisi yritti kyllä Shellin huoltoasemalla painaa poliisiketjun avulla lakkolaisia pois huoltoaseman alueelta, mutta koska lakkolaiset kiersivät harvalukuisen poliisiketjun ja jäivät paikalle yrittämättä käyttää väkivaltaa, päätti poliisijoukkoja komentanut komisario Korhonen, että suurempien voimakeinojen käyttö ei ollut tarpeellista, vaan pelkkä tilanteen valvominen riitti. Huoltoasemanhoitajat olisivat varmasti halunneet, että poliisi poistaa lakkolaiset vaikka väkivaltaa käyttäen huoltoasemien alueilta, jotta bensiininjakelu olisi päässyt jatkumaan. Seurauksena olisi kuitenkin saattanut syntyä suurempia levottomuuksia. Näin poliisi toimikin mallikkaasti huoltoasemilla, koska mitään suurempia levottomuuksia ei syntynyt.

Jyväskylän huoltoasemilla tapahtuneet levottomuudet 6. päivänä maaliskuuta sujuivat suhteellisen rauhallisesti, mutta muualla maassa tapahtui vakaviakin yhteenottoja lakkolaisten ja poliisin

---

⁵³Jyväskylän kaupungin raastuvanoikeuden II osaston tuomiokirja, elokuu 1956, 28.8. 1956, § 309, liite 5: poliisin tutkintapöytäkirja, s. 20, 43-44.

⁵⁴Jyväskylän poliisilaitoksen rikososaston ilmoituspäiväkirja 2.11. 1955-26.7. 1956, N:o 167.

välillä. Esimerkiksi Helsingissä, Mannerheimintien ja Humalistonkadun kulmassa sijaitsevalla Esson huoltoasemalla, ottivat lakkolaiset ja poliisi yhteen. Lakkolaiset yrittivät katkaista liikenteen Mannerheimintiellä ja kaataa erään auton. Paikalle saapuneet ratsupoliisit selvittivät kuitenkin tilanteen nopeasti. Poliisi joutui käyttämään jonkin verran pamppuja mellakan yhteydessä. Lakkolaiset puolestaan vastasivat heittelemällä mm. halkoja ja jääkappaleita poliiseja kohti. Huoltoaseman lähetyvillä tapahtuneissa levottomuuksissa loukkaantui 20 poliisia. Pääkaupungissa oli muutenkin kovasti levottomuuksia tiistaina 6. päivänä maaliskuuta, sillä päivän kuluessa pidätettiin yhteensä 17 henkilöä mellakoiden yhteydessä.⁵⁵

Maassa vallitsevan tilanteen vuoksi kokoontui maan hallitus samana iltana kello 18.30 istuntoon, jossa olivat läsnä sekä sovittelijat että SAK:n, STK:n, korkeimman poliisijohdon ja öljy-yhtiöiden edustajat. Neuvottelut kestivät pitkälle yli puolen yön ja niiden keskeisimpänä kysymyksenä oli toimenpiteet bensiinisodan lopettamiseksi. Päätökseksi tuli, että bensiiniasemat pidetään seuraavan vuorokauden ajan kiinni ja tänä aikana öljy-yhtiöt ja SAK koettavat neuvotteluteitse sopia uudesta jakelujärjestelmästä. Jos siinä ei onnistuttaisi, asia otettaisiin seuraavana iltana esille valtioneuvostossa, jonka ratkaisuun molemmat osapuolet lupasivat tyytyä. Seuraavana päivänä, keskiviikkona 7.3, bensiinisodassa oli välirauha. Bensiiniasemat pidettiin koko päivän suljettuina, joten niiden lähetyvillä ei enää pidetty väkijoukkojen kokouksia. Lakkovahdit saivat puolestaan uuden erityisen rintamerkin, jotta heidät olisi helpompi erottaa muista ihmisistä.⁵⁶ Rintamerkit jouduttiin kuitenkin vaihtamaan uusiin loppuviikolla, koska jotkut henkilöt olivat pitäneet väärennettyjä merkkejä. Uutta merkkiä annettaessa otettiin vartijaksi pyrkivältä tarkat henkilötiedot ja tarkistettiin hänen jäsenyytensä ammatillisessa järjestössä.⁵⁷

SAK ja öljy-yhtiöt eivät päässeet sovintoon jakelujärjestelmästä, joten hallitus joutui käsittelemään asiaa iltakouluistunnos-

---

⁵⁵Helsingin Sanomat, lisälehti 6.3. 1956, N:o 1 (10) ja lisälehti 10.3. 1956, N:o 1 (21), Helsingin Sanomat 25.3. 1956.

⁵⁶Helsingin Sanomat 25.3. 1956.

⁵⁷Kauniskangas 1956, s. 40.

saan 7. päivänä maaliskuuta. Seuraavana päivänä, 8. päivänä maaliskuuta, neuvottelivat STK:n, SAK:n, öljy-yhtiöiden ja kauppa- ja teollisuusministeriön edustajat uudesta sopimuksesta bensiininjakelussa. Valtioneuvoston suosituksesta tekivät SAK ja öljy-yhtiöt lopulta sopimuksen bensiininjakelussa. Sopimuksen sisältö oli pääpiirteissään seuraavanlainen:

*"Bensiiniä jaetaan puolet siitä määrästä, mitä on jaettu viime tammikuussa. Jakelu toimitetaan ensisijassa elintärkeisiin kuljetuksiin, kuten sairaiden, lääkäreiden, elintarvikkeiden jne. kuljetuksiin, mutta mikäli asemille jää polttoainetta näiden tarpeiden yli, se voidaan vapaasti jakaa muille tärkeissä asioissa ajaville autoille. SAK:lla on oikeus sijoittaa kullekin jakelupaikalle 2-3 tarkkailijaa seuraamaan bensiininjakelua. Tarkkailijoilla on oikeus tehdä huomautuksia bensiiniaseman hoitajalle tai tehdä ilmoitus SAK:n alaiselle ja ohjeiden mukaan toimivalle paikalliselle keskuslakkotoimikunnalle. Muihin toimenpiteisiin tarkkailija ei saa ryhtyä."*⁵⁸

Väärinkäsitysten välttämiseksi ilmoitettiin vielä, että kyseinen päätös ei suinkaan tarkoita linja-autoliikenteen lopettamista, vaan häiriöiden poistamista jakelupaikoilta. Lisäksi ilmoitettiin, että liikenteenharjoittaja on kulkulaitosministeriön auto-osaston mukaan "ei vain oikeutettu, vaan myös liikennelupansa mukaisesti velvollinen mahdollisuuksien mukaan hoitamaan liikenteensä".⁵⁹ Vasemmiston mielestä maan hallitus oli legalisoinut lakkovahdit "lähes asetukseen verrattavalla asiakirjalla", kun taas työnantajat korostivat omassa tiedotustoiminnassaan, että lakkovahdeilla on täsmälleen yhtä suuret oikeudet ja velvollisuudet kuin muillakin kansalaisilla.⁶⁰

Sopimuksen tulkinnasta syntyneiden epäselvyyksien jälkeen bensiininjakelu pääsi jatkumaan ja huoltoasemat avasivat ovensa kello 17 maissa 8. päivänä maaliskuuta. Bensiinisota rauhoittui

---

⁵⁸Helsingin Sanomat 25.3. 1956, Helsingin Sanomat, lisälehti 8.3. 1956, N:o 1 (15).

⁵⁹Helsingin Sanomat, lisälehti 9.3. 1956, N:o 1 (18).

⁶⁰Mansner 1984, s. 454.

sopimuksen myötä joksikin aikaa. Huoltoasemanhoitajat eivät kuitenkaan olleet erityisen onnellisia tehdystä sopimuksesta, sillä se rajoitti huomattavasti bensiininmyyntiä tavanomaiseen tilanteeseen verrattuna. Lisäksi huoltoasemilla oli SAK:n asettamat tarkkailijat seuraamassa, ettei bensiininjakelussa tapahdu rikkomuksia. Kaikki huoltoasemanhoitajat eivät kuitenkaan alistuneet tapahtuneeseen, vaan uhmasivat sopimusta. Esimerkiksi Jyväskylässä myytiin ainakin Nyströmin huoltoasemalla bensiiniä salaa yöaikaan, jolloin SAK:n asettamat tarkkailijat eivät olleet paikalla. Bensiini laitettiin valmiiksi astioihin ja myytiin sitten huoltoaseman "takakautta" yön pimeydessä. Bensiiniä myytiin kaikille halukkaille. Erityisesti liikennöitsijät ostivat kovasti bensiiniä, jotta saisivat pidettyä autonsa liikenteessä. Jotkut liikennöitsijät ostivat kerralla jopa 200 litraa bensiiniä. Maksu sovittiin yleensä maksettavaksi myöhemmin.⁶¹ Monilla liikennöitsijöillä oli myös omat bensiinivarastot, joita he käyttivät yleislakon aikana.⁶² Mikäli lakkolaiset olisivat saaneet tietää yön aikana tapahtuvasta bensiininmyynnistä, olisi Nyströmin huoltoasema varmasti pyritty sulkemaan uudelleen.

Tavallisten ihmisten tuli myös sopeutua niukkaan bensiinitilanteeseen. Henkilöautoliikenne väheni huomattavasti heikentyneen bensiininsaannin takia. Ihmiset keksivät kyllä erilaisia ratkaisuja poikkeuksellisen tilanteen johdosta. Esimerkiksi moottoripyörällä pystyi ajamaan, kun laittoi tankkiin aluksi hieman bensiiniä, jotta moottoripyörä saatiin käyntiin; käynnistyksen jälkeen pystyi kaatamaan tankkiin lampuöljyä, jonka avulla moottoripyörä kulki aivan hyvin.⁶³

Bensiinisota leimahti liekkeihin vielä uudelleen lakon loppuvaiheessa, kun SAK ilmoitti "sanoneensa irti" hallituksen suosituspäätöksen mukaisesti tehdyn bensiinisopimuksen lauantaina, 17. päivänä maaliskuuta. SAK:n keskuslakkotoimikunnan mukaan bensiiniä ei saanut enää antaa kuin ainoastaan lakkotoimikunnan luvalla liikkuville autoille. Ihmisten kuultua asiasta keskipäivän tienoilta syntyi bensiiniasemille ruuhkia. Bensiiniasemille saapui myös vahvennettuja lakkovahtijoukkoja, jotka monin paikoin yrittivät

---

⁶¹Nyström Väinö 30.5. 2001.

⁶²Helsingin Sanomat, lisälehti 10.3. 1956, N:o 2 (22).

⁶³Silvennoinen Veikko 7.6. 2000.

estää bensiininjakelua. Bensiininjakoa kuitenkin jatkettiin niin, että monien jakeluasemien varastot loppuivat jo iltapäivällä ja ne oli suljettava, koska bensiinitäydennystä ei saatu SAK:n julistetua keskusvarastot saartoon ja estettyä lakkolaisjoukkojen avulla täydennyskuljetukset.⁶⁴

Eri puolilla maata esiintyi myös levottomuuksia joillakin huoltoasemilla. Mm. Helsingin Kulosaassa pahoinpideltiin 17. päivänä maaliskuuta Esson huoltoasemanhoitaja. Helsingin Herttoniemessä puolestaan tiedusteltiin samana päivänä eräältä lakkovahdilta, ovatko jakelumääräykset muuttuneet, jolloin lakkovahti vastasi: "SAK on nyt laki".⁶⁵ Kyseinen lausahdus kuvasi hyvin mielialojen kiristymistä koko maassa. Vaikka tunteet kävivät kuumina, niin Jyväskylässä ei esiintynyt mellakoita enää huoltoasemilla. Uudelleen puhjenneesta bensiinisodasta ei tullut kuitenkaan kovin pitkäikäistä, sillä eri osapuolet pääsivät pian koko yleislakon lopettavaan sopimukseen. Lakko loppui 20.3. 1956 kello kuusi aamulla.

3. "TAULUMÄEN MELLAKKA"

3.1. TILANTEEN KEHITTYMINEN

Perjantaina, 9. päivänä maaliskuuta, pidettiin aamupäivällä tiedotustilaisuus lakkolaisille Väinönkadun B-salissa sijaitsevassa työväentalossa eli "puupolsussa".⁶⁶ Puheenjohtajana toimi kirvesmies Tauno Tarkiainen, joka oli ollut myös paikallisen keskuslakkotoimikunnan jäsen edellispäivästä lähtien. Tiedotustilaisuudessa annettiin lähinnä ohjeita rakennustyöläisille jaettavien ostokorttien käyttämisestä. Lakkolaisten yleisimpänä avustusmuotona Jyväskylässä olivat Mäki-Matin ostokortit.⁶⁷

---

⁶⁴Helsingin Sanomat 25.3. 1956.

⁶⁵Helsingin Sanomat, lisälehti 18.3. 1956, N:o 1 (35).

⁶⁶Valkonen Mauno 16.5. 2001, "puupolsu" oli työläisten antama nimi työväentalolle. Katso liite 1.

⁶⁷Mikonranta 1985, s. 155.

Tiedotustilaisuudessa ei tehty päätöksiä, vaan siellä esitettiin toivomuksia, jotka saatettiin paikallisen keskuslakkotoimikunnan tietoon. Joissakin puheenvuoroissa tuotiin kyllä esille auto-liikenteessä havaittuja epäkohtia, mutta puheenjohtaja Tarkiainen selitti puhujille, että tämänkaltaiset asiat eivät kuulu tiedotustilaisuudessa käsiteltäviin asioihin. Puheenvuoroissa mainitut epäkohdat tarkoittivat lähinnä sitä, että autoliikennettä on ollut valvomassa liian vähän lakkovahteja.⁶⁸ Lakkolaisia selvästi ärsytti se, että varsinkaan liikennöitsijät eivät noudattaneet SAK:n asettamia lakkorajoja. Työväentalon ulkopuolelle oli myös kerääntynyt suuri joukko ihmisiä, koska kaikki eivät olleet mahtuneet sisään. Nämä ihmiset kuulivat puheenvuorot ulos asennettujen kovaäänisten välityksellä.

Tiedotustilaisuuden päätyttyä suuntasi osa työväentalolla olleesta yleisöstä Taulumäelle katsomaan, kuinka liikenne sujuu. Osa yleisöjoukosta lähti pelkästä uteliaisuudesta katsomaan, mitä paikalla tapahtuu. Osa yleisöstä lähti puolestaan linja-autoaseman vieressä sijaitsevalle Kauppatorille katsomaan, tapahtuisiko siellä jotakin. Kauppatorilla joku henkilö kehotti sinne kerääntyneitä ihmisiä lähtemään Taulumäelle.⁶⁹ Todennäköisesti henkilö oli juuri tullut työväentalolla pidetystä tiedotustilaisuudesta ja kuullessaan ihmisten lähtevän Taulumäelle seuraamaan liikennettä, halusi hän värvätä kunnan väkijoukon paikalle. Vallinneen ilmapiirin ja toimettomuuden vuoksi ihmisiä oli yleensä helppo saada mukaan seuraamaan jotakin tapahtumaa.

Jyväskylän keskuslakkotoimikunnan puheenjohtaja Toikkanen oli aikaisemmin neuvotellut kuorma-autokeskuksen johtajan, Markku Toivosen, v.t. poliisimestari Arto Aallon ja komisarioiden Korhonen ja Vuori kanssa siitä, voisiko poliisi suorittaa liikennevalvontaa yhteistoiminnassa lakkolaisten kanssa. Neuvottelut eivät olleet johtaneet Toikkasen kannalta myönteiseen tulokseen. Lakkolaisille järjestetyssä tiedotustilaisuudessa hän kertoi, että liikenneval-

---

⁶⁸Jyväskylän kaupungin raastuvanoikeuden II osaston tuomiokirja, elokuu 1956, 28.8. 1956, § 309, liite 5: poliisin tutkintapöytäkirja, s. 29, 42-43.

⁶⁹Jyväskylän kaupungin raastuvanoikeuden II osaston tuomiokirja, elokuu 1956, 28.8. 1956, § 309, liite 5 : poliisin tutkintapöytäkirja, s. 50, katso myös liite 1.

vontaa ei voida suorittaa, koska poliisiviranomaiset eivät ole siihen suostuneet.⁷⁰

Vaikka paikallinen keskuslakkotoimikunta ei ollut antanut lupaa liikennevalvontaan, niin siitä huolimatta oli lakkolaisia kerääntynyt Taulumäelle liikennevalvontaa varten perjantaina, 9. päivänä maaliskuuta. Lakkolaisten liikennevalvonnan uhriksi joutui mm. autoilija Armas Kähkönen. Kähkönen oli ajamassa omistamallaan linja-autolla säännönmukaista vuoroa Matinmäki-Jyväskylä. Kun Kähkönen saapui Taulumäelle kello 11.20, hän huomasi Jyväskylän Kunnan Sähkö Oy:n toimitalon portin kohdalla olevan 5-6 miestä. Kun Kähkönen ajoi läheiselle bussipysäkille ja päästi matkustajia ulos linja-autosta, tulivat miehet linja-auton ympärille. Eräs miehistä kysyi Kähköseneltä, onko hänellä työlupaa. Kähkönen vastasi, että kyllä hänellä on työlupa ja vetäisi auton oven kiinni. Sen jälkeen hän lähti liikkeelle autollaan. Kähkösen lähtiessä liikkeelle tarttui työlupaa kysellyt mies kädellään kiinni linja-auton ovesta ja samalla vinkkasi toisella kädellä Pylkkäsen kaupan edessä seisoneelle yleisöjoukolle. Kaksi muuta miestä tarttui linja-auton puskurista kiinni ja yritti puskea vastaan, jotta linja-auto ei olisi päässyt liikkumaan eteenpäin. Linja-auton ympärillä olleet miehet huusivat myös, että auton ikkunat pitäisi lyödä rikki. Linja-auton ikkunoita ei kehotuksista huolimatta hajotettu. Sen sijaan miehet takoivat nyrkeillään auton kylkiä, mutta lyönnit eivät aiheuttaneet autolle vahinkoa. Kähkönen jatkoi matkaansa miesten estelyistä huolimatta. Pylkkäsen kaupan kohdalla ryhmittyi sitten suurempi väkijoukko Kähkösen linja-auton eteen, mutta Kähkösen painaessa `tööttiä`, väistyi noin 200-henkinen väkijoukko pois auton edestä viime hetkellä.⁷¹

Pian Armas Kähkösen jälkeen saapui Taulumäelle hänen poikansa, Topi Kähkönen. Hän oli lähtenyt isänsä omistamalla linja-autolla kello 11.25 kotoaan Taulumäentie 31:stä. Hän oli menossa linja-autoasemalle, josta hänen oli tarkoitus lähteä ajamaan aikataulunmukaista vuoroa Palokka-Ruoke kello 11.45. Päästessään lähelle

---

⁷⁰Jyväskylän kaupungin raastuvanoikeuden II osaston tuomiokirja, elokuu 1956, 28.8.1956, § 309, liite 5: poliisin tutkintapöytäkirja, s. 63-64.

⁷¹Jyväskylän kaupungin raastuvanoikeuden II osaston tuomiokirja, elokuu 1956, 28.8.1956, § 309, liite 5: poliisin tutkintapöytäkirja, s. 15-16.

Taulumäentien ja Lohikoskenttien risteystä⁷² havaitsi hän, että kyseisessä risteyksessä seisoskeli lähes kaksisataahenkkinen väkijoukko, joka täytti ajotien. Ihmisten huomattessa Topi Kähkösen ajavan linja-autolla kohti Taulumäkeä, sulki ihmiset Taulumäentien kokonaan levittäytymällä ajotielle tiiviinä joukkona. Kähkönen joutui pysäyttämään linja-auton, koska väkijoukko ei suostunut väistämään autoa. Pysäytettyään auton avasi Kähkönen auton oven. Linja-auton ovelle työntyi heti miehiä ja joku nainen. Henkilöt kysyivät, että onko Kähkösellä työlupa ja mihin tämä on menossa. Kähkönen selitti henkilöille, että hänellä on asianmukainen liikennöintilupa ja hän on menossa aikataulunmukaiselle linja-autovuorolle. Väkijoukosta alkoi välittömästi kuulua huutoja, että Kähkönen ei saa mennä vuorolle, vaan hänen on palattava takaisin. Väkijoukko nimitteli Kähköstä samalla "rikkuriksi". Lakkolaiset alkoivat piirittää linja-autoa niin tiiviinä ryhmänä, että Kähkönen ei päässyt lähtemään liikkeelle. Jotkut kävivät jopa käsiksi Kähköseen ja sanoivat: "Nyt jätkä lähdet varmana pois paikaltasi". Miehet lähinnä vain nykivät Kähköstä vaatteista. Heidän tarkoituksenaan oli ilmeisesti vain näyttää, että tarvittaessa he kyllä pystyvät vetämään Kähkösen ulos autosta.⁷³

Vähän ajan kuluttua paikalle saapui jokin mies, joka tiedusteli Kähköselä auton omistajaa. Kähkönen vastasi miehelle, että linja-auto on hänen isänsä ja hän on ajanut sitä yhdessä isänsä kanssa. Mies selitti väkijoukolle, että heillä ei ole mitään tekemistä auton kanssa, joten auto saa jatkaa matkaansa. Mies kehotti Kähköstä vielä hakemaan lakkotoimikunnasta luvan, jolla saisi bensiniä. Tällöin kuului väkijoukosta huuto, että ei sieltä mitään lupia jaeta.⁷⁴

Vähän ajan kuluttua saapui paikalle myös autonkuljettaja Sakari Eerolan ohjaama kuorma-auto. Eerola saapui paikalle samasta suunnasta kuin Kähkönenkin oli tullut eli Taulumäentietä pitkin. Väkijoukko näytti Eerolalle pysähtymismerkkejä. Koska väkijoukko

---

⁷²katso liite I.

⁷³Jyväskylän kaupungin raastuvanoikeuden II osaston tuomiokirja, elokuu 1956, 28.8. 1956, § 309, liite 5: poliisin tutkintapöytäkirja, s. 16-18.

⁷⁴Jyväskylän kaupungin raastuvanoikeuden II osaston tuomiokirja, elokuu 1956, 28.8. 1956, § 309, liite 5: poliisin tutkintapöytäkirja, s. 17.

täytti koko ajotien, täytyi Eerolan pysähtyä Kähkösen linja-auton viereen. Väkijoukko kyseli myös Eerolalta ajolupaa. Äänekkäimmin väkijoukosta esiintyi joku nainen. Ilmeisesti tämä oli sama nainen, joka oli ollut ensimmäisten joukossa kyselemässä Kähköseltä ajolupaa. Eerola selitti väkijoukolle, että hänellä ei ole mitään lupaa, koska hän on menossa tyhjällä autolla kotiinsa. Joku mies väkijoukosta sanoi sitten, että Eerola voi jatkaa matkaansa. Luvan saatuaan lähti Eerola liikkeelle ja jatkoi matkaansa kohti kotia.⁷⁵

3.2. POLIISIT SAAPUVAT PAIKALLE

Kello 11.30 ilmoitettiin puhelimitse Jyväskylän poliisilaitoksen järjestyspoliisiosastoon, että Taulumäellä on noin parinsadan henkilön suuruinen väkijoukko yleisellä tiellä ja näin pysäyttänyt moottoriajoneuvoliikenteen. Välittömästi ilmoituksen saatuaan paikalle lähti komisario Kalle Korhonen mukanaan ylikonstaapeli Tatu Leppäsen johtama kuuden konstaapelin ryhmä. Saavuttuaan paikalle totesi Korhonen, että noin kahden sadan henkilön suuruinen väkijoukko oli tukkinut Taulumäentien liikenneväylän. Paikalla seisoi Topi Kähkösen ohjaama tyhjä linja-auto. Kähkönen kertoi paikalle saapuneille poliiseille, että väkijoukko oli pysäyttänyt linja-auton ja yrittänyt vetää hänet ulos autosta. Komisario Korhonen kehotti väkijoukkoa useampaan kertaan poistumaan paikalta. Väkijoukko ei noudattanut kehotuksia, vaan huuteli poliiseille haukkumasanoja ja ivahuutoja. Väkijoukossa 'äänekkäimpiä' olivat Matti Virtanen, Topi Paavola ja Esko Torppari.⁷⁶ Virtanen ja Paavola olivat poliisille jo ennestään tuttuja, sillä he olivat osallistuneet näkyvästi huoltoasemilla tapahtuneisiin levottomuuksiin 6. päivänä maaliskuuta. Torppari puolestaan oli Keski-Suomen Työnimisen vasemmistolaisen sanomalehden toimittaja ja hän oli myös

---

⁷⁵Jyväskylän kaupungin raastuvanoikeuden II osaston tuomiokirja, elokuu 1956, 28.8. 1956, § 309, liite 5: poliisin tutkintapöytäkirja, s. 18-19.

⁷⁶Jyväskylän kaupungin raastuvanoikeuden II osaston tuomiokirja, elokuu 1956, 28.8. 1956, § 309, liite 5: poliisin tutkintapöytäkirja, s. 66.

toiminut SKDL:n piirisihteerinä.⁷⁷ Hän oli myös ollut Shellin huoltoasemalla 6. päivänä maaliskuuta.

Kun väkijoukko ei poistunut ajotieltä komisario Korhosen kehotuksista huolimatta, käski Korhonen poliisimiehet ketjuun ja työntämään väkijoukkoa pois ajotieltä. Väkijoukko työnnettiin poliisien toimesta pois ajoväylältä.⁷⁸ Tämän jälkeen Kähkönen pääsi jatkamaan matkaansa. Kähkönen lähtiessä liikkeelle otti Virtanen vielä kiinni auton etupuskurista ja yritti työntää vastaan, jotta linja-auto ei pääsisi lähtemään. Samalla Virtanen näytti vielä toisella kädellään pysähtymismerkkiä, jolloin Kähkönen avasi linja-auton oven. Silloin Virtanen huomautti Kähköselle: "Kyllä tämäkin ajo on lakonalaista ajoa".⁷⁹ Kähkönen ei kuitenkaan välittänyt Virtasen puheista, vaan jatkoi ajamistaan hiljalleen eteenpäin. Lopulta Virtanen luovutti ja päästi puskurista irti. Näin Kähkönen pääsi jatkamaan matkaansa aivan normaalisti.⁸⁰

Vaikka poliisi oli täysin selvästi ilmoittanut, että liikennettä ei saa häiritä, niin siitä huolimatta Matti Virtanen yritti ensin häiritä Topi Kähkösen ohjaaman linja-auton liikkeellelähtöä ja vähän ajan päästä Virtanen yritti vielä pysäyttää jonkun henkilöauton, joka ajoi Taulumäentietä pitkin kaupunkiin päin. Virtanen yritti pysäyttää auton, vaikka hänen vieressään seisonut nuorempi konstaapeli Aatos Mattila näytti autolle, että tämä voi ajaa eteenpäin. Virtanen nosti kätensä pystyyn pysähtymismerkiksi ja sanoi samalla Mattilalle, että hänellä on pysäyttämiseen lupa. Autoa kuljettanut henkilö ei totellut Virtasen pysähtymismerkkiä, vaan jatkoi matkaansa eteenpäin.⁸¹

Tapauksen jälkeen komisario Korhonen arveli, että tilanne on kehittynyt sellaiseksi, että tavallisin järjestyksenpitokeinoin tilannetta ei saada selvitettyksi. Väkijoukko ei ollut lainkaan

---

⁷⁷Rantatupa 1993, s. 360-361.

⁷⁸Jyväskylän kaupungin raastuvanoikeuden II osaston tuomiokirja, elokuu 1956, 28.8. 1956, § 309, liite 5: poliisin tutkintapöytäkirja, s. 66.

⁷⁹Jyväskylän kaupungin raastuvanoikeuden II osaston tuomiokirja, elokuu 1956, 28.8. 1956, § 309, liite 5: poliisin tutkintapöytäkirja, s. 23-24.

⁸⁰Jyväskylän kaupungin raastuvanoikeuden II osaston tuomiokirja, elokuu 1956, 28.8. 1956, § 309, liite 5: poliisin tutkintapöytäkirja, s. 18.

⁸¹Jyväskylän kaupungin raastuvanoikeuden II osaston tuomiokirja, elokuu 1956, 28.8. 1956, § 309, liite 5: poliisin tutkintapöytäkirja, s. 80.

noudattanut poliisin käskyjä. Korhonen pyysi autoradiopuhelimella lisävoimia paikalle. Pian paikalle saapui poliisiautolla kuusi konstaapelia, joilla oli mukanaan yksi konepistooli. Lisävoimien saavuttua paikalle kehotti Korhonen "kaikkia lainkuuliaisia kansalaisia, etenkin naisia ja lapsia" poistumaan paikalta, koska oli odotettavissa "yhteenotto". Kehotuksen jälkeen paikalta poistui noin 3/4 väkijoukosta. Paikalle jäi kuitenkin vielä noin 50-60 ihmistä.⁸²

Lakkolaiset ja komisario Korhonen alkoivat käydä kiivasta keskustelua siitä, onko lakkovahdeilla oikeus suorittaa liikennevalvontaa. Lakkolaiset jopa esittivät Korhoselle, että poliisi valvoisi liikennettä yhdessä lakkovahtien kanssa. Korhonen ei kuitenkaan suostunut tähän ehdotukseen. Koska poliisi ja lakkovahdit olivat eri mieltä siitä, saavatko lakkovahdit jatkaa liikennevalvontaa, tiedusteli muurari Einari Eskelinen Korhoselta paikallisen keskuslakkotoimikunnan puhelinnumeroa. Korhonen ilmoitti puhelinnumeron Eskeliselä. Sitten Eskelinen lähti soittamaan läheisestä puhelinkopista paikalliseen keskuslakkotoimikuntaan. Eskelinen kertoi keskuslakkotoimikunnan puheenjohtaja Toikkaselle, minkälainen tilanne Taulumäellä on. Toikkanen ilmoitti välittömästi, että lakkovahdeilla ei ole oikeutta autojen pysäyttämiseen.⁸³

Eskelisen ollessa vielä puhelimessa, kehotti komisario Korhonen paikalle jäänyttä väkijoukkoa poistumaan. Hän ilmoitti, että elleivät ihmiset poistua paikalta, heitä kohdellaan "metelöitsijöinä". Väkijoukossa olivat vielä mukana mm. Matti Virtanen, Topi Paavola ja Esko Torppari. Koska poistumiskäskyä ei ollut toteltu, ja kun jo aikaisemmat tapahtumat olivat osoittaneet, että ilman voimatoimenpiteitä tilanteesta ei selvitä, komensi Korhonen kuuluvalla äänellä: "Konepistoolit esiin!". Vanhempi konstaapeli Olavi Salonen, jolla oli poliiseista ainoana konepistooli mukana, astui nyt esiin aseensa kanssa. Tätä ennen konepistoolia ei ollut näytetty väkijoukolle. Väkijoukosta alkoi heti kuulua huutoja konetulia-

---

⁸²Jyväskylän kaupungin raastuvanoikeuden II osaston tuomiokirja, elokuu 1956, 28.8. 1956, § 309, liite 5: poliisin tutkintapöytäkirja, s. 66-67.

⁸³Jyväskylän kaupungin raastuvanoikeuden II osaston tuomiokirja, elokuu 1956, 28.8. 1956, § 309, liite 5: poliisin tutkintapöytäkirja, s. 47.

seen tuomisesta heitä vastaan. Väkijoukosta kuului myös kysymys, että missä heidän pistoolinsa on.⁸⁴

Korhonen ei kuunnellut väkijoukon huutoja, vaan komensi Saloselle valmistautumiskäskyn: "Ensimmäinen konepistooli kestotulelle!". Salonen asetti konepistoolin vaihtajan kestotulelle. Väkijoukkoon kuuluvat ihmiset arvelivat ilmeisesti seuraavaksi tulevan 'tulikäskyn', minkä johdosta he poistuivat ripeästi paikalta. Omien sanojensa mukaan Korhonen olisi antanut seuraavaksi rikoslain mukaisen hajaantumiskäskyn. Väkijoukko ei kuitenkaan poistunut paikalta kovin kauaksi, vaan se pysähtyi noin sadan metrin päähän Taulumäen kirkon kohdalle. Samaan aikaan paikalle saapuivat myös Liikkuvan Poliisin Jyväskylän osaston miehet autolleen. Heidän saavuttua Korhonen komensi kaikki paikalla olleet poliisit ketjuun. Poliisiketju alkoi sitten hitaasti lähestyä väkijoukkoa. Väkijoukko alkoi lopullisesti hajaantua, minkä jälkeen poliisi katsoi tilanteen päättyneeksi. Taulumäellä oli ollut aluksi paikalla 10 poliisia. Väkijoukon hajottamisvaiheeseen oli tullut mukaan kuusi poliisia ja lopussa, jolloin konepistooli ei ollut enää näkyvässä, oli mukana myös Liikkuvan Poliisin viisi miestä. Näin "Taulumäen mellakkaan" osallistui kaikkiaan 21 poliisia, joista kolme vartioi autoja.⁸⁵

Poistuessaan paikalta Matti Virtanen sanoi vielä äänekkäästi: "Toverit, tästä tehdään valitus keskuslakkotoimikuntaan". Topi Paavola sanoi puolestaan lähtiessään: "Tämä on taistelua". Paavola ja Torppari eivät kuitenkaan poistuneet kauaksi. He jäivät seisoskelemaan läheisen Suvimäen kahvilan eteen, jolloin ylikonstaapeli Paavo Vienonen huomautti: "Te olette kärjistäneet tämän tilanteen jo liian pitkälle, kun poliisin pitää ottaa jo tuliaseetkin esille". Vienonen lisäsi vielä miehille, että toiminta oli laitonta. Paavola vastasi Vienoselle: "Häntä saatte ampua vaikka millä, sillä hän ei välitä vaikka häntä ammutaankin, mutta näiden takia hän lähti". Paavola tarkoitti sanalla "näiden" muuta paikalla ollutta väkijoukkoa. Paavola jatkoi: "Tämä on taistelua, meillä ei ole

---

⁸⁴Jyväskylän kaupungin raastuvanoikeuden II osaston tuomiokirja, elokuu 1956, 28.8. 1956, § 309, liite 5: poliisin tutkintapöytäkirja, s. 67, 90-91.

⁸⁵Jyväskylän kaupungin raastuvanoikeuden II osaston tuomiokirja, elokuu 1956, 28.8. 1956, § 309, liite 5: poliisin tutkintapöytäkirja, s. 67-68.

muuta keinoa". Vienonen huomautti Paavolalle: "Siinä on vastuu kun tällaiseen puuhaan ryhtyy".⁸⁶ Lopulta Paavola ja Torppari poistuvat paikalta.

3.3. JÄLKEENPÄIN KIRJOITETTUA, PUHUTTUA JA TEHTYÄ

Taulumäen tapahtumat levisivät hyvin nopeasti ihmisten tietoon. Yleislakon aikana eri sanomalehdet kirjoittivat oman näkemyksensä tapahtumista ja laittoivat toimitustensa ikkunoihin ns. näyteikkunamonisteita, joista ihmiset pystyivät lukemaan tapahtumien kulkua. Yleislakon jälkeen Taulumäen tapahtumista kirjoitettiin sekä paikallislehdissä että valtakunnallisissa lehdissä, mm. Helsingin Sanomissa. Näkemyserot tapahtumien kulusta olivat huomattavat eri lehtien kesken. Vasemmistolaiset lehdet syyttivät poliisia turhasta väkivallan käytöstä rauhallisia työläisiä kohtaan, kun taas oikeistolaiset lehdet kirjoittivat poliisin toimineen aivan oikein järjestyksen rikkoneita mellakoitsijoita kohtaan.

Heti "Taulumäen mellakan" jälkeisenä päivänä, lauantaina 10.3, ilmestyi sanomalehti Keski-Suomen Työn näyteikkunaan moniste, jossa kerrottiin heidän toimittajansa näkemys Taulumäen tapahtumista. Kauppatorilla oli samana päivänä myös paikallisen keskuslakkotoimikunnan järjestämä yleinen tiedotustilaisuus, jossa esiintyi eri puhujia. Sekä Keski-Suomen Työn näyteikkunamonisteessa että Kauppatorilla järjestetyssä tiedotustilaisuudessa tuomittiin poliisin toiminta Taulumäellä. Seurauksena oli se, että komisario Korhonen jätti seuraavana maanantaina, maaliskuun 12. päivänä, Jyväskylän poliisilaitoksen rikospoliisiosastoon kirjallisen ilmiannon tutkinta- ja syytetoimenpiteitä varten Keski-Suomen Työn vastaavaa toimittajaa vastaan. Korhosen mielestä Keski-Suomen Työn näyteikkunamonisteessa esitettiin "sellaisia virheellisiä tietoja, jotka saattoivat hänet ja suoritettut järjestystoimenpiteet halveksimisen alaiseksi". Korhonen jätti kirjallisen ilmiannon myös Vihtori Äyrästä vastaan, joka oli puhunut Kauppatorilla lauantaina, 10.

---

⁸⁶Jyväskylän kaupungin raastuvanoikeuden II osaston tuomiokirja, elokuu 1956, 28.8. 1956, § 309, liite 5: poliisin tutkintapöytäkirja, s. 77-78.

päivänä maaliskuuta. Korhosen mielestä Äyräs oli esittänyt puheessaan "virheellisiä tietoja" Taulumäen tapahtumista. Korhosen jättämiä kirjallisia ilmiantoja tutkittaessa poliisi kuulusteli Vihtori Äyrästä, Keski-Suomen Työn toimittaja Esko Torpparia ja lisäksi vielä kahta muuta henkilöä. Tapauksia tutkittuaan ilmoitti kaupunginviskaali kuitenkin, että tapaukset eivät antaneet aihetta syytetoimenpiteisiin.⁸⁷

"Taulumäen mellakassa" mukana ollut Esko Torppari, Keski-Suomen Työn toimittaja, kirjoitti oman versionsa tapahtumista. Torpparin kirjoittama tiedotuslehtinen jaettiin SKDL:n Jyväskylän piirin jäsenille ja perusjärjestöille. Otsikkona tiedotuslehtisessä oli "Poliisiprovokatio Jyväskylän Taulumäellä". Tiedotuslehtisessä kerrottiin, että lakkolaiset menivät perjantaina 9.3. 1956 kello 11.30 Taulumäelle ja valvoivat liikennettä SAK:n keskuslakkotoimikunnan antamien ohjeiden mukaisesti. Torpparin mukaan paikalle saapui pian myös kolmisenkymmentä poliisia, joilla oli konepistoolit. Poliiseja johti komisario Korhonen. Torppari moitti poliisien toimintaa röyhkeäksi ja "provosoivaksi". Torpparin mukaan paikalle saavuttuaan komisario Korhonen käski välittömästi "rauhallisia" lakkolaisia hajaantumaan. Lakkovahdit yrittivät selittää, että he valvovat liikennettä SAK:n antamien ohjeiden mukaan. Lakkolaiset pyysivät myös poliisia auttamaan liikennevalvonnassa, jotta "rikku-riajot" saataisiin loppumaan. Tiedotuslehtisen mukaan komisario Korhonen suhtautui lakkolaisten pyyntöihin seuraavanlaisesti:

"Komisario Korhonen otti heti jyrkän kielteisen asenteen ja muutenkin suhtautui uhkaavasti rauhallista lakkovartiota kohtaan. Tämä paljastui vieläkin selvemmin, kun hän komensi: "Ryhmä yksi valmiina" ja "konepistoolit esiin, kestotulelle". Tämän jälkeen lakkovartijat sanoivat tekevänsä asiasta ilmoituksen Keskuslakkotoimikunnalle. Vartiointi keskeytettiin väliaikaisesti.

---

⁸⁷Jyväskylän poliisilaitoksen rikososaston ilmoituspäiväkirja 2.11. 1955-26.7. 1956, N:o 144.

Poliisin esiintyminen osoittautui provokatioksi rauhallisia, SAK:n Keskuslakkotoimikunnan antamia lakko-ohjeita valvovia lakkolaisia vastaan.”⁸⁸

Torppari esitti tiedotuslehtisen myös poliisille ”Taulumäen mellakkaan” liittyvässä kuulustelutilaisuudessa, jotta se voitaisiin liittää mukaan tutkintapöytäkirjaan.

Torpparin laatiman tiedotuslehtisen tarkoituksena oli ilmeisesti lietsoa poliisinvastaista mielialaa lakkolaisten keskuudessa. Torppari kertoo tiedotuslehtisessään paikalla olleen kolmisenkymmentä poliisia, joilla oli konepistoolit. Todellisuudessa Taulumäellä oli koko ”mellakan” aikana vain 21 poliisia ja ainoastaan yksi konepistooli oli näkyvillä. Tämä konepistooli tuotiin Taulumäelle vasta komisario Korhosen kutsuttua apuvoimia paikalle. Torppari kertoo myös lakkolaisten esiintyneen rauhallisesti, vaikka todellisuudessa väkijoukko ei aluksi totellut poliisin käskyjä, vaan ilkkui ja nauroi poliisille.

Komisario Korhosen toiminnasta Taulumäellä puhuttiin ja kirjoitettiin paljon yleislakon aikana ja sen jälkeen. Lakkolaisten mielestä tilanne olisi saatu hoidettua ihan rauhallisesti puhumalla. Heidän mielestään oli tarpeetonta uhata konepistoolilla väkijoukkoa.⁸⁹ Kokemus ei ollut varmasti miellyttävä, joten lakkolaisten suhtautuminen on helppo ymmärtää. Poliisien mukaan taas paikalla ollut väkijoukko oli niin kiihtynyt, että sitä ei olisi saatu poistumaan paikalta ilman konepistoolilla uhkaamista.

Komisario Korhonen oli `ristiriitoja herättävä` henkilö, joka ei ollut erityisen pidetty edes omien alaistensa keskuudessa. Siitä huolimatta poliisit olivat sitä mieltä, että Korhonen hoiti tilanteen hienosti Taulumäellä.⁹⁰ On helppo kuvitella Korhosen herättäneen kielteisiä tunteita ja `uhmamielialaa` väkijoukon keskuudessa. On kuitenkin muistettava, että Korhonen ja muut poliisit olivat paikalla pitämässä huolta siitä, että järjestyshäiriöitä ei syntynyt ja lakia noudatettiin. Väkijoukon olisikin kuulunut noudattaa poliisin käskyjä jo ennen konepistoolin esille ottamista. Johdossa

---

⁸⁸Jyväskylän kaupungin raastuvanoikeuden II osaston tuomiokirja, elokuu 1956, 28.8. 1956, § 309, liite 5: poliisin tutkintapöytäkirja, s. 56.

⁸⁹esim. Eklind Eino 29.5. 2001.

⁹⁰esim. Muhonen Asser 19.5. 2001.

olevan poliisin oli myös tehtävä päätökset nopeasti "Taulumäen mellakan" kaltaisissa tilanteissa. Mikäli päätöksiä ei tehty riittävän nopeasti, saattoi tilanne ryöstäytyä käsistä. Korhonen luotti siihen, että viimeistään konepistoolilla uhkaaminen saa väkijoukon hajaantumaan. Näin kävi ja tilanne laukesi ilman että kukaan loukkaantui.

Siinä vaiheessa kun Korhonen komensi konepistoolin esille, ei hänellä ollut enää muuta vaihtoehtoa kuin toimia valitsemansa strategian mukaan loppuun saakka. Korhonen kuitenkin tiesi, että mikäli hän joutuu antamaan tulikäskyn, poliisi ei tule heti ampuun konepistoolilla kohti lakkolaisia, vaan ampuu ensin varoituslaukauksia väkijoukon yli.⁹¹ Asia on varmasti vaikuttanut Korhosen päätöksentekoon. Korhosen jämäkkä esiintyminen antoi lakkolaisille sellaisen kuvan, että asetta tullaan kyllä tarvittaessa käyttämään. Onneksi ei kuitenkaan jouduttu tilanteeseen, jossa konepistoolilla olisi ammuttu.

Yleislakon jälkeen alkoi Jyväskylässä levitä sellainen huhu, että poliisilla ei olisi ollut `kovia patruunoita` lipastettuna konepistooleihin, mutta tämä huhu ei ollut totta. Poliisilla oli yleislakon aikana `kovat patruunat`lippaissa. Myös Taulumäellä konepistoolin kanssa väkijoukkoa osoittanut vanhempi konstaapeli Olavi Salonen oli lipastanut aseensa `kovilla patruunoilla`. Mikäli komisario Korhonen olisi antanut tulikäskyn, olisi Salonen noudattanut käskyä. Hänellä ei olisi käytännössä ollut muuta mahdollisuutta kuin totella esimiehensä antamaa käskyä. Salonen oli taistellut jatkosodassa, joten hänen päähänsä oli iskostunut, että esimiehen antamaa käskyä pitää noudattaa. Poliiseille oli kuitenkin sanottu, että mikäli konepistoolia joudutaan käyttämään, niin ensin ammutaan varoituslaukauksia ilmaan. Salonen olisi myös tulikäskyn saadessaan ampunut varoituslaukauksia väkijoukon ylitse "parin sarjan verran". Hän oli jo valmiiksi katsonut sopivan suunnan, johon hän varoituslaukaukset ampuisi, jotta luodit eivät aiheuttaisi vahinkoa alas tullessaan. Todennäköisesti varoituslaukausten jälkeen väkijoukko olisi viimeistään poistunut paikalta. Mikäli väkijoukko ei olisi poistunut paikalta ja Salonen olisi joutunut ampumaan väkijoukkoa kohti, olisivat seuraukset olleet katastrofaa-

---

⁹¹Salonen Olavi 17.5. 2001.

liset. Salonen oli tottunut käyttämään poliisien käytössä ollutta "Suomi-konepistoolia" jo jatkosodassa, joten tottuneena käyttäjänä hän olisi saanut tarvittaessa todella 'pahaan jälkeä' aikaan. Suurin osa Jyväskylässä toimineista poliiseista oli talvi- tai jatkosodan veteraaneja, joten he olivat tottuneet aseiden käyttöön.⁹²

Yhdeksäntenä päivänä maaliskuuta myös Tampereella esiintyi levottomuuksia. Keskipäivän tienoilla Tampereen Keskustorille oli kokoontunut kaksi tuhatta lakkolaista odottamaan kokousta, jota ei kuitenkaan loppujen lopuksi ollut järjestetty. Tämän takia lakkolaiset kohdistivat vihansa torille saapuneeseen linja-autoon, joka piiritettiin ja josta lakkolaiset rikkoivat ikkunan. Tämän jälkeen poliisi palautti järjestyksen paikalle hajottamalla "metelöitsijäjoukon". Lakkolaiset siirtyivät linja-autoasemalle, jossa kahden linja-auton eturenkaista laskettiin ilma pois. Poliisin saavuttua linja-autoasemalle suurin osa lakkolaisista poistui, mutta paikalle jäi vielä noin 200-300 henkilöä. Kaksi lähtevää linja-autoa sai ajaa sitten lakkolaisten toimeenpanemassa "lumipallo- ja jääkappalesateessa", jolloin autoista särkyi ikkunoita. Poliisi pidätti yhden miehen lakkolaisten estelyistä huolimatta.⁹³

Vasemmistolaisten keskuudessa oltiin erittäin tyrmistyneitä poliisin käyttäytymisestä koko maassa, sillä 10. päivänä maaliskuuta SKDL:n eduskuntaryhmän lähetystö kävi valittamassa pääministeri Fagerholmille, että "poliisipöyhäly on aiheuttanut väkivaltaisuuksia useilla paikkakunnilla". Hallitus lupasi suorittaa tutkimuksen asiassa.⁹⁴ Vasemmistolaisten mielestä levottomuuksia ei olisi syntynyt ilman poliisin 'provosoivaa' käyttäytymistä.

"Taulumäen mellakasta" huolimatta lakkovahdit palasivat hyvin nopeasti tarkkailemaan liikennettä myös Taulumäelle. Sunnuntaina, maaliskuun 11. päivänä kello 18.35 soitti Jyväskylän keskuslakko-toimikunnan puheenjohtaja Toikkanen Jyväskylän poliisilaitoksen järjestyspoliisiosastoon, että kello 18.20 oli liikennöitsijä Otto Viitalan linja-auto tullut Äänekoskelta Jyväskylään. Toikkasen mukaan autossa oli ollut yli 60 matkustajaa. Toikkasen ilmoituksen johdosta poliisi kuulusteli liikennöitsijä Otto Viitalaa. Viitala

---

⁹²Salonen Olavi 17.5. 2001.

⁹³Helsingin Sanomat, lisälehti 9.3. 1956, N:o 2 (19).

⁹⁴Helsingin Sanomat, lisälehti 10.3. 1956, N:o 3 (23).

kertoi, että linja-autossa ei voinut olla ylikuormaa yli sallitun 30 prosentin, koska hän oli valvonut erityisen tarkasti matkustajamääriä lakon aikana. Lopulta väitetty ylikuorma jäi toteennäyttämättä "puhelinilmoituksen epätasällisuuden takia".⁹⁵ Tapaus osoitti, että lakkovahdit seurasivat edelleen tarkasti liikennettä.

4. LINJA-AUTOASEMAN LEVOTTOMUUDET

4.1. TYYNTÄ MYRSKYN EDELLÄ

Perjantaina, 16. päivänä maaliskuuta, järjestettiin "mielialan kohentamiseksi lakkolaisten keskuudessa" koko maassa samanaikaisesti lakkolaisten mielenosoitusmarssi. SAK oli hylännyt välityskomission jättämän sovintoehdotuksen edellispäivänä,⁹⁶ joten SAK halusi varmasti myös tällä tavalla näyttää 'mahtinsa' vastapuolelle. Jyväskylässä lakkolaiset kokoontuivat kello 12.30 Hannikaisenkadulle, mistä he marssivat Vaasan-, Kauppa-, ja Väinönkadun kautta Kauppatorille.⁹⁷ Mielenosoitusmarssiin osallistui Jyväskylässä 3000 henkilöä. Jyväskylässä oli tuolloin 35 000 asukasta eli alle 10 prosenttia asukkaista osallistui marssiin.⁹⁸ Helsingissä mielenosoitusmarssiin puolestaan osallistui poliisiviranomaisten tietojen mukaan peräti 24 000 ihmistä.⁹⁹

Kuten kaikissa suurissa asutuskeskuksissa järjestettiin Jyväskylässä mielenosoitusmarssin jälkeen lakkolaisten kokous Kauppatorilla. Tilaisuudessa puhui SAK:n valistussihteeri Kauko Peränen. Puheessaan hän mm. totesi: "Nyt ei ole kysymys markoista ja prosenteista, vaan SAK:n olemassaolosta". Hän vakuutti "lakkolaisten lopuksi sanelevan sovinnon ehdot". Lisäksi Peränen hyökkäsi puheessaan virkatehtäviään suorittaneita poliisiviranomaisia

---

⁹⁵Jyväskylän poliisilaitoksen järjestysosaston ilmoituspäiväkirja 14.11. 1955-20.6. 1956, N:o 122.

⁹⁶Keskisuomalainen 23.3. 1956.

⁹⁷katso liite 1 ja liite 2: Palander 1960, s. 27.

⁹⁸Tommila 1970, s. 249.

⁹⁹Jyväskylän Sanomat, lisälehti 15.3. 1956, N:o 6 ja lisälehti 16.3. 1956, N:o 7, Helsingin Sanomat 25.3. 1956.

vastaan. Mielenosoituspäivä sujui kuitenkin suhteellisen rauhallisesti niin Jyväskylässä kuin muualla maassa, vaikka `lakkoväsytys` painoi jo varmasti ihmisiä.¹⁰⁰

Osoituksena `lakkoväsytuksesta` ja kiihtyneistä mielialoista oli aikaisemmin samalla viikolla, maanantaina 12.3. 1956, pidetty Jyväskylän keskuslakkotoimikunnan järjestämä tiedotustilaisuus Kauppatorilla, jossa esiintyi paikallisen toimikunnan puheenjohtaja Toikkanen. Erityistä huomiota herätti Toikkasen lausunto: "Nyt lakonalaisissa töissä olevat henkilöt tullaan luetteloimaan ja nämä tulevat tavalla tai toisella saamaan tuomionsa lakon jälkeen".¹⁰¹ Lakonjohto alkoi todenteolla kyllästyä `rikkureihin`. Työnantajilla puolestaan oli luettelot henkilöistä, jotka olivat opiskelleet Sirola-opistossa.¹⁰²

Vaikka perjantai, maaliskuun 16. päivä, sujui suhteellisen rauhallisesti, niin seuraavana päivänä alkoi tapahtua. Lauantaina, maaliskuun 17. päivänä, leimahti bensinisisota uudelleen liekkeihin koko maassa, kun SAK ilmoitti "sanoneensa irti" aikaisemmin hallituksen suosituspäätöksen mukaan tehdyn bensinisisopimuksen. Saman päivän aamuna oli jo Jyväskylän keskuslakkotoimikunta julistanut kello kuudesta lähtien paikallisen linja-autoaseman lakkotilaan. Tästä huolimatta toiminta linja-autoasemalla jatkui samalla tavalla kuin aikaisemmin lakon aikana. Ainoastaan Heinolaan ja Helsinkiin kulkevat linja-autot joutuivat lopettamaan kulkunsa väliaikaisesti Heinolassa sattuneiden välikohtausten vuoksi.¹⁰³

Jyväskylässä ei esiintynyt enää yleislakon loppuvaiheessa levottomuuksia huoltoasemilla, vaikka bensinisisota syttyi uudelleen. Sen sijaan linja-autoasemasta tuli lakkolevottomuuksien keskipiste Jyväskylässä. Linja-autoasemat olivat koko maassa erittäin levottomia paikkoja. Linja-autoasemille kerääntyi päivittäin lakkovahteja ja muita lakkolaisia seuraamaan, että `rikkurikuskit` eivät pääse auton ratin taakse. Näin tapahtui myös Jyväskylässä. Jyväskylässä oli suhteellisen vähän linja-autoja ja linja-autonkuljettajia, joten lakkolaiset tunsivat suurin piirtein kaikki

---

¹⁰⁰Jyväskylän Sanomat, lisälehti 17.3. 1956, N:o 8.

¹⁰¹Jyväskylän Sanomat, lisälehti 13.3. 1956, N:o 4.

¹⁰²Nyström Väinö 30.5. 2001.

¹⁰³Jyväskylän Sanomat, lisälehti 17.3. 1956, N:o 8.

kuljettajat. Näin heidän oli helppo seurata, menikö ratin taakse itse auton omistaja vai `rikkurikuski`. Jyväskylässä linja-autoja ajoivat pääasiassa autojen omistajat, koska lakkovahdit valvoivat erittäin tarkasti, että `rikkurit` eivät päässeet työhön.¹⁰⁴

Lauantai, maaliskuun 17. päivä, sujui vielä rauhallisesti linja-autoasemalla, vaikka työntekijät jatkoivat töitään normaaliin tapaan siitä huolimatta, että paikallinen keskuslakkotoimikunta oli julistanut linja-autoaseman lakkotilaan. Tosin autonkuljettaja Martti Eerikäinen ilmoitti rikospoliisiosastoon, että "17. päivänä maaliskuuta noin kello 17 oli linja-autoaseman takana olevalla pysäköimispaikalla pysäköitynä olleen liikennöitsijä Mauno Pihkalan omistaman ja Eerikäisen kuljetettavana olleen onnibussin oikeanpuoleiseen uuteen eturenkaaseen laitettu ilmeisesti työntämällä yksi 5 tuuman pituinen rautanaula, jolloin renkaaseen oli tullut reikä". Poliisin tutkittua asiaa ei voitu todeta, että kyseinen rautanaula olisi tahallaan renkaaseen laitettu, mutta todettiin, että naula on saattanut "merkeistä päätellen" mennä itsestään renkaaseen ajon aikana. Rikosta ei todettu tapahtuneen.¹⁰⁵

4.2. LEVOTTOMUUDET PUHKEAVAT

Sunnuntaina, 18. päivänä maaliskuuta, sattui ensimmäinen vakava mellakka Jyväskylän linja-autoasemalla. Kesti siis kauan ennen kuin levottomuudet alkoivat `räjähdysherkällä` paikalla. Lauantaina, 17. päivänä maaliskuuta, oli Kivistön työväentalolla lakkolaisten keskuudessa ollut jo puhetta siitä, että linja-autot ajavat yleislakosta huolimatta. Lakkolaiset eivät olleet kokoontuneet työväentalolle mihinkään tiedotustilaisuuteen, vaan he olivat tulleet ainoastaan syömään.¹⁰⁶ Yleislakon aikana jaettiin ruokaa lakkolaisille työväentaloilla. Näin pyrittiin auttamaan lakkolaisia selviämään yleislakon aiheuttamista taloudellisista menetyksistä.

---

¹⁰⁴Lindqvist Lauri 10.6. 2001.

¹⁰⁵Jyväskylän poliisilaitoksen rikososaston ilmoituspäiväkirja 2.11. 1955-26.7. 1956, N:O 174.

¹⁰⁶Jyväskylän kaupungin raastuvanoikeuden II osaston tuomiokirja, kesäkuu 1956, 19.6. 1956, 248 §, liite 2: poliisin tutkintapöytäkirja, s. 8.

Jyväskylässä ei tosin lakkolaisten järjestelmälliseen avustustoimintaan ollut yleislakon alkupäivinä varoja eikä aikaa. Ensimmäisiä avustuksia päästiin jakamaan vasta viikon kuluttua yleislakon alkamisesta.¹⁰⁷ Ruoanjaon ja muiden avustustoimintojen päästyä käyntiin työväentaloista tuli samalla keskeisiä kokoontumispaikkoja, joissa lakkolaiset vaihtoivat kuulumisia.

Sunnuntaina lakkolaisia oli kokoontunut runsaasti linja-autoasemalle. Hieman ennen kello 14 ajoi liikennöitsijä Toivo Kanninen autonsa linja-autoaseman laituriin tavanomaiselle lähtöpaikalleen. Hänen oli tarkoitus lähteä ajamaan Jyväskylä-Kivijärvi-vuoroa, jonka aikataulunmukainen lähtöaika oli kello 14.15. Heti Kannisen ajettua linja-autonsa laituriin alkoi auton eteen kerääntyä lakkolaisia. Väkijoukko asettui aivan kiinni auton etuosaan. Lakkolaisia oli niin paljon, että tiivis väkijoukko ulottui kymmenen metrin päähän auton etuosasta. Näin liikkeelle lähtö kävi mahdottomaksi. Väkijoukosta joku mies huusi Kanniselle auton ikkunalasin läpi: "Heittäkää tuo äijä autosta pois, niin sitten saatte rauhassa lähteä". Huutaja tarkoitti Kannisen vieressä autossa ollutta autonkuljettajaa Tenho Muurista. 'Rikkurikuskin' nähtyään oli väkijoukko suuttunut välittömästi. Kanninen kuitenkin sanoi lakkolaisille, että ketään ei heitetä autosta pois. Lakkolaiset eivät sitten edes yrittäneet vetää Muurista ulos autosta.¹⁰⁸

Linja-autoasemalla oli myös poliiseja seuraamassa tapahtumia. Kello 13.30 oli asetettu kuuden poliisimiehen vartio linja-autoasemalle. Poliiseja johti komisario Teuvo Vuori. Yleislakon aikana oli tavallisesti ollut kuuden poliisin vartio linja-autoasemalla aina silloin, kun linja-autojen piti lähteä ajamaan vuorojaan. Aikaisemmin kuusi poliisia oli riittänyt järjestyksen ylläpitoon, mutta nyt ei. Komisario Vuori käski useita kertoja noin kahdensadan henkilön lakkolaisjoukkoa hajaantumaa, mutta joukko ei suostunut poistumaan paikalta. Sen sijaan linja-auton edessä seisonut valimotyömies Antero Ahonen huusi väkijoukolle: "Nyt ei toverit siirrytä mihinkään". Konekaavaaja Martti Keinänen selitti puolestaan kovaäänisesti poliisille, että hän ei voinut siirtyä paikalta, vaikka

---

¹⁰⁷Mikonranta 1985, s. 155.

¹⁰⁸Jyväskylän kaupungin raastuvanoikeuden II osaston tuomiokirja, kesäkuu 1956, 19.6. 1956, 248 §, liite 2: poliisin tutkintapöytäkirja, s. 2.

hänellä olisi ollut aivan riittävästi tilaa. Koska väkijoukko ei suostunut poistumaan linja-auton edestä, katsoi Vuori parhaaksi pyytää apuvoimia paikalle. Kello 13.55 komisario Vuori ilmoitti Jyväskylän poliisilaitoksen järjestyspoliisiosastoon, että noin kaksi sataa henkilöä käsittävä "mellakoitsijaryhmä" oli asettunut tiiviiksi joukoksi aikataulunmukaisesti lähtevän Jyväskylä-Kivijärvi-linja-auton eteen ja esti näin linja-auton lähdön. Vuori mainitsi myös, että "mellakoitsijoita" ei saada tavallisin järjestyksenpitokeinoin hajaantumaan. Linja-autoasemalle lähtikin välittömästi komisario Korhosen johtama poliisiryhmä, jossa oli 20 poliisia.¹⁰⁹

Apuvoimien tultua linja-autoasemalle käski komisario Vuori poliiseja pidättämään aikaisemmin äänessä olleet Antero Ahosen ja Martti Keinäsen. Kun näin oli tehty, kehotti komisario Korhonen megafonilla lakkolaisia hajaantumaan, jotta vuoroilleen lähtevät linja-autot voisivat ajaa laitureihinsa. Kehotuksista huolimatta lakkolaisjoukko ei suostunut poistumaan paikalta. Tilanteen selvittämiseksi komisario Korhonen komensi poliisit ketjuun linja-auton eteen ja avaamaan tietä linja-autolle. Poliisiketju sai avattua linja-autolle kulkuväylän, ja Toivo Kanninen lähti ajamaan hitaasti eteenpäin. Lopulta Kanninen pääsi lähtemään vuorolleen.¹¹⁰

Kannisen lähdettyä antoi komisario Korhonen uudelleen hajaantumiskehotuksen lakkolaisjoukolle, joka täytti linja-autojen lähtölaiturien väliköt. Korhonen halusi lakkolaiset pois paikalta, jotta lähtevät linja-autot voisivat ajaa lähtölaitureihinsa. Koska lakkolaisjoukko ei suostunut hajaantumaan, komensi Korhonen poliiseja hajottamaan lakkolaisjoukon patukoiden avulla. Lakkolaiset alkoivat hiljalleen vetäytyä patukoitaan käyttävien poliisien edestä. Lakkolaiset eivät vetäytyneet poliisien edestä suosiolla, vaan he poistuivat paikalta erittäin hitaasti ja vastahakoisesti huutaen samalla poliisille pilkkahuutoja. Mm. rakennusmies Jaakko Heinänen huusi poliiseille: "Tämähän on ihan roistomaista peliä", koska hän ei hyväksynyt poliisin toimintaa tilanteessa. Heinäsen

---

¹⁰⁹Jyväskylän kaupungin raastuvanoikeuden II osaston tuomiokirja, kesäkuu 1956, 19.6. 1956, 248 §, liite 2: poliisin tutkintapöytäkirja, s. 10, 12-13.

¹¹⁰Jyväskylän kaupungin raastuvanoikeuden II osaston tuomiokirja, kesäkuu 1956, 19.6. 1956, 248 §, liite 2: poliisin tutkintapöytäkirja, s. 10, 12.

huudettua mielipiteensä poliisille hänet vietiin välittömästi poliisiautoon ja siitä edelleen rikospoliisiosastoon kuulusteltavaksi.¹¹¹ Sekatyömies Unto Karikko huomasi puolestaan muutamilla lakkolaisjoukkoa hajottaneilla poliiseilla olevan konepistoolit selässä ja huusi: "Nyt on konepistoolit esillä, mutta tulikäsky puuttuu". Karikon vieressä seisonut komisario Korhonen kuuli huudon ja kysyi välittömästi Karikolta: "Mitä te sanoitte?". Karikko ei vastannut kysymykseen mitään, mutta siitä huolimatta poliisit veivät hänet poliisiautoon ja siitä edelleen rikospoliisiosastoon kuulusteltavaksi.¹¹² Vastusteluista huolimatta lakkolaisjoukko alkoi hiljalleen hajaantua poliisin työntäessä sitä kauemmaksi lähtölaitureista.¹¹³

Lakkolaisjoukon hajaannuttua komensi komisario Korhonen kolme konepistoolilla varustettua poliisia vartioon lakkolaisista tyhjenetylelle alueelle, jotta lakkolaiset eivät enää palaisi takaisin lähtölaitureille. Lähtölaitureiden läheisyyteen päästettiin tämän jälkeen enää vain linja-autojen kuljettajat ja ne henkilöt, jotka pystyivät osoittamaan olevansa menossa matkustajiksi linja-autoihin. Loppupäivän linja-autot saivat rauhassa lähteä vuoroilleen.¹¹⁴

Turussa lakkolaiset "miehittivät" samana päivänä paikallisen linja-autoaseman. Tilanne kehittyi hyvin pian yhteenotoksi poliisien ja lakkolaisten välille. Lakkolaiset yrittivät kaataa erään linja-auton ja samalla särkivät tästä ikkunoita. Järjestystä ylläpitämään pyrkineet poliisit saivat puolestaan päälleen lakkolaisten heittämiä rautaisia roskakoreja. Lakkolaiset käyttivät aseinaan poliisia vastaan myös linja-autoaseman osoitepylväitä. Poliisit puolestaan turvautuivat patukoihin yrittäessään ylläpitää järjestystä. Mellakan seurauksena kaksi poliisia ja kolme lakkolaista vietiin sairaalaan hoidettavaksi. Toinen poliiseista sai

---

¹¹¹Jyväskylän kaupungin raastuvanoikeuden II osaston tuomiokirja, kesäkuu 1956, 19.6. 1956, 248 §, liite 2: poliisin tutkintapöytäkirja, s. 6.

¹¹²Jyväskylän kaupungin raastuvanoikeuden II osaston tuomiokirja, kesäkuu 1956, 19.6. 1956, 248 §, liite 2: poliisin tutkintapöytäkirja, s. 7.

¹¹³Jyväskylän kaupungin raastuvanoikeuden II osaston tuomiokirja, kesäkuu 1956, 19.6. 1956, 248 §, liite 2: poliisin tutkintapöytäkirja, s. 12-13.

¹¹⁴Jyväskylän kaupungin raastuvanoikeuden II osaston tuomiokirja, kesäkuu 1956, 19.6. 1956, 248 §, liite 2, s. 12-13.

pahan aivotärähdyksen ja ruhjevammoja. Aivotärähdyksen johdosta poliisi oli jopa ajoittain tajuttomana.¹¹⁵

4.3. LEVOTTOMUUDET JATKUVAT

Seuraavana päivänä eli maanantaina 19.3 jo kello 11.35 toi Liikkuvan Poliisin ylikonstaapeli Olavi Kauppinen Jyväskylän poliisilaitoksen rikospoliisiosastoon toimittaja Kauko Niemisen ilmoituksella: "Nieminen oli hetkeä aikaisemmin linja-autoaseman edustalla syyllistynyt haitantekoon, häiriten esiintymisellään järjestystä valvovia poliiseja". Asiaa tutkittaessa poliisi kuulusteli Kauko Niemistä. Kuulustelun jälkeen kuitenkin todettiin, että mitään rikosta ei ollut tapahtunut, joten tapauksesta ei seurannut syytetoimenpiteitä.¹¹⁶ Tapaus osoitti, että poliisi pidätti jo aika herkästi lakkolaisia, mikäli nämä esiintyivät heitä vastaan tai muuten aiheuttivat järjestyshäiriöitä.

Puolenpäivän jälkeen alkoi linja-autoasemalle kerääntyä yhä enemmän väkeä. Paikalle saapui myös lisää poliiseja valvomaan järjestystä. Kello 13 saapui paikalle komisario Teuvo Vuori johtamansa poliisiryhmän kanssa. Linja-autoasemalla oli silloin lakkolaisia jo noin tuhatkunta henkilöä. Lakkolaisia oli niin paljon, että he sulkiivat linja-autoaseman edessä olevan ajotien niin, etteivät ajoneuvot päässeet sitä pitkin kulkemaan. Koska tämän ajotien avaaminen poliisien vähyyden vuoksi olisi ollut ylivoimainen tehtävä, päätti komisario Vuori, että lakkolaisjoukkoa ei yritetä poistaa ajotieltä, vaan varmistetaan vain se, että lakkolaiset eivät pääse linja-autoaseman taakse linja-autojen lähtöpai-
kalle.¹¹⁷

Komisario Vuoren käskystä poliisit alkoivat puhdistaa linja-autoaseman ja Siion-tempelin välistä aluetta yleisöstä vapaaksi. Samalla Vuori ilmoitti lakkolaisille, että linja-autojen lähtöpai-

---

¹¹⁵Jyväskylän Sanomat, lisälehti 19.3. 1956 N:o 9.

¹¹⁶Jyväskylän poliisilaitoksen rikososaston ilmoituspäiväkirja 2.11. 1955-26.7. 1956, N:o 152.

¹¹⁷Jyväskylän kaupungin raastuvanoikeuden II osaston tuomiokirja, kesäkuu 1956, 12.6. 1956, 244 §, liite 1: poliisin tutkintapöytäkirja, s. 28.

kalle pääsevät ainoastaan linja-autojen matkustajat. Linja-auto-aseman ja Siion-tempppelin välissä oleskellut lakkolaisjoukko siirtyikin aivan rauhallisesti poliisin ohjaamana linja-autoaseman etupuolella olevalle jalkakäytävälle. Tätä edemmäksi poliisit eivät enää kehottaneet yleisöä siirtymään. Kun lakkolaiset oli ohjattu linja-autoaseman etupuolelle, asetti komisario Vuori neljä poliisia vartioon, jotta lakkolaisjoukko ei enää pääsisi linja-autojen lähtöpaikalle.¹¹⁸

Komisario Vuori huomasi pian erään juopuneelta vaikuttaneen miehen oleilevan vielä linja-autoaseman takana. Mies tuli Vuoren luokse ja kysyi: "Missäs konepistoolit ovat?". Vuori huomasi heti, että mies oli juovuksissa. Vuori sanoi miehelle, että tämä on humalassa. Mies, joka myöhemmin todettiin autonkuljettaja Aatos Manniseksi, vastasi kovaäänisesti: "Niinhän minä olenkin". Manninen tarjosi samalla käsivarttaan Vuorelle, sanoen vielä: "Vie minut nyt putkaan!". Vuoren todettua Mannisen olevan juopuneena ja häiritsevän "yleistä järjestystä ja turvallisuutta röyhkeällä käytöksellään juuri kiihtyneen ja epäjärjestyksiin valmiin väkijoukon edessä", otti Vuori Mannisen huostaansa ja saattoi hänet vähän matkan päässä olevaan poliisiautoon. Vuori luovutti Mannisen autossa olleille konstaapeleille sekä kehotti näitä viemään Mannisen poliisilaitokselle pidätettäväksi ja selviämään humalastaan. Samalla Vuori sanoi konstaapeleille, että Manninen tullaan asettamaan syytteeseen.¹¹⁹

Tilannetta seuranneiden lakkolaisten mielenkiinto heräsi välittömästi, kun he huomasivat poliisin taluttavan jotakin miestä kohti poliisiautoa. Joitakin lakkolaisia tunkeutui komisario Vuoren asettaman poliisivartion ohi linja-autoaseman Siion-tempppelin puoleisen päädyn kohdalle. Komisario Vuori sai kuitenkin kaikessa rauhassa taluttaa pidättämänsä miehen poliisiautoon, sillä kukaan lakkolaisista ei yrittänyt estää häntä. Lakkolaisjoukko oli ilmeisesti vain niin uteliasta, että se halusi nähdä, mitä on tapahtumassa. Vuoren pidättämä Manninen ei myöskään tehnyt mitään vasta-

---

¹¹⁸Jyväskylän kaupungin raastuvanoikeuden II osaston tuomiokirja, kesäkuu 1956, 12.6. 1956, 244 §, liite 1: poliisin tutkintapöytäkirja, s. 12-13.

¹¹⁹Jyväskylän kaupungin raastuvanoikeuden II osaston tuomiokirja, maaliskuu 1956, 27.3. 1956, 123 §, liite 3: poliisin tutkintapöytäkirja, s. 2.

rintaa, vaan meni vastustelematta Vuoren osoittamaan poliisiautoon.¹²⁰

Kun komisario Vuori oli vienyt Mannisen poliisiautoon, järjести hän paikalla olleet poliisit ketjuun ja käskei työntämään linja-autoaseman ja Siion-tempppelin väliin kerääntyneen 300-henkisen lakkolaisjoukon linja-autoaseman etupuolelle. Poliisit saivat työnnettyä suurimman osan väkijoukosta pois linja-autoaseman päädyssä olevalta jalkakäytävältä ja linja-autoaseman ja Siion-tempppelin väliseltä ajotieltä. Linja-autoaseman päädyssä olevan jalkakäytävän ja ajotien välissä olevan lumipenkan päälle jäi vielä noin kolmekymmentä lakkolaista. Tässä vaiheessa lakkolaisjoukosta alkoi kuulua jonkinlaisia huutoja ja naurunremahduksia, mutta mitään uhkauksia poliisia kohtaan ei vielä esitetty.¹²¹

Kello 13.40 saapui paikalle komisario Kalle Korhonen mukanaan useita poliiseja. Korhonen saapui paikalle ajaen autolla Harjukatua pitkin.¹²² Auto jätettiin Siion-tempppelin Harjukadun puoleiseen pätyyn. Heti kun komisario Korhonen nousi autosta ulos, alkoi lakkolaisjoukosta kuulua yhtenäistä huutoa. Samalla osa lakkolaisista lähti juoksemaan komisario Korhosta kohti. Korhonen huomasi tilanteen ja järjести mukanaan tulleista poliiseista nopeasti ketjun Siion-tempppelin Harjukadun puoleiseen pätyyn. Poliisiketju sai pysäytettyä suurimman osan Korhosta kohti ryntäävistä lakkolaisista. Osa lakkolaisista pääsi kuitenkin poliisiketjun läpi, ilmeisesti tarkoituksenaan käydä käsiksi komisario Korhoseen. Korhonen otti välittömästi kaasupistoolin esille huomattessaan miehet. Hän yritti ampua kaasupanoksen lähintä hyökkääjää kohti, mutta kaasupanos ei laennut. Ampumisyrityksestä huolimatta tulivat lakkolaiset edelleen Korhosta kohti. Kun lähin lakkolainen oli enää noin metrin päässä, ampui Korhonen uudelleen kaasupanoksen tätä kohti. Tällä kertaa kaasupanos laukesi ja lakkolaiset lopettivat hätäntyneinä hyökkäyksensä. Korhosen kimppuun hyökänneet lakkolaiset lähtivät välittömästi perääntymään takaisin muun lakkolaisjou-

---

¹²⁰Jyväskylän kaupungin raastuvanoikeuden II osaston tuomiokirja, kesäkuu 1956, 12.6. 1956, 244 §, liite 1: poliisin tutkintapöytäkirja, s. 12-13.

¹²¹Jyväskylän kaupungin raastuvanoikeuden II osaston tuomiokirja, kesäkuu 1956, 12.6. 1956, 244 §, liite 1: poliisin tutkintapöytäkirja, s. 13.

¹²²katso liite I.

kon sekaan. Miehet onnistuivat pääsemään poliisilta karkuun, eikä heistä saatu enää myöhemminkään ketään pidätetyksi.¹²³

Lakkolaisjoukon rynnätessä kohti komisario Korhosta jäi komisario Vuori miehineen lakkolaisjoukon keskelle. Korhosen toivuttua häntä vastaan tehdystä hyökkäyksestä hän käski aikaisemmin järjestämänsä poliisiketjua työntämään lakkolaisia Kauppatorille päin, jotta alue saataisiin uudelleen puhdistettua lakkolaisista ja komisario Vuori miehineen saataisiin pois lakkolaisjoukon keskeltä. Poliisiketju sai painettua lakkolaisia parikymmentä metriä Kauppatorille päin, mutta tämän jälkeen lakkolaisjoukosta alkoi kuulua huutoja: "Ei lähdetä mihinkään". Lakkolaisten perääntyminen pysähtyi siihen. Tämän jälkeen komisario Korhonen antoi hajaantumiskäskyn poliisimestarin viransijaisena. Hajaantumiskäskyn jälkeen Korhonen komensi siihen asti poliisiautossa olleet konepistoolimiehet esiin. Konepistooleilla varustetut poliisit asettuivat lakkolaisjoukkoa Kauppatorille päin painavan poliisiketjun taakse. Korhonen sanoi vielä kaksi kertaa hajaantumiskäskyn lakkolaisjoukolle. Hajaantumiskäskyjen jälkeen suurin osa lakkolaisista alkoi siirtyä Kauppatorille. Poliisiketjua vasten asettunut lakkolaisjoukko ei kuitenkaan suostunut perääntymään muuten kuin poliisiketjun painamana.¹²⁴

Eräs niistä lakkolaisista, jotka eivät suostuneet poistumaan paikalta, oli metsätyömies Vilho Kuusisto. Hän sanoi Liikkuvan Poliisin Vaasan osastoon kuuluvalle nuorempi konstaapeli Antero Tiaiselle: "Vetäkää liikkuvat osat taakse ja antakaa tulla". Tiainen otti saman tien Kuusistoa hihasta kiinni ja lähti viemään pidätettyä kohti poliisiautoa. Lakkolaisten huomattua poliisin vievän Kuusistoa kohti poliisiautoa alkoi konstaapeli Tiaisen ja Kuusiston ympärille välittömästi kerääntyä joukko lakkolaisia. Tilanteen huomattuaan Kuusisto alkoi riuhtoa itseään irti konstaapeli Tiaisen käsistä. Lakkolaiset alkoivat myös riuhtoa Kuusistoa pois Tiaiselta. Lakkolaiset saivat helposti riuhdottua Kuusiston irti Tiaisen otteesta, jonka jälkeen Kuusisto pakeni lakkolaisjou-

---

¹²³Jyväskylän kaupungin raastuvanoikeuden II osaston tuomiokirja, kesäkuu 1956, 12.6. 1956, 244 §, liite I: poliisin tutkintapöytäkirja, s. 14, 24-26.

¹²⁴Jyväskylän kaupungin raastuvanoikeuden II osaston tuomiokirja, kesäkuu 1956, 12.6. 1956, 244 §, liite I: poliisin tutkintapöytäkirja, s. 24, 26.

kon sekaan. Niiden lakkolaisten joukossa, jotka vapauttivat Kuusiston Tiaisen otteesta, oli mm. kirvesmies Veijo Aaltonen ja kirvesmies Oskari Valkonen.¹²⁵

Konstaapeli Tiainen ei hämmentynyt, vaikka lakkolaiset saivat riistettyä pidätetyn häneltä, vaan hän lähti saman tien juoksemaan Kuusiston perään lakkolaisjoukon sekaan. Tiainen sai Kuusiston uudelleen kiinni, mutta hänen saatua Kuusistosta otteen, iski joku henkilö lakkolaisjoukosta Tiaista nyrkillä kasvoihin, jolloin Kuusisto pääsi uudelleen karkuun ja katosi lakkolaisjoukkoon. Tiaisen perässä oli tullut ylikonstaapeli Armas Vartiainen, joka kuului myös Liikkuvan Poliisin Vaasan osastoon, mutta hänkään ei enää saanut Kuusistoa kiinni. Tiainen ja Vartiainen eivät enää myöhemminkään nähneet Kuusistoa lakkolaisjoukon seassa.¹²⁶

Samaan aikaan kun Tiainen ja Vartiainen ajoivat takaa Kuusistoa, huomasi nuorempi konstaapeli Mikael Lahtela, että lakkolaisjoukon keskellä heilui joku patukan kanssa ja lakkolaisjoukosta kuului huutoja: "Otetaan pois, lyökää, lyökää!". Lahtela huomasi myös, että joku lakkolaisista huitoi jonkin kepin kanssa. Hän arveli, että lakkolaisjoukon keskellä oli joku poliisi. Hän lähti välittömästi kohti kyseistä paikkaa ja ampui kaasupistoolilla yhden laukauksen maahan lakkolaisjoukon viereen. Tilanteen huomasi myös ylikonstaapeli Teppo Tauriainen, joka riensi avuksi paikalle ja ampui kaasupistoolilla yhden laukauksen lakkolaisjoukon keskelle. Silloin lakkolaisjoukosta huudettiin: "Poliisi ampuu". Lakkolaisjoukko alkoi välittömästi hajaantua viereiselle Kauppatorille. Lakkolaisten hajaannuttua Lahtela ja Tauriainen huomasivat, että lakkolaisjoukon keskellä oli ollut kaksi poliisia. Konstaapeli Tiaista nyrkillä kasvoihin lyönyttä miestä ei saatu koskaan kiinni, koska poliisit eivät olleet pystyneet havaitsemaan, mitä kukin henkilö lakkolaisjoukosta oli tehnyt. Tiaisen ja Vartiaisen ympärillä olleet henkilöt olivat myös välittömästi kaasupistoolien laukausten jälkeen kadonneet viereisellä Kauppatorilla olleeseen väkijoukkoon. Kauppatorilla olleessa väkijoukossa oli useita tuhan-

---

¹²⁵Jyväskylän kaupungin raastuvanoikeuden II osaston tuomiokirja, kesäkuu 1956, 12.6. 1956, 244 §, liite 1: poliisin tutkintapöytäkirja, s. 2-5, 8, 14-15.

¹²⁶Jyväskylän kaupungin raastuvanoikeuden II osaston tuomiokirja, kesäkuu 1956, 12.6. 1956, 244 §, liite 1: poliisin tutkintapöytäkirja, s. 8, 9-10.

sia ihmisiä, jotka odottivat paikallisen keskuslakkotoimikunnan järjestämän tiedotustilaisuuden alkamista.¹²⁷

Vähän ajan päästä ylikonstaapeli Vihtori Rahikainen huomasi linja-autoaseman edessä olevalla ajotiellä Oskari Valkosen, joka oli osallistunut Vilho Kuusiston riistämiseen konstaapeli Tiaiselta. Valkonen keskusteli kahden poliisin kanssa äskeisistä tapahtumista. Valkonen sanoi poliiseille: "On niin apea mieli, kun tälläisiä rähinöitä sattuu, vaikka ne eivät ole kummankaan osapuolen tarkoitus ja kun SAK:n sekä pääministerin taholta on kaikista levottomuuksista varoitettu."¹²⁸ Valkosen sanottua asiansa tuli ylikonstaapeli Rahikainen paikalle ja kysyi Valkoselta hänen nimeä ja osoitetta. Valkonen ilmoitti nimensä ja osoitteensa Rahikaiselle. Rahikainen kysyi Valkoselta vielä, oliko tämä ollut äsken paikalla, kun kahdelta konstaapelilta oli riistetty Kuusisto. Valkonen myönsi olleensa paikalla, mutta "kehottaneensa ihmisiä vain rauhallisuuteen". Rahikainen merkitsi tiedot ylös Valkosesta, jotta tätä voitaisiin myöhemmin kuulustella, ja poistui paikalta.¹²⁹

Kello 14 alkoi Jyväskylän keskuslakkotoimikunnan järjestämä tiedotustilaisuus Kauppatorilla ja järjestys saatiin palautetuksi linja-autoasemalla, koska lakkolaiset poistuivat kuuntelemaan tiedotustilaisuutta. Lakkolaisjoukko, joka oli kerääntynyt Kauppatorille, ei pääosaltaan ollut osallistunut millään tavalla linja-autoaseman levottomuuksiin, vaan tämä osa lakkolaisista oli joko mennyt suoraan Kauppatorille tai poistunut linja-autoasemalta viimeistään silloin, kun komisario Korhonen oli kehottanut linja-autoaseman ja Siion-temppelin väliin ryhmittynyttä lakkolaisjoukkoa hajaantumaan. Saatuaan linja-autoaseman alueen tyhjennettyä asetti komisario Korhonen poliiseja vartioon linja-autojen lähtöpaikalle. Linja-autojen lähtöpaikalle päästettiin enää vain linja-autojen matkustajat ja "liikenteessä olevien linja-autojen henkilökunta".

---

¹²⁷Jyväskylän kaupungin raastuvanoikeuden II osaston tuomiokirja, kesäkuu 1956, 12.6. 1956, 244 §, liite 1: poliisin tutkintapöytäkirja, s. 21-23.

¹²⁸Jyväskylän kaupungin raastuvanoikeuden II osaston tuomiokirja, kesäkuu 1956, 12.6. 1956, 244 §, liite 1: poliisin tutkintapöytäkirja, s. 7.

¹²⁹Jyväskylän kaupungin raastuvanoikeuden II osaston tuomiokirja, kesäkuu 1956, 12.6. 1956, 244 §, liite 1: poliisin tutkintapöytäkirja, s. 16.

Toimenpiteen johdosta kaikki linja-autot pääsivät lähtemään ajallaan vuoroilleen.¹³⁰

Kauppatorilla järjestetty tiedotustilaisuus sujui suhteellisen rauhallisesti. Jyväskylän keskuslakkotoimikunnan puheenjohtaja Toikkanen mainitsi puheessaan poliisin "käyttäytymisestä". Lakkolaisten keskuudessa oli herättänyt närkästystä nimenomaan se, että edellisenä päivänä, 18. päivänä maaliskuuta, oli paikallisella linja-autoasemalla poliiseilla ollut konepistoolit esillä ja he olivat patukoita käyttäen hajottaneet "täysin rauhallisen väkijoukon". Närkästystä aiheutti myös se, että poliisi oli käyttänyt kyynelkaasupanoksia lakkolaisia vastaan. Tosin paikallisen keskuslakkotoimikunnan taholta todettiin, että kaikkia poliiseja ei voida syyttää, mutta joukossa on myös sellaisia, jotka eivät ole olleet "täysin tilanteen tasalla".¹³¹ Keskuslakkotoimikunta tarkoitti lausunnollaan todennäköisesti komisario Korhosta, jonka menettelytapoihin lakkolaiset eivät olleet tyytyväisiä.

Vaikka Kauppatorilla järjestetyn tiedotustilaisuuden puheissa hyökättiin jälleen poliisia vastaan, niin tilaisuus sujui suhteellisen rauhallisesti. Todennäköisesti joillakin lakkolaisilla "tunteet kävivät vielä kuumina" hieman aikaisemmin poliisin kanssa käydyn yhteenoton takia. Ainoa häiriö, joka tapahtui, oli se, kun konstaapeli Aulis Kukkonen toi kello 15.30 Jyväskylän poliisilaitoksen rikososastoon sekatyömies Veikko Mannisen ja lastaaja Aatos Eerikäisen ilmoituksella: "Mainitut miehet olivat hetkistä aikaisemmin Kauppatorilla syyllistyneet haitantekoon ja puhuneet sopimattomia sanoja väkijoukon edessä poliisille". Mannista ja Eerikäistä kuulusteltiin ja todettiin, että mitään rikosta ei ollut tapahtunut. Näin syytetoimenpiteet raukesivat.¹³² Tapaus osoitti, että linja-autoasemalla tapahtuneiden levottomuuksien jälkeen poliisit eivät enää pitkään kuunnelleet "suunsoittoa", vaan veivät välittömästi henkilön, joka puhui vähänkin "sopimattomia", poliisiasemalle. Tiedotustilaisuuden päätyttyä kerääntyi lakkolaisia vielä huomattava määrä linja-autoaseman läheisyyteen, mutta mitään

---

¹³⁰Jyväskylän kaupungin raastuvanoikeuden II osaston tuomiokirja, kesäkuu 1956, 12.6. 1956, 244 §, liite 1: poliisin tutkintapöytäkirja, s. 26-27.

¹³¹Palkkatyöläinen 20.3. 1956.

¹³²Jyväskylän poliisilaitoksen rikososaston ilmoituspäiväkirja 2.11. 1955-26.7. 1956, N:o 154.

väliskohtauksia ei enää tapahtunut. Lakkolaiset alkoivat vähin erin poistua paikalta, koska enää ei ollut mitään katseltavaa. Poliisit poistuivat linja-autoasemalta kello 16 jälkeen.¹³³

Myöhemmin samana päivänä saatiin myös konstaapeli Antero Tiaiselta riistetty Vilho Kuusisto kiinni. Vanhempi konstaapeli Eino Saastamoinen, joka tunsi ennestään Kuusiston, oli nähnyt tilanteen, jossa Kuusisto riistettiin konstaapeli Tiaisen käsistä. Saastamoinen kertoi ylikonstaapeli Armas Vartiaiselle, joka oli ollut Tiaisen apuna pidättämässä Kuusistoa, kuka Tiaiselta riistetty henkilö oli. Vartiainen kävi vielä samana iltana kello 19 maissa Kuusiston asunnolla ja tunnisti hänet samaksi mieheksi, joka oli päässyt karkuun Tiaiselta.¹³⁴ Näin poliisi pääsi kuulustelemaan myös Kuusistoa.

Ylikonstaapeli Markus Laatikainen oli ollut linja-autoasemalla rikoskomisario Einari Mäkelän määräyksestä tarkkailemassa tilannetta. Hänen tehtävänään oli ollut ottaa tapahtumapaikalta valokuvia.¹³⁵ Poliisi oli huomannut yleislakon kuluessa, että heidän vähälukuisuutensa vuoksi pidätyksiä ei aina ollut pystytty suorittamaan välittömästi laittomuuksien jälkeen. Myöhemmin oli suhteellisen helppoa tunnistaa valokuvan perusteella laittomuuksiin syyllistynyt henkilö. Laittomuuksiin syyllistyneen oli myös vaikea kieltää olleensa edes paikalla, koska poliisilla oli näyttää valokuva tapahtuneesta. Poliisien lisäksi valokuvia ottivat myös eri sanomalehtien kuvaajat. Poliisille olikin monta kertaa suurta hyötyä sanomalehtien valokuvista, kun tapahtumia jälkeenpäin selvitettiin.¹³⁶ Valokuvia ottivat myös henkilöt, jotka olivat joutuneet laittomuuksien kohteeksi. Näin teki mm. Nyström Oy:n korjaamonpäällikkö huoltoasemilla sattuneiden levottomuuksien aikana.¹³⁷

---

¹³³Jyväskylän kaupungin raastuvanoikeuden II osaston tuomiokirja, kesäkuu 1956, 12.6. 1956, 244 §, liite 1: poliisin tutkintapöytäkirja, s. 27.

¹³⁴Jyväskylän kaupungin raastuvanoikeuden II osaston tuomiokirja, kesäkuu 1956, 12.6. 1956, 244 §, liite 1: poliisin tutkintapöytäkirja, s. 10.

¹³⁵Jyväskylän kaupungin raastuvanoikeuden II osaston tuomiokirja, kesäkuu 1956, 12.6. 1956, 244 §, todistaja N:o 4.

¹³⁶Jyväskylän Sanomat 25.3. 1956.

¹³⁷Jyväskylän raastuvanoikeuden II osaston tuomiokirja, elokuu 1956, 28.8. 1956, § 309, liite 5: poliisin tutkintapöytäkirja, s. 11.

4.4. MIKSI LEVOTTOMUUDET PUHKESIVAT LINJA-AUTOASEMALLA?

Jyväskylän linja-autoasema oli ollut hyvin räjähdysaltis paikka koko yleislakon ajan, mutta levottomuudet puhkesivat vasta lakon loppuvaiheessa. Levottomuudet puhkesivat tuolloin, koska Jyväskylän keskuslakkotoimikunnan päätöksellä ei ollut vaikutusta. Se oli julistanut linja-autoaseman lakkotilaan 17. päivänä maaliskuuta, mutta työt linja-autoasemalla jatkuivat normaalisti.

Linja-autoliikenne oli alkanut laajentua yleislakon loppuvaiheessa, vaikka lakkolaiset yrittivät parhaansa mukaan häiritä sitä. Viidentenätoista päivänä maaliskuuta linja-autoliikenne Jyväskylän ja Helsingin välillä oli alkanut tavallisessa laajuudessaan. Linjalla liikennöi neljä vuoroa. Yleislakon aikana paria päivää lukuun ottamatta liikenteessä oli ollut Jyväskylän ja Helsingin välillä vain yksi vuoro. Samana päivänä aloitettiin liikennöinti myös kaikkiin niihin kaupunkeihin, joihin oli aikaisemminkin liikennöity. Ainoastaan Mikkeliin ei ollut vielä linja-autoyhteyttä yleislakon tässä vaiheessa.¹³⁸ Linja-autoliikenteessä oli käynyt siis juuri päinvastoin kuin lakkolaiset olivat ajatelleet. Vaikka lakkolaiset yrittivät häiritä linja-autoliikennettä, niin se vain laajeni yleislakon loppuvaiheessa.

Lakon jatkuminen kiristi työläisten taloutta ja hermoja. Vaikka SAK yritti avustaa lakkolaisia mm. ruoanjakelun ja ostokorttien avulla, niin moni perhe oli heikoilla. Kaupanteko vähittäisliikkeissä väheni normaaliin aikaan verrattuna huomattavasti ja velkakauppa kasvoi. Osuuskauppojen säästökassoista nostettiin rahaa jokapäiväisiä elintarvikeostoksia varten.¹³⁹ Yleislakon aikana useimmissa Jyväskylän ravintoloissa ruokaa sai aivan normaaliin tapaan, mutta asiakkaita kävi vain muutama päivässä.¹⁴⁰ Asiakkaat eivät viihtyneet ravintoloissa, kun yleislakon aikana ei tarjoiltu alkoholia.

Lakkolaiset olivat olleet `joutilaina´ jo melkein kolme viikkoa, kun levottomuudet puhkesivat linja-autoasemalla. Lakon pitkityminen alkoi rasittaa ihmisiä. `Tappaakseen aikaa´ ihmiset mm.

---

¹³⁸Helsingin Sanomat, lisälehti 14.3. 1956 N:o 2 (30).

¹³⁹Jyväskylän Sanomat, lisälehti 12.3. 1956 N:o 3.

¹⁴⁰Jyväskylän Sanomat, lisälehti 14.3. 1956 N:o 5.

lukivat kirjoja. Kun normaalioloissa Jyväskylän kaupunginkirjaston päivittäinen lainausmäärä oli ollut 350-400 kirjaa, se nousi yleislakon aikana 700 kirjaan. Myös Tourulan sivukirjastossa nousi lainausmäärä normaaliajan sadasta kirjasta 130-140 kirjaan päivässä yleislakon aikana.¹⁴¹

Maanantain, 19. päivän levottomuuksiin vaikutti varmasti myös lakkolaisten tuntema vihamielisyys komisario Kalle Korhosta kohtaan. Hyvänä osoituksena on mm. se, että heti, kun lakkolaiset huomasivat Korhosen saapuvan linja-autoasemalle, lähtivät he juoksemaan häntä kohti. Komisario Korhosen aikaisemmat menettelytavat yleislakon aikana olivat suututtaneet lakkolaiset toden teolla. Monet lakkolaiset olivat jopa sitä mieltä, että mitään levottomuuksia ei olisi syntynyt ilman komisario Korhosta.¹⁴² Tosiasia kuitenkin on, että Korhosessa henkilöityi lakkolaisten silmissä lakia ylläpitänyt järjestysvalta, jota lakkolaiset vihasivat.

5. YLEISLAKON JÄLKEEN

5.1. TÖIHIN PALAAMINEN

Kiistelevät osapuolet pääsivät sopuun maanantaina, 19. päivänä maaliskuuta. Molemmat osapuolet hyväksyivät hallituksen puolesta esitetyn sovintoesityksen, ja näin yleislakko loppui tiistaina, 20. päivänä maaliskuuta kello kuusi aamulla. Yleislakon loppuratkaisua voitaneen pitää kompromissina. Sekä tunti- että urakkatyöläisten tuli saada erillinen lisä, 12 markkaa tunnilta (lukuun ottamatta alle 18-vuotiaita, harjoittelijoita ja oppilaita, joille korotus oli kahdeksan markkaa tunnilta).¹⁴³ Vuonna 1956 esimerkiksi metalliteollisuudessa miespuolinen työntekijä tienasi keskimäärin 205 markkaa tunnilta ja naispuolinen työntekijä tienasi 142 markkaa tunnilta.¹⁴⁴ Näin 12 markan lisäys tuntipalkkaan merkitsi miespuoli-

¹⁴¹Jyväskylän Sanomat, lisälehti 16.3. 1956 N:o 7.

¹⁴²esim. Valkonen Mauno 16.5. 2001.

¹⁴³Knoellinger 1959, s. 187.

¹⁴⁴Vattula (toim.) 1983, s. 414-415.

selle työntekijälle 5,9 prosentin korotusta ja naispuoliselle työntekijälle 8,5 prosentin korotusta.

Keskusjärjestöjen tuli lisäksi myötävaikuttaa siihen, että avoimna olevia työehtosopimuksia koskevat neuvottelut käydään loppuun niin, että - 12 markan korotusta lukuun ottamatta - työn tuottavuuden lisääntymisen johdosta keskimääräinen ansiötason nousu koko teollisuudessa oli noin kolme prosenttia. Palkkojen indeksidonnaisuutta koskeva suositus, jonka keskusjärjestöt yhdessä joitakin kuukausia ennen yleislakkoa olivat liitoille antaneet, oli edelleen oleva voimassa muutettuna niin, että perusindeksinä pidettiin lakkoa edeltäneen kuukauden indeksilukua 107 (lokakuu 1951=100). Teollisuudelle kokonaisuudessaan tämä ratkaisu merkitsi noin 11 prosentin suuruista palkkojen nousua, mutta sopimuksessa edellytettiin, että muillakin työaloilla saatiin vastaava palkk kompensatio. Valtio otti vastatakseen huomattavasta osasta kustannuksista alentaessaan yritysten verotusta. Valtiolle tuli myös lisämenoja sen omien työntekijöiden ja virkamiesten palkkojen tarkistusten takia. Työnantajat lausuiivat kuitenkin, että verohelputuksista huolimatta lakkopäätös ylitti teollisuuden kantokyvyn ja että se oli ilmeisen inflatorinen.¹⁴⁵ Työnantajat olivat oikeassa sopimuksen inflatorisuudesta, sillä varsin pian työntekijöiden saama hyöty palkkojen korotuksesta oli menetetty nopean inflaation takia.

Työntekijöiden töihin palaaminen yleislakon jälkeen ei sujunut ongelmitta, vaan ensimmäisen työpäivän aamulla useilla työpaikoilla riideltiin. Työntekijät olivat erityisen pettyneitä siksi, ettei kaikkia töitä voitu aloittaa välittömästi eivätkä työnantajat ottaneet kaikkia työntekijöitä välittömästi töihin yleislakon jälkeen. Työntekijät esittivät useilla työpaikoilla uhkavaatimuksia, että kaikki työntekijät olisi otettava välittömästi töihin tai muuten kukaan työntekijöistä ei tekisi työtä. Työmarkkinajärjestöt joutuivat neuvottelupöytään välittömästi uudelleen.¹⁴⁶

Yleislakon jälkeen sattui myös tapauksia, joissa töihin palanneet lakkolaiset kieltäytyivät työskentelemästä yhdessä niiden kanssa, jotka olivat olleet töissä lakon aikana. Näissä tapauksissa

---

¹⁴⁵Knoellinger 1959, s. 187-188.

¹⁴⁶Jyväskylän Sanomat, lisälehti 20.3. 1956 N:o 10.

työläiset sanoutuivat jopa joukolla irti. Työmarkkinajärjestöjen välillä jouduttiin käymään myös näiden tapausten vuoksi neuvotteluja.¹⁴⁷ Yleislakon aikaiset tapahtumat haittasivat ihmissuhteita pitkän aikaa kaikilla elämänalueilla.¹⁴⁸

Yleislakon jälkeen eivät kaikkien alojen työntekijät palanneet töihin 20. päivänä. Rautatieliikenteen piti mm. päästä osittain käyntiin jo 20. päivänä maaliskuuta. Mm. Jyväskylän rautatieasemalta piti ensimmäisen, Pieksämäelle menevän junan lähteä kello 13.30. Samana päivänä kello 12.15 saapui kuitenkin Veturimiesten liitolta puhelinsanoma, jonka mukaan veturimiehet eivät vielä toistaiseksi aloita töitä. Syynä tähän oli se, että yleislakon aikana Kokkolassa rautatietyöläiset olivat sulkeneet rautatievaunuilla tien öljy-yhtiöiden varastoihin. Poliisi ja rautatielaitos katsoivat aiheelliseksi aloittaa tapahtuman johdosta kuulustelut. Veturimiesten liitto puolestaan katsoi, että kuulustelut ovat vastoin SAK:n ja STK:n välillä solmittua sopimusta ja ilmoitti pitävänsä veturit paikoillaan, kunnes kuulustelut on käyty loppuun tai keskeytetty.¹⁴⁹

Veturimiehet tulkitsivat väärin yleislakon päättäneenä sopimusta, jossa sanottiin, että kaikista lakkoon liittyvistä rangaistus- ja syytetoimenpiteistä sekä muista vaatimuksista luovutaan. Sopimuksessa sanottiin, että niiden on koskettava työehtosopimuksia tai työsuhdetta ja siihen liittyviä oikeuksia. Sopimusosapuolethan eivät olleet voineet tehdä sopimuksia, joissa "unohtaminen" koskisi yleisen syyttäjän alaisia asioita eli rikkomuksia yleistä lakia vastaan. Yleisen liikenneväylän sulkeminen ei ollut kohdistunut ketään yksityistä liikennöitsijää vastaan, joka olisi voinut olla nostamatta syytettä sopimuksen mukaan, vaan teko oli lainvastainen ja yleisen syyttäjän alainen, koska se kohdistui yhteiskuntaa vastaan.¹⁵⁰

Veturimiesten lakosta muodostui melko lyhytaikainen, sillä se päättyi keskiviikkoamuna, 21. päivänä maaliskuuta kello kuusi. Asian johdosta käytiin tiistai-iltana neuvotteluja viranomaisten,

---

¹⁴⁷Jyväskylän Sanomat, lisälehti 20.3. 1956 N:o 10.

¹⁴⁸Silvennoinen Veikko 7.6. 2000.

¹⁴⁹Jyväskylän Sanomat, lisälehti 20.3. 1956 N:o 10, Helsingin Sanomat, lisälehti 20.3. 1956 N:o 2 (38).

¹⁵⁰Jyväskylän Sanomat, lisälehti 20.3. 1956 N:o 10.

Veturimiesliiton puheenjohtajan ja SAK:n edustajan kesken. Myöhemmin oli neuvotteluissa läsnä myös hallituksen jäseniä. Neuvottelujen tuloksena oli, että veturimiehet aloittivat työnsä keskiviikko-aamuna. Näin myös Jyväskylässä alkoi keskiviikon kuluessa junaliikenne sitä mukaa, kun raiteet saatiin puhdistettua lumesta, jota oli kertynyt raiteille kolmen viikon ajan. Keskiviikkona pääsi jo lähtemään juna mm. Tampereelle.¹⁵¹

Veturimiesten lisäksi eivät myöskään graafisen alan työntekijät palanneet välittömästi töihin, vaan jatkoivat omaa lakkoaan. Asian johdosta käytiin neuvotteluja työriidan osapuolten kanssa hallituksen nimeämän sovittelijan johdolla. Neuvottelut alkoivat keskiviikkoiltana, 21. päivänä maaliskuuta kello 21. Neuvottelut sujuivat varsin hyvin, sillä sovintoratkaisuun päästiin jo seuraavana aamuna, jolloin kumpikin osapuoli hyväksyi hallituksen nimeämän sovittelijan sopimusratkaisun. Graafisen alan työnantajien sekä Suomen kirjatyöntekijäin liiton välillä tehty sopimus noudatti STK:n ja SAK:n tekemän sopimuksen sekä suosituksen puitteita niin, että henkilökohtaiset palkankorotukset vaihtelivat eri ryhmissä kolmesta neljään prosenttiin, 12 markan ja 8 markan elinkustannusten nousun hyvityksen lisäksi. Ns. vähimmäispalkkoja korotettiin neljästä viiteen prosenttia. Sopimuksen mukaan myös kaikki entiset työntekijät, jotka ilmoittautuivat seuraavan viikon maanantaihin mennessä töihin, otettiin takaisin vanhoina työntekijöinä.¹⁵² Sopimuksen myötä myös sanomalehdet alkoivat jälleen ilmestyä säännöllisesti.

Yleislakon päättymisen jälkeenkin poliisilla riitti runsaasti töitä. Enää poliisin ei tarvinnut murehtia joukkolevottomuuksista, mutta välittömästi lakon päätyttyä huolenaiheena olivat lukuisat juopuneet henkilöt. Yleislakon aikana oli Jyväskylässä näkynyt hyvin vähän humalaisia, koska alkoholin myynti oli kiellettyä. Yleislakon päätyttyä Alkon myymälät avasivat jälleen ovensa ja niinpä Jyväskylän kaduilla näkyi jo samana päivänä runsaasti humalaisia ihmisiä. Tiistai-iltana Jyväskylän poliisilaitoksen suojissa olikin tavallista enemmän pidätettyjä. Tiistaina pidätettiin nimitäin 28 humalaista henkilöä, joiden joukossa oli mm. neljä etsintä-

¹⁵¹Jyväskylän Sanomat, lisälehti 21.3. 1956 N:o 11, Työn Voima 24.3. 1956.

¹⁵²Suomen Sosialidemokraatti 22.3. 1956, Keskisuomalainen 23.3. 1956.

kuulutettua. Näiden henkilöiden lisäksi pidätettiin vielä viisi muuta etsintäkuulutettua, joten tiistai-iltana Jyväskylän poliisilaitoksen suojissa oli 33 pidätettyä henkilöä - kolminkertainen määrä tavalliseen päivään verrattuna.¹⁵³

5.2. KOMISARIO KORHONEN, POLIISIVIRANOMAISET JA TYÖLÄISET

Yleislakon aikana poliisi ja lakkolaiset ottivat useita kertoja yhteen. Sisäministeriön antamien tietojen mukaan 60 poliisia loukkaantui yleislakon aikana sattuneissa levottomuuksissa. Lääkärissä käyntiin tai sairaalahoitoon joutui turvautumaan seitsemän poliisia ja lisäksi seitsemän muuta poliisia sai "lievää vakavampia" vammoja. Poliiseja pahoinpideltiin pääasiallisesti kolmessa läänissä, Turun ja Porin, Uudenmaan sekä Vaasan läänissä.¹⁵⁴ Vaasan läänin kuuluvassa Jyväskylässä loukkaantui vain kaksi poliisia yleislakon aikaisissa levottomuuksissa. Molemmat loukkaantumiset sattuivat viimeisenä lakkopäivänä, maaliskuun 19. päivänä linja-autoaseman levottomuuksissa. Konstaapeli Tiainen sai iskun kasvoihin yrittäessään tavoittaa häneltä riistettyä pidätettyä ja häntä seurannut ylikonstaapeli Vartiainen sai myös pieniä kolhuja juostessaan lakkolaisjoukon keskellä.

Yleislakon ajan levottomuuksissa loukkaantui sekä poliiseja että lakkolaisia; siksi poliisin ja entisten lakkolaisten välit olivat kireät koko maassa vielä yleislakon jälkeen. Näin oli myös Jyväskylässä. Oivana esimerkkinä tästä on heti yleislakon jälkeen tiistaina, 20. päivänä maaliskuuta sattunut tapaus. Kello 22.25 ilmoitti Keskustiellä asunut komisario Korhonen Jyväskylän poliisilaitoksen rikososastoon, että kello 19.20 oli hänen kotipuhelimeensa tullut soitto ja hänen vastattua puhelimeen, oli miesääni kysynyt: "Onko komisario Korhonen?". Hän oli vastannut kysymykseen myöntävästi, minkä jälkeen soittaja oli sanonut "kestotulta" ja sulkenut puhelimen. Korhonen oli välittömästi tiedustellut vika-konttorista, mistä puhelu oli tullut. Sieltä ilmoitettiin, että

---

¹⁵³Jyväskylän Sanomat 23.3. 1956.

¹⁵⁴Keskisuomalainen 28.3. 1956.

puhelu oli tullut Jyväskylässä Väinönkatu 26:ssa¹⁵⁵ sijaitsevan vakuutusyhtiö Pohjola-Kullervon konttorissa olevasta puhelimesta N:o 1370. Korhonen katsoi soittajan syyllistyneen "rauhan rikkomiseen" ja pyysi asian johdosta rikospoliisin toimenpiteitä.¹⁵⁶

Suoritetuissa tutkimuksissa saatiin selville, että puhelinsoitton oli tehnyt vakuutusyhtiö Pohjola-Kullervon konttorissa kassanhoitajana työskentelevän rouvan aviomies, putkiasentaja Tauno Oinonen. Poliisin kutsuttua hänet kuulusteluihin tunnusti Oinonen heti syyllisyytensä kotirauhan häiritsemiseen puhelimen välityksellä. Oinonen kertoi, että hänellä oli ollut asiaa Jyväskylän kaupunkiseurakunnan nuorisopastorille ja hän oli päättänyt soittaa asiansa vaimonsa työpaikalta. Vakuutusyhtiö Pohjola-Kullervon avaimen Oinonen oli ottanut vaimonsa päällystakin taskusta. Oinonen oli yrittänyt soittaa nuorisopastorille, mutta ei ollut saanut tätä kiinni. Sitten Oinoselle oli tullut mieleen, että samalla hän voisi soittaa komisario Korhoselle ja huomauttaa tälle "sopivalla tavalla" konepistoolien käytöstä lakkomellakoissa. Oinonen oli soittanut Korhoselle, ja puhelu oli sujunut juuri sillä tavalla kuin Korhonen oli maininnut poliisille tekemässään ilmoituksessa.¹⁵⁷

Oinonen puolusteli tekoaan kertomalla, että "hän oli kasvanut sellaisessa kodissa, jossa ei ollut hyväksytty aseita, sillä hänen kasvatusvanhempansa olivat heränneitä". Myös Oinosesta itsestään oli tullut "uskonnollismielinen", minkä vuoksi hänelle oli lakon aikaisista tapahtumista jäänyt "epämieluisa tunne" siitä, että komisario Korhonen oli väkijoukkoja hajottaessaan määrännyt konepistoolit esille. Oinonen ei myöskään ollut pitänyt Korhosen käskystä asettaa konepistooli "kestotulelle" "Taulumäen mellakassa". Oinosen kertoman mukaan hän olikin soittanut Korhoselle "hieman kiihtyneessä mielentilassa", koska hän ei ollut hyväksynyt Korhosen käyttämiä menetelmiä yleislakon aikana. Oinonen ei kuitenkaan ollut ollut itse paikalla missään levottomuuksissa, joita lakon aikana esiintyi. Hän oli kuullut tapahtumista vain Kauppatorilla järjestetyissä

---

¹⁵⁵katso liite 1.

¹⁵⁶Jyväskylän kaupungin raastuvanoikeuden II osaston tuomiokirja, huhtikuu 1956, 3.4. 1956, 129 §, liite 2: poliisin tutkintapöytäkirja, s. 1.

¹⁵⁷Jyväskylän kaupungin raastuvanoikeuden II osaston tuomiokirja, huhtikuu 1956, 3.4. 1956, 129 § liite 2: poliisin tutkintapöytäkirja, s. 1, 3.

tiedotustilaisuuksissa ja joiltakin tapaamiltaan henkilöiltä. Oinonen kertoi myös, että hän ei ollut tullut ajatelleeksi, että hän syyllistyisi rikokseen soittaessaan komisario Korhoselle, vaikka teko ei ollut ollut mitenkään sopiva.¹⁵⁸

Komisario Korhonen puolestaan oli sitä mieltä, että Oinosen teko "olisi katsottava kaikkein katalimmaksi ja raskainta laatua olevaksi rikoslain tarkoittamaksi rauhan rikkomiseksi, koska syyllinen ei suvainnut ilmoittaa edes nimeään, vaan painoi "kestotulta"-sanan jälkeen puhelimen heti kiinni". Puhelimen soidessa Korhonen oli ollut kirjoittamassa "pöytäkirjan konseptia" terveydenhoitolautakunnan kokousta varten, ja puhelun tutkiminen oli aiheuttanut hänelle mm. kahden tunnin ajanhukan. Tämän johdosta Korhonen vaati Oinoselle lainmukaista ankarinta rangaistusta, jonka kotirauhan rikkomisesta voi saada. Muita vaatimuksia Korhosella ei ollut asiassa.¹⁵⁹

Tapaus osoitti hyvin komisario Korhosen saamasta maineesta yleislakon aikana. Oinonen ei ollut ollut läsnä missään yleislakon aikana sattuneissa levottomuuksissa, mutta silti hän tunsi vihamielisyyttä komisario Korhosta ja erityisesti hänen käyttämiään menetelmiä kohtaan. Oinonen oli saanut tietoa tapahtumista Kauppatorilla järjestetyissä tiedotustilaisuuksissa ja tapaamiltaan henkilöiltä. Tiedotustilaisuuksissa poliisin toimintaa oli varmasti liioiteltu, koska poliisit pyrkivät estämään lakkolaisten harjoittamia laittomuuksia ja pitämään yllä järjestystä. Lakkolaisten mielestä poliisi kuitenkin esti heidän taisteluaan omien oikeuksiensa puolesta. Yleislakon aikana erilaiset huhut levisivät erittäin nopeasti, joten Oinosen eri henkilöiltä saamat tiedot tapahtuneista levottomuuksista olivat varmasti kaukana totuudesta. Oinosen soittama häirintäpuhelu osoittikin sen, kuinka vahvasti erilaiset tiedotustilaisuudet ja huhupuheet voivat muokata ihmisen uskomuksia ja ohjata käyttäytymistä.

Seuraavana päivänä eli keskiviikkona, maaliskuun 21. päivänä, kello 10.50 ilmoitti puolestaan muurari Keijo Kärkinen, että aikai-

---

¹⁵⁸Jyväskylän kaupungin raastuvanoikeuden II osaston tuomiokirja, huhtikuu 1956, 3.4. 1956, 129 §, liite 2: poliisin tutkintapöytäkirja, s. 3-4.

¹⁵⁹Jyväskylän kaupungin raastuvanoikeuden II osaston tuomiokirja, huhtikuu 1956, 3.4. 1956, 129 §, liite 2: poliisin tutkintapöytäkirja, s. 2.

semmin samana päivänä kello 00.15 konstaapeli Ahti Rusanen oli ilman aihetta lyönyt häntä kaksi kertaa nyrkillä kasvoihin, minkä seurauksena hänen oikean silmänsä ympäristö oli turvonnut ja nenästä oli alkanut vuotaa verta. Kärkinen pyysi tapauksen johdosta rikospoliisin toimenpiteitä. Poliisi suoritti asiaa tutkittaessa kuulusteluja ja tutkintapöytäkirja toimitettiin riköskomisario Einari Mäkelälle. Poliisi tuli kuitenkin tutkimuksissa siihen tulokseen, että ilmoitettua pahoinpitelyä ei voitu todeta tapahtuneen.¹⁶⁰ Pahoinpitelyä oli vaikea todistaa tapahtuneen, koska tapauksella ei ollut silminnäkiöitä. Näin tapauksen selvittämisessä oli ainoastaan poliisin sana työläisen sanaa vastaan.

Perjantaina, maaliskuun 23. päivänä oli puolestaan Jyväskylässä ilmestyvässä Työn Voima-nimisessä sosiaalidemokraattisessa sanomalehdessä seuraavanlaisella otsikolla varustettu uutisartikkeli: "Pamppua sai kun puhui konepistoolimiehistä". Uutisessa kerrottiin tiistai-iltana 20.3 Are Oy:n tulipalon yhteydessä tapahtuneesta välikohtauksesta, jonka seurauksena poliisi vei palopaikalla yleisön joukossa olleen varastomies Valtteri Kiiskisen Jyväskylän poliisilaitokselle.

Välikohtaus oli alkanut siitä, kun poliisi oli yrittänyt saada palopaikan läheisyydessä olleen runsaslukuisen yleisöjoukon hieman etäämmälle. Eräässä nuorukaisten muodostamassa ryhmässä puhuttiin tällöin kovaäänisesti jotakin "konepistoolimiehistä". Ryhmässä mukana ollut Kiiskinen myöhemmin myönsi puhuneensa "konepistoolimiehistä". Lähellä ollut poliisi sattui kuulemaan nuorukaisten 'keskustelun' ja tarttui Kiiskistä välittömästi hihasta vieden tämän poliisiautoon. Tästä Kiiskisen matka jatkui poliisilaitokselle.¹⁶¹

Poliisilaitoksen tapahtumista Kiiskinen kertoi Työn Voiman artikkelissa. Kiiskisen mukaan hänet vietiin järjestyspoliisiosastolla johonkin huoneeseen, jossa häneltä kyseltiin erilaisia tietoja. Poliisien saatua vastaukset kysymyksiinsä sanoi päivystävänä poliisina toiminut Jussila: "Mitähän jos pistetään tämä poika seinää vastaan". Kiiskisen mukaan häntä alettiin pahoinpidellä. Häntä mm. lyötiin pampulla useita kertoja. Paikalla oli kolme

¹⁶⁰Jyväskylän poliisilaitoksen rikososaston ilmoituspäiväkirja 2.11. 1955-26.7. 1956, N:o 157.

¹⁶¹Työn Voima 23.3. 1956.

poliisia, joista yksi löi pampulla. Välillä Kiiskiseltä kysyttiin, että vieläkö hän puhuisi "konepistoolimiehistä". Kiiskinen vastasi, että hän ei halunnut puhua mitään "konepistoolimiehistä". Joku poliiseista sanoi myös Kiiskiselle: "On meillä täällä hyviäkin aseita, haluatko nähdä?". Kiiskinen sanoi uskovansa, että aseita kyllä löytyy. Sitten Kiiskiseltä otettiin sormenjäljet. Samalla hänelle "vinoiltiin" ja joku poliiseista nyki häntä puserosta. Aikaisemmin Kiiskistä oli myös revitty tukasta. Lopulta kello 21.40 Kiiskinen päästettiin pois. Samalla hänelle sanottiin: "Kun seuraavan kerran nähdään parstäsi, niin käy pahemmin". Seuraavana päivänä Kiiskinen kävi tohtori Tellervo Salmen luona ja sai häneltä lääkärintodistuksen, jossa todettiin Kiiskisen joutuneen pahoinpidellyksi. Lääkärintodistuksen mukaan Kiiskisen "istumalihaksissa" oli punaisia juovia, kaulan vasemmalla puolella oli naarmuja ja käsi-varressa oli mustelmia. Kiiskinen sanoi ymmärtävänsä, että hänen ei olisi pitänyt puhua "konepistoolimiehistä", mutta ilman syytä hän joutui pahoinpidellyksi.¹⁶²

Sanomalehti Työn Voiman konttorista oli soitettu myös Jyväskylän poliisilaitokselle torstaina, maaliskuun 22. päivänä, jotta uutisartikkeliin olisi saatu myös toisen osapuolen kuvaus tapahtumista. Työn Voiman toimittaja oli kysynyt ensiksi Kiiskisen päivystäväksi poliisiksi mainitseman Jussilan etunimeä, mutta tällöin päivystävänä poliisina toiminut henkilö ei suostunut tätä nimeä kertomaan. Työn Voiman toimittajan mukaan päivystäjänä toiminut poliisi oli alkanut vielä "jakamaan neuvoja" sanomalehtien kirjoittamisesta. Päivystävänä poliisina toiminut henkilö ei suostunut myöskään ilmoittamaan omaa nimeään toimittajalle. Työn Voiman toimittaja soitti myös komisario Kalle Korhoselle, mutta Korhonen ei tiennyt asiasta juuri mitään. Hän kehotti kuitenkin asianomaista tekemään ilmoituksen rikospoliisille, mikäli tämä katsoo sen aiheelliseksi.¹⁶³

Tapauksesta kuulusteltiin tuolloin päivystävänä poliisina toiminutta Markku Jussilaa sekä muita paikalla olleita poliiseja. Kuulustelupöytäkirja toimitettiin sitten rikoskomisario Mauri Ahtoselle. Tutkimusten mukaan väitettyä pahoinpitelyä ei kuitenkaan

---

¹⁶²Työn Voima 23.3. 1956.

¹⁶³Työn Voima 23.3. 1956.

voitu todeta tapahtuneen.¹⁶⁴ Tapauksesta kerrottiin jyvaskyläläisen Työn Voima-nimisen sanomalehden lisäksi mm. Helsingin Sanomissa.¹⁶⁵ Tapauksen saaman julkisuuden vuoksi työläisten tuntema epäluulo ja vihamielisyys poliisia kohtaan pysyivät lieventymättöminä.

Tosin oli myös paljon ihmisiä, jotka olivat tyytyväisiä poliisin toimintaan yleislakon aikana. Heti yleislakon jälkeen saapui Jyvaskylän poliisilaitoksen järjestyspoliisiosastolle mm. valtava kukkakori.¹⁶⁶ Erityisesti työnantajapuolen edustajat olivat kiitollisia komisario Korhosen ja poliisin `jämakästä`toiminnasta yleislakon aikana.¹⁶⁷ Tämä on varsin ymmärrettävää, sillä lakkolaiset pyrkivät tekemään yleislakon aikana työnantajapuolen jatkamalle liiketoiminnalle haittaa niin paljon kuin mahdollista.

5.3. TUOMIOT

Koko maassa asetettiin syytteeseen yleislakon aikana tehdyistä rikoksista 344 henkilöä. Vapausrangaistukseen näistä henkilöistä tuomittiin 57 ja ehdolliseen rangaistukseen 70 henkilöä. Lisäksi 142 syytettyä tuomittiin maksamaan sakkoja.¹⁶⁸ Tuomioistuimet olivat tosin toimineet yleislakon aikana, mutta niiden toimintaa vaikeutti lakon vuoksi suurimmaksi osaksi keskeytynyt liikenne, jonka johdosta maaseudulla asuvien ihmisten oli vaikea saapua tuomioistuinten eteen. Myös poliisin syytettyjen saattotoiminta vaikeutui keskeytyneen liikenteen takia.¹⁶⁹

Jyvaskylässä tapahtuneet laittomuudet käsiteltiin aikanaan Jyvaskylän raastuvanoikeudessa. Jyvaskylän työväenyhdistyksessä katsottiin, että yleislakon ajan järjestysrikkomukset pitäisi

---

¹⁶⁴Jyvaskylän poliisilaitoksen rikososaston ilmoituspäiväkirja 2.11. 1955-26.7. 1956, N:o 157.

¹⁶⁵Helsingin Sanomat 24.3. 1956.

¹⁶⁶Jyvaskylän Sanomat 23.3. 1956.

¹⁶⁷esim. Nyström Väinö 30. 5. 2001.

¹⁶⁸Savola 1968, s. 162.

¹⁶⁹Jyvaskylän poliisilaitoksen arkisto, Rikososastolle saapuneet kirjeet 1956-1956, N:o 758/ Kp. 89/56.

selvittää tasapuolisesti.¹⁷⁰ Ensimmäisenä tapauksena yleislakon aikana sattuneista levottomuuksista käsiteltiin asia, jossa oli asianomistajana komisario Kalle Korhonen ja syytettynä putkiasentaja Tauno Oinonen. Tapaus käsiteltiin 3. päivänä huhtikuuta 1956. Yleinen syyttäjä vaati kyseisessä jutussa Oinoselle rangaistusta "puhelinsoitolla aiheutetusta kotirauhan rikkomisesta".¹⁷¹ Raastuvanoikeuden päätös tapauksessa oli seuraavanlainen:

*"Raastuvanoikeus on tämän asian tutkinut ja katsoo siinä selvitettyksi, että syytetty Oinonen on täällä maaliskuun 20 päivänä 1956 ilmeisenä tarkoituksenaan asianomistaja Kalle Korhosen häiritseminen aiheuttanut hänelle tämän Keskustie 21 A 15:ssä sijaitsevaan asuntoon puhelinsoiton, minkä vuoksi raastuvanoikeus harmitsee oikeaksi rikoslain 24 luvun 3 a §:n 1 momentin nojalla tuomita syytetty Tauno Oinosen kotirauhan rikkomisesta neljäänkymmeneen (40) kahdensadan markan päiväsaksoon eli maksamaan sakkoa kahdeksantuhatta (8.000) markkaa tahi varojen puuttuessa sakon suorittamiseen pidettäväksi neljäkymmentä (40) päivää vankeudessa."*¹⁷²

Oinosen "sopivalla tavalla" suorittama huomautus puhelimen välityksellä komisario Korhoselle konepistoolien käytöstä yleislakon aikana koitui suhteellisen kalliiksi teoksi, koska puhelinsoiton johdosta Oinonen tuomittiin maksamaan sakkoa 8000 markkaa. Vuonna 1956 esimerkiksi tekstiiliteollisuudessa työskennellyt mies tienasi keskimäärin 182 markkaa tunnilta.¹⁷³ Näin tekstiiliteollisuudessa työskennelleen mieshenkilön olisi tarvinnut uurastaa 44 tuntia, jotta olisi tienannut 8000 markkaa bruttona.

Oinosta ei tuomittu maksamaan komisario Korhoselle minkäänlaisia korvauksia kotirauhan rikkomisesta, koska Korhonen ei ollut esittänyt asiasta mitään vaatimuksia. Korhonen oli ainoastaan

---

¹⁷⁰Tapiola 1968, s. 290.

¹⁷¹Jyväskylän kaupungin raastuvanoikeuden II osaston tuomiokirja, huhtikuu 1956, 3.4. 1956, 129 §.

¹⁷²Jyväskylän kaupungin raastuvanoikeuden II osaston tuomiokirja, huhtikuu 1956, 3.4. 1956, 129 §, päätös.

¹⁷³Vattula (toim.) 1983, s. 414-415.

halunnut Oinoselle ankarinta lainmukaista rangaistusta, jonka kotirauhan rikkomisesta voi saada. Tapaus oli sikäli helppo raastuvanoikeudelle, että Oinonen oli poliisin suorittamissa kuulusteluissa heti myöntänyt soittaneensa häirintäpuhelun.

Kahdeksantena päivänä toukokuuta 1956 Jyväskylän raastuvanoikeus antoi puolestaan päätöksensä tapauksessa, jossa yleinen syyttäjä vaati alunperin rikoslain 43:6 mukaista rangaistusta autonkuljettaja Aatos Manniselle "häiriötä ja pahennusta tuottaneesta juopumuksesta yleisellä paikalla väen kokoontumisen aikana".¹⁷⁴ Todistajia kuultuaan vaati yleinen syyttäjä lisäksi syytetylle rangaistusta "haitanteosta virantoimituksessa olleelle poliisimiehelle".¹⁷⁵ Raastuvanoikeuden päätös tapauksessa oli seuraavanlainen:

*"Raastuvanoikeus on asian tutkinut ja katsoo siinä selvitettyksi, että syytetty Manninen on tässä kaupungissa maaliskuun 19 päivänä 1956 Kauppatorilla yleisessä väenkokouksessa jonkin verran alkoholia nauttineena silloisen tilanteen huomioonottaen käytöksellään aiheuttanut häiriötä sekä samalla tunkeutumalla kielletylle alueelle ja jättämällä noudattamatta poliisiviranomaisten poistumiskäskyn tahallaan, kuitenkin väkivaltaa käyttämättä tai uhkaamatta, tehnyt haittaa virantoimituksessa olevalle poliisivirkamiehelle, mutta näyttämättä jääneen, että syytetty tuoloin olisi ollut ilmeisesti juopuneena."*¹⁷⁶

Raastuvanoikeus tuomitsi Mannisen "ilkivallasta ja haitanteosta virantoimituksessa olleelle virkamiehelle" yhdeksi kuukaudeksi vankeuteen. Vankeustuomio oli ehdollinen. Lisäksi Manninen velvoitettiin maksamaan valtiolle takaisin 2700 markkaa, jotka oli mak-

---

¹⁷⁴Jyväskylän kaupungin raastuvanoikeuden II osaston tuomiokirja, maaliskuu 1956, 27.3. 1956, 123 §, liite 1.

¹⁷⁵Jyväskylän kaupungin raastuvanoikeuden II osaston tuomiokirja, toukokuu 1956, 8.5. 1956, 181 §.

¹⁷⁶Jyväskylän kaupungin raastuvanoikeuden II osaston tuomiokirja, toukokuu 1956, 8.5. 1956, 181 §, päätös.

settu syyttäjän kutsumille todistajille. Manninen velvoitettiin myös maksamaan kutsumilleen todistajille yhteensä 2000 markkaa.¹⁷⁷

Alunperin yleinen syyttäjä oli vaatinut Manniselle lainmukaisista rangaistuksista "häiriötä ja pahennusta tuottaneesta juopumuksesta yleisellä paikalla väen kokoontumisen aikana". Jyväskylän raastuvanoikeus kuitenkin katsoi, että häntä ei voida tuomita esitettyjen todisteiden perusteella syyttäjän vaatimasta "häiriötä ja pahennusta tuottaneesta juopumuksesta yleisellä paikalla väen kokoontumisen aikana". Näin Manninen tuomittiin ainoastaan "ilkivallasta ja haitanteosta virantoimituksessa olevalle virkamiehelle" yhdeksi kuukaudeksi ehdolliseen vankeuteen. Lisäksi Manninen joutui maksamaan sekä syyttäjän kutsumille että itse kutsumilleen todistajille todistajanpalkkioita yhteensä 4700 markkaa.

Seitsemäntenätoista päivänä heinäkuuta 1956 antoi Jyväskylän raastuvanoikeus puolestaan päätöksensä tapauksessa, jossa olivat syytettyinä metsätyömies Vilho Kuusisto, kirvesmies Veijo Aaltonen ja kirvesmies Oskari Valkonen. Yleinen syyttäjä vaati Kuusistolle, Aaltoselle ja Valkoselle rangaistusta rikoslain 16:4 mukaan "kapinasta".¹⁷⁸ Raastuvanoikeuden päätös tapauksessa oli seuraavanlainen:

"Raastuvanoikeus on tämän asian tutkinut ja katsoo siinä selvitetyksi, että syytetyt Kuusisto, Aaltonen ja Valkonen ovat tässä kaupungissa maaliskuun 19 päivänä 1956 yleislakon vallitessa väkijoukon koolla ollessa, Kuusisto jätettyään noudattamatta paikalla olleen poliisiupseerin poistumiskehoituksen ja jouduttuaan sen vuoksi pidätetyksi väkivaltaisesti riuhtonut itseään irti ja tällöin Aaltonen ja Valkonen yhdessä väkivaltaisesti vapauttaneet edellämainitun Kuusiston, joka pääsi karkaamaan, mutta sitävastoin näyttämättä jääneen, että syytetyt olisivat yksissä toimin muussa

---

¹⁷⁷Jyväskylän kaupungin raastuvanoikeuden II osaston tuomiokirja, toukokuu 1956, 8.5. 1956, 181 §, päätös.

¹⁷⁸Jyväskylän kaupungin raastuvanoikeuden II osaston tuomiokirja, kesäkuu 1956, 12. 6. 1956, 244 §, liite 2.

*tarkoituksessa kokoontuneen väkijoukon kanssa tehneet edelläkerrotut teot.*¹⁷⁹

Jyväskylän raastuvanoikeus tuomitsi Kuusiston ja Aaltosen kuudeksi kuukaudeksi sekä Valkosen kahdeksaksi kuukaudeksi vankeuteen "virantoimituksessa olleen virkamiehen väkivaltaisesta vastustamisesta". Vankeustuomiot olivat ehdollisia. Yleisistä varoista määrättiin lisäksi maksettavaksi syyttäjän kutsumille todistajille yhteensä 1800 markkaa. Tämän summan, kuten myös aikaisemmassa käsittelyssä jo yleisistä varoista maksetut todistajanpalkkiot, 12 400 markkaa, Kuusiston, Aaltosen ja Valkosen tuli yhteisvastuullisesti korvata takaisin valtiolle.¹⁸⁰

Tässäkin tapauksessa Jyväskylän raastuvanoikeus päätti hylätä yleisen syyttäjän vaatiman rikoslain 16:4 mukaisen rangaistuksen "kapinasta", koska tätä ei pystytty todistamaan. Sen sijaan raastuvanoikeus tuomitsi Kuusiston, Aaltosen ja Valkosen "virantoimituksessa olleen virkamiehen väkivaltaisesta vastustamisesta".

Tuomiot olivat kovia rangaistuksia, koska "virantoimituksessa olevan virkamiehen väkivaltainen vastustaminen" on vakava rikos. Nykyään "virkamiehen väkivaltaisesta vastustamisesta" tuomitaan vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään neljäksi vuodeksi.¹⁸¹ Rangaistus riippuu luonnollisesti teon vakavuudesta.

Yhdenätoista päivänä syyskuuta 1956 Jyväskylän raastuvanoikeus antoi puolestaan päätöksen tapauksessa, jossa olivat syytettyinä valimotyömies Antero Ahonen ja konekaavaaja Martti Keinänen sekä asianomistajana liikennöitsijä Toivo Kanninen. Yleinen syyttäjä vaati Ahoselle ja Keinäselle rangaistusta "ylllytyksestä ja osanotosta meteliin" rikoslain 16:3 mukaan.¹⁸² Raastuvanoikeuden päätös asiassa oli seuraavanlainen:

"Raastuvanoikeus on tämän asian tutkinut ja katsoo siinä selvitetyksi, että kokoontunut väkijoukko, johon

---

¹⁷⁹Jyväskylän kaupungin raastuvanoikeuden II osaston tuomiokirja, heinäkuu 1956, 17.7. 1956, 273 §, päätös.

¹⁸⁰Jyväskylän kaupungin raastuvanoikeuden II osaston tuomiokirja, heinäkuu 1956, 17.7. 1956, 273 §, päätös.

¹⁸¹Lahti (toim.), s. 52.

¹⁸²Jyväskylän kaupungin raastuvanoikeuden II osaston tuomiokirja, kesäkuu 1956, 19.6. 1956, 248 §, liite 1.

syytetyt Ahonen ja Keinänen olivat liittyneet, on yksin toimin täällä linja-autoasemalla yleislakon vallitessa maaliskuun 18 päivänä 1956 väkivaltaisesti estänyt asianomistaja Toivo Kannisen omistaman ja ohjaaman linja-auton lähtemästä aikataulun mukaiselle kulkuvuorolle kello 14.15, mutta sitä vastoin näyttämättä jääneen, että syytetyt Ahonen ja Keinänen olisivat osallistuneet tähän yllyttäjinä tahi johtajina."¹⁸³

Raastuvanoikeus tuomitsi Ahosen kolmeksi kuukaudeksi ja Keinäsen kahdeksi kuukaudeksi vankeuteen "yleisen rauhan häiritsemisestä". Vankeustuomiot olivat ehdollisia. Ahosen ja Keinäsen tuli lisäksi yleisistä varoista jo aikaisemmin maksetut todistajanpalkkiot, yhteensä 1800 markkaa, korvata yhteisvastuullisesti takaisin valtiolle. Tuomitut velvoitettiin myös maksamaan todistajanpalkkioina kutsumilleen todistajille, Ahonen yhteensä 4000 markkaa ja Keinänen 3000 markkaa.¹⁸⁴ Jyväskylän raastuvanoikeus hylkäsi tässäkin tapauksessa syyttäjän vaatiman rangaistuksen "yllytyksestä ja osanotosta meteliin" ja päätti tuomita Ahosen ja Keinäsen "yleisen rauhan häiritsemisestä".

Yhdentenätoista päivänä syyskuuta antoi Jyväskylän raastuvanoikeus myös päätöksensä tapauksessa, jossa oli syytettynä putkimies Matti Virtanen sekä asianomistajina liikennöitsijä Armas Kähkönen, autonkuljettaja Topi Kähkönen ja autonkuljettaja Sakari Eerola. Yleinen syyttäjä vaati Virtaselle rangaistusta tämän toiminnasta "Taulumäen mellakan" aikana. Syyttäjän mukaan Virtanen oli toiminut väkijoukon johtajana, osallistunut autojen pysäyttämiseen ja käynyt käsiksi Topi Kähkösen ohjaamaan autoon estääkseen sen liikkeellelähden.¹⁸⁵ Raastuvanoikeuden päätös tapauksessa oli seuraavanlainen:

"Raastuvanoikeus on tämän asian tutkinut ja katsoo siinä selvitetyksi, että kokoontunut väkijoukko, johon syytetty Virtanen oli liittynyt, on yksin toimin väki-

---

¹⁸³Jyväskylän kaupungin raastuvanoikeuden II osaston tuomiokirja, syyskuu 1956, 11.9. 1956, 325 §, päätös.

¹⁸⁴Jyväskylän kaupungin raastuvanoikeuden II osaston tuomiokirja, syyskuu 1956, 11.9. 1956, 325 §, päätös.

¹⁸⁵Jyväskylän kaupungin raastuvanoikeuden II osaston tuomiokirja, elokuu 1956, 28.8. 1956, 309 §, liite 4.

*valtaisesti täällä Taulumäellä yleislakon vallitessa, maaliskuun 9 päivänä 1956 pysäyttänyt ja estänyt jatkamasta matkaansa asianomistaja Topi Kähkösen ohjaaman ja asianomistaja Armas Kähkösen omistaman linja-auton kuin myös pysäyttänyt Sakari Eerolan ohjaaman ja omistaman kuorma-auton, mutta sitä vastoin näyttämättä jääneen, että syytetty Virtanen olisi osallistunut tähän toimintaan yllyttäjänä tahi johtajana.*¹⁸⁶

Jyväskylän raastuvanoikeus tuomitsi Virtasen "yleisen rauhan häiritsemisestä" yhdeksi kuukaudeksi vankeuteen. Vankeustuomio oli ehdollinen. Lisäksi raastuvanoikeus määräsi maksettavaksi yleisistä varoista syyttäjän kutsumille todistajille 4200 markkaa, jotka Virtanen joutui korvaamaan takaisin valtiolle, kuten myös aikaisemmissa istunnoissa yleisistä varoista maksetut 3000 markkaa todistajanpalkkioina. Yhteensä Virtanen joutui siis korvaamaan valtiolle takaisin 7200 markkaa.¹⁸⁷

"Taulumäen mellakkaan osallistuneista ainoastaan Matti Virtasta syytettiin lain rikkomisesta. Paikalla oli tuolloin kuitenkin 150-200 henkilöä. Jyväskylän raastuvanoikeus tuomitsi Virtasen "yleisen rauhan häiritsemisestä" yhdeksi kuukaudeksi vankeuteen. Tuomio oli ehdollinen. Virtanen joutui myös korvaamaan yleisistä varoista maksetut todistajanpalkkiot valtiolle takaisin. Jälleen kerran kävi siis niin, että raastuvanoikeus ei tuominut syytettyä syyttäjän alunperin vaatiman rangaistuksen mukaan.

Näistä Jyväskylän raastuvanoikeudessa käsitellyistä tapauksista käsiteltiin vielä hovioikeudessa kaksi tapausta. Tuomitut Antero Ahonen ja Martti Keinänen sekä yleinen syyttäjä valittivat Jyväskylän raastuvanoikeuden 11.9. 1956 antamasta päätöksestä Itä-Suomen hovioikeuteen. Myös Matti Virtanen ja yleinen syyttäjä valittivat Itä-Suomen hovioikeuteen.

Kuopiossa toiminut Itä-Suomen hovioikeus antoi päätöksensä Ahosen ja Keinäsen tapauksessa 19.2. 1957. Hovioikeus muutti raastuvanoikeuden antaman päätöksen. Raastuvanoikeus oli tuominut

---

¹⁸⁶Jyväskylän kaupungin raastuvanoikeuden II osaston tuomiokirja, syyskuu 1956, 11.9. 1956, 326 §, päätös.

¹⁸⁷Jyväskylän kaupungin raastuvanoikeuden II osaston tuomiokirja, syyskuu 1956, 11.9. 1956, 326 §, päätös.

rikoslain 16 luvun 5 §:n nojalla Ahosen ja Keinäsen "yleisen rauhan häiritsemisestä", Ahosen kolmeksi ja Keinäsen kahdeksi kuukaudeksi vankeuteen. Tuomiot olivat ehdollisia. Hovioikeus puolestaan tuomitsi Ahosen ja Keinäsen rikoslain 16 luvun 3 §:n nojalla "metelittä", Ahosen kuudeksi ja Keinäsen neljäksi kuukaudeksi vankeuteen. Rangaistukset olivat raastuvanoikeuden mainitsemien tavoin ehdollisia siten, että kolmen vuoden koetusaika luettiin alkaneeksi tuomion julistamispäivästä. Todistajanpalkkioiden valtiolle takaisinkorvaamista koskevassa osassa raastuvanoikeuden päätös jäi voimaan.¹⁸⁸

Hovioikeuden päätös oli huomattavasti kovempi kuin raastuvanoikeuden päätös. Hovioikeudessa sekä Ahosen että Keinäsen tuomiot kaksinkertaistuivat raastuvanoikeuden päätökseen verrattuna. Raastuvanoikeus oli katsonut Ahosen ja Keinäsen syyllistyneen "yleisen rauhan häiritsemiseen", mutta hovioikeus katsoi Ahosen ja Keinäsen syyllistyneen "meteliin".

Matti Virtasta koskevassa tapauksessa Itä-Suomen hovioikeus antoi päätöksensä 26.3. 1957. Kuten Ahosen ja Keinäsen tapauksessa, niin myös Virtasen tapauksessa hovioikeus muutti raastuvanoikeuden antaman päätöksen. Jyväskylän raastuvanoikeus oli tuominnut rikoslain 16 luvun 5 §:n nojalla Virtasen "yleisen rauhan häiritsemisestä" yhdeksi kuukaudeksi vankeuteen. Tuomio oli ehdollinen. Hovioikeus tuomitsi Virtasen "väkivaltaisesta osallisuudesta yleisen rauhan häiritsemiseen". Rangaistus oli seitsemän kuukautta vankeutta, joka oli ehdollinen rangaistus raastuvanoikeuden määräämän tuomion mukaan. Koetusaika oli kaksi vuotta. Koetusaika laskettiin alkavaksi siitä, kun päätös sai lainvoiman. Todistajanpalkkioiden valtiolle takaisinkorvaamista koskevassa osassa raastuvanoikeuden päätös jäi pysyväksi.¹⁸⁹

Suomessa hyvinvointivaltion varsinainen rakennusvaihe osui vasta toisen maailmansodan jälkeisiin vuosikymmeniin, jolloin demokraattinen oikeusvaltio toteutui Suomessa myös käytännössä.¹⁹⁰ Toinen maailmansota ja sen jälkiseuraukset heijastuivat voimakkaas-

---

¹⁸⁸Jyväskylän kaupunginviskaalin arkisto, Saapuneet Vaasan hovioikeuden päätökset 1955-1962, N:o 1154.

¹⁸⁹Jyväskylän kaupunginviskaalin arkisto, Saapuneet Vaasan hovioikeuden päätökset 1955-1962, N:o 1236.

¹⁹⁰Kekkonen 1999, s. 84.

ti siihen, millaisia sodanjälkeisten vuosien tuomioistuinlaitoksen käsittelyyn tulleet asiat olivat. Säännöstelyn rikkomistapaukset työllistivät tuomioistuimia edelleen. Rintamamiesten paluu sota-vuosien jälkeen siviiliin ja asuinpaikan vaihtamiset aiheuttivat juurettomuutta. Näihin liittyvät ongelmat lisäsivät rikostilastoissa omaisuus- ja väkivaltarikollisuutta voimakkaasti. Lainsäätäjä reagoi tähän tilanteeseen kahdensuuntaisesti. Yhtäältä omaisuus- ja väkivaltarikosten rangaistusasteikkoja (1948) korotettiin. Lainkäyttäjälle annettiin näin selvä viesti siitä, miten toivottiin kovempia otteita rikollisuuden vastustamisessa. Samaa suuntaa kuvasti se, että vaarallisten rikoksenuusijoiden eristämisedellytyksiä laajennettiin vuonna 1953. Toiselta puolen vankiloiden tilanahtaus ja vastaavat käytännön syyt johtivat eräiden erityisryhmien osalta ja rangaistusten täytäntöönpanon tasolla erinäisiin järjestelmän lievennyksiin. Muun muassa työsiirtolajärjestelmä otettiin käyttöön vuonna 1946, ja ehdollisen vankeusrangaistuksen käyttämisen edellytyksiä laajennettiin vuonna 1948.¹⁹¹ Kriminaalipoliitiikan tiukentunut ilmapiiri näkyi erityisesti siinä, että sodan jälkeisinä vuosina alkanut vankiluvun lasku pysähtyi 1950-luvun puolivälin paikkeilla, ja vankien määrä alkoi taas nousta aina 1960-luvun lopulle asti.¹⁹²

1950-luvulla ja 1960-luvun alkupuolella luotiin laajalla rintamalla perustaa hyvinvointivaltiolle mittavilla lainsäädännöllisillä uudistuksilla. Sosiaaliturvan rakenteita ja yleistasoa parannettiin tuntuvasti mm. uudella kansaneläkelailalla (1956). Hyvinvointivaltiollisten uudistusten varsinainen huippukausi osui kuitenkin vasta seuraaville vuosikymmenille.¹⁹³

Murros jätti syvät jälkensä myös oikeuselämän alueelle. Yhteiskunnallinen rakennemuutos oli johtanut klassiseen muutoksille alttiiseen tilanteeseen, jossa yhteiskunnallinen todellisuus oli etääntynyt oikeudellisista järjestelyistä. Oikeusnormit, monet oikeudelliset instituutiot ja myös oikeudelliset doktriinit olivat jääneet monilla aloilla ajastaan jälkeen, minkä johdosta muutosten

---

¹⁹¹Kekkonen 1999, s. 100.

¹⁹²Pihlajamäki 1991, s. 280.

¹⁹³Kekkonen 1999, s. 102-103.

aika oli käsillä.¹⁹⁴ Niinpä nykyään vallitseva oikeuskäsitys poikkeaa 1950-luvulla vallinneesta oikeuskäsityksestä, jolle oli tunnusomaista tiukka suhtautuminen rikoksentehtäjiin, mikä näkyi puolestaan rangaistusasteikoissa. 1960-luvun lopun ja 1980-luvun välinen ajanjakso merkitsi monella alueella suorastaan ennen näkemätöntä oikeudellisten uudistusten aaltoa Suomessa. Yleisenä suuntana oli oikeusjärjestyksen modernisoituminen. Samalla toteutetut muutokset merkitsivät hyvinvointivaltiollisten rakenteiden ja sääntelyn kasvua sekä oikeusvaltiollisuuden vahvistumista.¹⁹⁵

Yleislakon aikaisista tapahtumista langetetut tuomiot Jyväskylän raastuvanoikeudessa noudattivat hyvin pitkälle 1950-luvulla vallinnutta tiukkaa kriminaalipoliittista suuntausta. Varsinkin Itä-Suomen hovioikeuden päätöksistä on helppo huomata ajan tiukka kriminaalipoliittinen linja. Hovioikeus muutti sinne saapuneiden tapausten tuomioita kovemmiksi. Myöhemmin eduskunnassa säädetyn erityisen armahduslain nojalla ja tasavallan presidentin päätöksellä lähes kaikki yleislakon aikana tehdyistä laittomuuksista tuomitut kuitenkin armahdettiin.¹⁹⁶

6. YHTEENVETO

Jyväskylä oli vuoden 1956 yleislakon aikana rauhaton alue. Täällä esiintyi levottomuuksia bensiiniasemilla, Taulumäellä ja linja-autoaseman ja Kauppatorin alueella. Jyväskylässä ei ollut silti niin rauhatonta kuin esimerkiksi Helsingissä, Tampereella ja Turussa. Turussa mielialat pääsivät nousemaan sellaiseen "kiehumispisteeseen" kymmenentenä päivänä maaliskuuta, että sikäläisessä varuskunnassa eräs korkea-arvoinen upseeri suunnitteli joukko-osastoa, joka ryhtyisi "palauttamaan järjestystä" Turussa. Kuultuaan hankkeesta turkulaiset lakkolaiset uhkasivat hyökätä varuskunnan alueelle ja riisua aseista suunnitteilla olleen joukon. Tilanne laukei, kun Yleisesikunnan päällikkö soitti Turun varuskuntaan ja antoi

---

¹⁹⁴Kekkonen 1999, s. 108.

¹⁹⁵Kekkonen 1999, s. 130.

¹⁹⁶Savola 1968, s. 162.

määräyksen, että sotaväki ei saa sekaantua lakkolaisten ja poliisin välisiin kahakoihin. Turkulaiset lakkolaiset pysyivät aisoissa eivätkä yrittäneet edes hyökätä varuskunta-alueelle riisumaan aseista suunnitteilla ollutta joukkoa.¹⁹⁷

Jyväskylässä oli erittäin kiperiä tilanteita, sillä esimerkiksi "Taulumäen mellakan" aikana poliisi uhkasi lakkolaisia konepistoolilla. Linja-autoaseman levottomuuksissa poliisi ampui kolmesti kaasupistoolilla saadakseen lakkolaisjoukon hajaantumaa. Poliisi joutui ottamaan myös konepistoolit esille, mutta konepistooleilla ei osoitettu suoraan lakkolaisia kohti, eikä mitään 'valmistautumiskäsäkyjä' annettu, kuten tapahtui "Taulumäen mellakan" aikana. Poliisi joutui myös ajoittain käyttämään patukoitaan lakkolaisia vastaan.

Vaikka Jyväskylässä esiintyi vakavia yhteenottoja lakkolaisten ja poliisin välillä, niin kukaan ei saanut niin vakavia vammoja, että olisi joutunut turvautumaan lääkärissä käyntiin tai sairaalahoitoon, kuten kävi esimerkiksi Turun ja Helsingin levottomuuksissa. Turussa eräs poliisi sai jopa vakavan aivotärähdyksen. Jyväskylässä ainoastaan kaksi poliisia sai kolhuja yleislakon viimeisen päivän levottomuuksissa linja-autoasemalla jahdatessaan karkuun päässyttä pidätettyä miestä lakkolaisjoukon keskellä. Poliisit eivät kuitenkaan joutuneet turvautumaan lääkärissä käyntiin tai sairaalahoitoon. Yleislakon alussa Jyväskylän bensiiniasemien levottomuuksissa loukkaantui asiapoika Tero Asikainen Shellin huoltoasemalla, kun eräs lakkolainen pahoinpiteli bensiiniä hakemaan tulleen Asikaisen. Pahoinpitely luokiteltiin myöhemmin "lieväksi", koska lakkolainen oli vain yhden kerran huitaissut Asikaista päähän, minkä seurauksena tältä oli pudonnut lakki ja hän oli hieman satuttanut päätään.

Jyväskylän lakkolaisista pystyy helposti huomaamaan joukkojen käyttäytymisen klassiset piirteet. Yleislakon aikana Jyväskylän levottomuuksiin osallistuneet vapautuivat eroavuuksistaan ja tunsivat itsensä samanvertaisiksi. Heti SAK:n julistettua yleislakon alkaneeksi lakkolaisista muodostui joukko, jolla oli yhteinen päämäärä: SAK:n STK:ta kohtaan esittämien vaatimusten saavuttaminen. Lakkolaiset 'hyökkäsivät' vihollisinaan pitämiä rikkureita,

---

¹⁹⁷Skog 1971, s. 389.

yrittäjiä ja poliiseja vastaan ja säilyivät yhtenäisenä joukkona aina lakon loppumiseen asti.

Lakkolaisjoukon piirteet muuttuivat aina tilanteen mukaan. Esimerkiksi "Taulumäen mellakassa" lakkolaiset muodostivat aluksi "kieltojoukon" eivätkä noudattaneet poliisin kehotuksia. Tilanteen edetessä komisario Korhonen käskei konepistoolit esille ja antoi 'valmistautumiskäskyn'. Osa lakkolaisista ei ollut suostunut haajaantumiseen monista poliisin kehotuksista huolimatta, mutta konepistoolin esille ottamisen ja 'valmistautumiskäskyn' jälkeen vielä paikalle jääneistä lakkolaisista muodostui "pakojoukko". Tilanne laukesi, kun he pakenivat uhan edessä.¹⁹⁸

Kun komisario Korhonen ilmestyi linja-autoasemalle selvittämään levottomuuksia, osa lakkolaisista lähti juoksemaan häntä kohti huutaen samanaikaisesti jotakin, josta ei saanut mitään selvää. Raivoavat lakkolaiset toimivat yhtenäisenä ryhmänä uskossa, että saavutettaisiin nopeasti tuloksia.¹⁹⁹ Lakkolaisista muodostuneen "raivojoukon" tavoitteena oli vahingoittaa vihattua komisario Korhosta.

Poliisin toiminnasta keskusteltiin paljon niin yleislakon aikana kuin myös sen jälkeen. Vasemmistolaiset katsoivat, että poliisi oli aiheuttanut toiminnallaan levottomuuksia. Oikeistolaiset taas näkivät, että poliisi oli toiminut mallikkaasti yleislakon aikana vallinneessa räjähdysherkässä ilmapiirissä. Valtiovalta oli samalla kannalla kuin oikeisto: yleislakon jälkeen kuudelle poliisille myönnettiin Poliisin ansioristi. Ansioristin saivat mm. komisario Korhonen ja vanhempi konstaapeli Salonen, jotka olivat keskeisiä tekijöitä "Taulumäen mellakan" purkamisessa.²⁰⁰

Näyttäisi vahvasti siltä, etteivät poliisit provosoineet lakkolaisia aloittamaan levottomuuksia, kuten vasemmistopiireissä väitettiin. Varsinkin yleislakon alkuvaiheessa paikallisten bensiasemien levottomuuksissa poliisin toiminta oli maltillista. Poliisi yritti aluksi kehottaa lakkolaisia poistumaan huoltoasemilta, mutta kun tämä ei tehonnut, poliisi tyytyi vain valvomaan, että mitään suurempia levottomuuksia ei päässyt syntymään. Poliisi kyllä

---

¹⁹⁸Canetti 1998, s. 62, 65-66.

¹⁹⁹Canetti 1998, s. 56.

²⁰⁰Salonen Olavi 7.11. 2001.

yritti Shellin huoltoasemalla painaa poliisiketjun avulla lakkolaisjoukkoa pois huoltoaseman alueelta, mutta koska lakkolaiset kiersivät harvalukuisen poliisiketjun ja jäivät paikalle yrittämättä käyttää väkivaltaa, päätti poliisijoukkoja komentanut komisario Korhonen, että suurempien voimakeinojen käyttö ei ollut tarpeellista, vaan pelkkä tilanteen valvominen riitti.

"Taulumäen mellakassa" lakkolaiset katsoivat, että tilanne olisi lauennut puhumallakin, mutta komisario Korhonen - poliisiensa näkemyksen mukaan aivan oikein - turvautui järeämpiin otteisiin. Tuon tapahtuman jälkeen komisario Korhosesta tuli lakkolaisten vihaama ja poliisin toimintaa Taulumäellä kritisoitiin jo seuraavana päivänä mm. sanomalehti Keski-Suomen Työn näyteikkunamonteissa ja paikallisen keskuslakkotoimikunnan Kauppatorilla järjestämässä tiedotustilaisuudessa. Komisario Korhosen 'maineen' tunsivat pian lähes kaikki kaupungin lakkolaiset.

Yleislakon loppuvaiheessa esiintyi linja-autoaseman alueella levottomuuksia, joissa poliisi ja lakkolaiset ottivat rajusti yhteen. Kahdeksantentoista päivänä maaliskuuta esiintyneissä levottomuuksissa lakkolaisjoukko yritti estää paikallisella linja-autoasemalla Kivijärvelle kulkevaa linja-autoa lähtemästä vuorolleen. Poliisi joutui avaamaan poliisiketjun avulla tietä linja-autolle, jotta tämä pääsisi lähtemään vuorolleen. Linja-auton lähdettyä komisario Korhonen kehotti vielä paikalle jäänyttä lakkolaisjoukkoa hajaantumaan, koska lakkolaiset täyttivät linja-autojen lähtölaiturien väliköt. Lakkolaiset eivät kuitenkaan suostuneet vieläkään hajaantumaan, ja siksi komisario käski poliiseja hajottamaan lakkolaisjoukon patukoiden avulla. Lakkolaisjoukko saatiin loppujen lopuksi hajotettua ja komisario määräsi vielä kolme konepistoolilla varustettua poliisia vartioon lakkolaisista tyhjenneville alueelle, jotta lakkolaiset eivät enää palaisi takaisin lähtölaitureiden alueelle. Loppupäivän linja-autot saivat rauhassa lähteä vuoroilleen. Tapahtumien vuoksi komisario Korhosen 'maine' kasvoi lakkolaisten keskuudessa.

Seuraavana päivänä, joka oli yleislakon viimeinen päivä, ilmapiiri oli erittäin kireä. Tuhatkunta lakkolaista oli saapunut linja-autoasemalle kello 13 tienoilla ja sulki linja-autoaseman edessä olevan ajotien. Paikalle saapunut komisario Vuori päätti, että lakkolaisjoukkoa ei edes yritetä poistaa ajotieltä poliisien

vähyyden vuoksi, vaan varmistetaan vain se, että lakkolaiset eivät pääse linja-autoaseman taakse linja-autojen lähtöpaikalle. Linja-autoaseman ja Siion-tempppelin välissä oleskellut lakkolaisjoukko siirtyikin aivan rauhallisesti poliisin ohjaamana linja-autoaseman etupuolella olevalle jalkakäytävälle. Tätä edemmäksi poliisit eivät enää kehottaneetkaan lakkolaisia siirtymään. Komisario Vuori asetti vielä neljä poliisia vartioon, jotta lakkolaisjoukko ei enää pääsisi linja-autojen lähtöpaikalle.

Vähän ajan päästä komisario Vuori talutti erään juopuneelta vaikuttaneen miehen linja-autoaseman takaa poliisiautoon. Tilannetta seuranneiden lakkolaisten mielenkiinto heräsi välittömästi. Joitakin lakkolaisia tunkeutui Vuoren asettaman poliisivartion ohi linja-autoaseman Siion-tempppelin puoleisen päädyn kohdalle, yrittämättä kuitenkaan estää poliisia. Vietyään pidätetyn poliisiautoon, Vuori järjesti paikalla olleet poliisit ketjuun ja käski poliiseja työntämään linja-autoaseman ja Siion tempppelin väliin kerääntynyttä noin 300 henkilön lakkolaisjoukkoa linja-autoaseman etupuolelle. Siinä poliisit onnistuivat vaivattomasti.

Kello 13.40 paikalle saapui komisario Korhonen mukanaan useita poliiseja. Korhosen saavuttua paikalle ja noustua autosta ulos alkoi lakkolaisjoukosta kuulua yhtenäistä huutoa. Samalla osa lakkolaisista lähti juoksemaan Korhosta kohti. Komisario Korhonen ei kuitenkaan hämmentynyt lakkolaisten hyökkäyksestä, vaan teki jälleen nopeita päätöksiä ja sai tilanteen hallintaansa. Komisario Korhosen saapumista seuranneen kaksikymmentä minuuttisen jakson aikana poliisit ampuivat mm. kolme kertaa kaasupistoolilla, työnsivät lakkolaisjoukkoa Kauppatorille päin ja ottivat konepistoolimiehet näkyviin. Kaksi poliisia sai joitakin kolhuja lakkolaisjoukon keskellä jahdatessaan heiltä karkuun päässyttä pidätettyä. Tilanne rauhoittui kello 14 tienoilla, kun loput lakkolaiset siirtyivät linja-autoasemalta seuraamaan paikallisen keskuslakkotoimikunnan järjestämää tiedotustilaisuutta Kauppatorille. Linja-autoaseman tyhjennyttyä lakkolaisista asetti komisario Korhonen poliiseja vartioon linja-autojen lähtöpaikalle. Toimenpiteen johdosta kaikki linja-autot pääsivät lähtemään ajallaan vuoroilleen. Tiedotustilaisuuden jälkeen kerääntyi lakkolaisia vielä huomattava määrä linja-autoaseman läheisyyteen, mutta mitään välikohtauksia ei enää tapahtunut.

LÄHTEET

1. ARKISTOLÄHTEET

Jyväskylän kaupungin keskusarkisto

Rakennusvalvonnan arkisto: Jyväskylän kartta, Maanmittaushallituksen Kivipaino. Helsinki 1952.

Jyväskylän maakunta-arkisto

Jyväskylän kaupunginviskaalin arkisto

Saapuneet Vaasan hovioikeuden päätökset 1955-1962

Jyväskylän poliisilaitoksen arkisto

Järjestysosaston ilmoitusasiain päiväkirjat: Järjestysosaston ilmoituspäiväkirja 14.11. 1955-20.6. 1956

Rikososaston ilmoitusasiain päiväkirjat: Rikososaston ilmoituspäiväkirja 2.11. 1955-26.7. 1956

Rikososastolle saapuneet kirjeet: Rikososastolle saapuneet kirjeet 1956-1956

Jyväskylän raastuvanoikeuden ja maistraatin arkisto

Raastuvanoikeuden II osaston tuomiokirjat: Raastuvanoikeuden II osaston tuomiokirjat maaliskuu-lokakuu 1956

2. HAASTATTELUT

Eklin Eino 29.5. 2001, s. 1920, 1956 konemies

Hammaren Mikko 3.6. 2001, s. 1931, 1956 moottoriasentaja

Laukkanen Alpo 24.5. 2001, s. 1923, 1956 ylikonstaapeli

Lindqvist Lauri 10.6. 2001, s. 1926, 1956 autonkuljettaja

Muhonen Asser 19.5. 2001, s. 1925, 1956 vanhempi konstaapeli

Nykänen Pekka 10.3. 2002, s. 1916, 1956 putkiasentaja

Nyström Väinö 30.5. 2001, s. 1924, 1956 korjaamonpäällikkö

Salonen Olavi 17.5. 2001 ja 7.11. 2001 , s. 1923 1956, vanhempi konstaapeli

Silvennoinen Eila 7.6. 2000, s. 1937, 1956 myyjä

Silvennoinen Veikko 7.6. 2001, s. 1931, 1956 maansiirtokoneen kuljettaja

Tarvainen Onni 16.5. 2001 ja 22.5. 2001, s. 1923, 1956 rikosetsivä

Valkonen Mauno 16.5. 2001, s. 1921, 1956 hammaspyöräjyrsijä

3. KIRJALLISUUS

Aura 1982: Aura Teuvo, Sovitellen. Espoo.

Canetti 1998: Canetti Elias, Joukko ja valta. Helsinki.

Fagerholm 1977: Fagerholm F-A., Puhemiehen ääni. Helsinki.

Haataja (toim.) 1976: Haataja Lauri (toim.), Suomen työväenliikkeen historia. Joensuu.

Haatanen 1998: Haatanen Pekka, Työsuhdepolitiikka. Helsinki.

Hautala 1977: Hautala Arvo, Kehuttiin lakkokenraaliksi. Helsinki.

Jansson 1993: Jansson Jan-Magnus, Hajaannuksesta yhteistoimintaan. Suomalaisen parlamentarismin vaiheita. Tampere.

Kalela 1981: Kalela Jorma, Taistojen taipaleelta. Paperityöläiset ja heidän liittonsa 1906-1981. Tampere.

Kaukiainen (toim.) 1987: Kaukiainen Yrjö (toim.), Tasavallan vuodet 1917-1987. Jyväskylä.

Kauniskangas 1956: Kauniskangas Kerttu, Yleislakko 1956. Lahti.

Kekkonen 1999: Kekkonen Jukka, Suomen oikeuden historiallisia kehityslinjoja. Helsinki.

Kevätsalo 1981: Kevätsalo Kimmo, Lakko. Tosiasioita, näkökulmia, kokemuksia. Helsinki.

Klockare 1972: Klockare Sigurd, Yleislakosta kansanrintamaan. Helsinki.

Knoellinger 1959: Knoellinger Carl Erik, Järjestösuhteet Suomen työmarkkinoilla. Porvoo.

Kurjensaari 1960: Kurjensaari Matti, Jäähyväiset 50-luvulle. Helsinki.

Lahti (toim.) 1999: Lahti Matti, Rikosoikeus 1999. Jyväskylä.

Manninen (toim.) 1960: Manninen Toivo (toim.), Jyväskylän Ammatillinen Paikallisjärjestö Ry, 30-vuotisjuhla-julkaisu. Jyväskylä.

Mansner 1984: Mansner Markku, Suomalaista yhteiskuntaa rakentamassa. Suomen Työnantajain Keskusliitto 1940-1956. Jyväskylä.

Mikonranta 1985: Mikonranta Antero, Ammatillisen liikkeen vaiheita. Teoksessa Aatetta ja arkielämää. Työväenliike Jyväskylän maalaiskunnassa. Joskitt Lea (toim.). Jyväskylä.

Palander 1960: Jyväskylä - tehtaiden ja koulujen kaupunki. Teoksessa Jyväskylän Ammatillinen Paikallisjärjestö Ry, 30-vuotisjuhla-julkaisu. Manninen Toivo (toim.). Jyväskylä.

Pihlajamäki 1991: Pihlajamäki Heikki, 1900-luvun rikosoikeudellisia kehityslinjoja - klassisesta rikosoikeudesta uusklassiseen. Teoksessa Suomen oikeushistorian pääpiirteet. Sukuvallasta moderniin oikeuteen. Letto-Vanamo Pia (toim.). Jyväskylä.

Rantatupa 1993: Rantatupa Heikki, Keski-Suomen puolue-elämä ja poliittinen ilmasto. Teoksessa Keski Suomen historia 3. Keski-Suomi itsenäisyyden aikana. Jokipii Mauno (toim.). Jyväskylä.

Savola 1968: Savola Matti, Lakko työelämän ristiriitana. Tutkimus suomalaisen yhteiskunnan lakoista. Porvoo.

Skog 1971: Skog Emil, Sosialisti ja patriootti muistelee. Porvoo.

Tapiola 1968: Tapiola Hannu, Jyväskylän työväenyhdistys 1888-1968. Tampere.

Tommila 1956: Jyväskylän kaupungin historia 1837-1965. Osa 2. Jyväskylä

Tommila ja Raitio 1979: Tommila Päiviö ja Raitio Tuire, Keski-Suomen lehdistö 1945-1978. Jyväskylä.

Upton 1970: Upton Anthony F., Kommunismi Suomessa. Rauma.

Uusitalo 2000: Uusitalo Heljä, Pienviljelijän puolesta. Kuopiolainen Kansan Sana-lehti ja lehden maaseutuaiheinen kirjoittelu vuosina 1959-1969. Pro gradu-tutkielma. Jyväskylän yliopisto.

Vattula (toim.) 1983: Vattula Kaarina (toim.), Suomen taloushistoria 3. Historiallinen tilasto. Helsinki.

Viitala 1988: Viitala Heikki, Vasemmistolainen työväenliike Suomessa, I osa. SKP-parlamentaarinen ja vallankumouksellinen puolue 1918-1988. Pori.

4. SANOMALEHDET

Helsingin Sanomat, maaliskuu-huhtikuu 1956

Jyväskylän Sanomat, maaliskuu-huhtikuu 1956

Keskisuomalainen, maaliskuu-huhtikuu 1956

Keski-Suomen Työ, maaliskuu-huhtikuu 1956

Palkkatyöläinen, maaliskuu-huhtikuu 1956

Suomen Sosialidemokraatti, maaliskuu-huhtikuu 1956

Työn Voima, maaliskuu-huhtikuu 1956

